

Bundel van de VV - commissie Veiligheid en Gezond Water van 7 juni 2017

1.13.30	OPENING <u>Agenda Cie VGW 7 juni 2017. docx</u>
2	SPREEKRECHT
3.13.35	NOTULEN VAN 15 MAART 2017 EN TOEZEGGINGENLIJST <u>15-03-17 VGW</u> <u>Toezeggingenlijst Cie VGW</u>
4.13.40	MEDEDELINGEN
5	VV-BESLUITVORMINGSNOTA'S
5.a.13.50	1E BURAP 2017 <u>Voorstel_5644.docx</u> <u>Burap 1 2017</u>
5.b.14.20	Visie Muskusrattenbeheer 2017-2020 <u>Voorstel_5795.docx</u> <u>Visie Muskusrattenbeheer2017-2020</u>
5.c.14.40	Krediet gisting Haarlem Waarderpolder <u>Voorstel_6453.docx</u>
6.15.00	RONDVRAAG
7.15.15	SLUITING

VV - Commissie Veiligheid en Gezond Water

Datum 7 juni 2017
Aanvang 13.30 uur
Eindtijd 16.30 uur
Locatie VV zaal
Voorzitter J.J. Bakker
Secretaris C.M.H. van Hage-Dondorp

Nr.	Tijd	Onderwerp	PFH
1.	13.30	OPENING	
2.		SPREEKRECHT	
3.	13.35	TOEZEGGINGENLIJST	
4.	13.40	MEDEDELINGEN	
4a			
5.		VV-BESLUITVORMINGSNOTA'S	
5.a	13.50	1 ^e BURAP 2017	Pluckel
5.b	14.20	Visie Muskusrattenbeheer	Kastelein
5.c	14.40	Krediet gisting Haarlem Waarderpolder	Haan
6.	15.00	Rondvraag	
7.	15.15	SLUITING	

BESPREKINGSVERSLAG

Reg.nr.: 17.026567

Afdeling Bestuursondersteuning

Betreft: Commissie Veiligheid en Gezond Water		Datum bespreking: Woensdag 15 maart 2017 09.30 – 12.50 uur Plaats: VV-zaal Opgesteld door: Mw. R. Lubbers
<u>Aanwezigen</u> - J.J. Bakker, voorzitter - J.C.H. Haan, hoogheemraad M. Kastelein, hoogheemraad - Mw. M.E.F. Leewis, hoogheemraad - R.P.A. van der Meer (A&B) - P.A.M. van der Poel (A&B) - J.B. van den Berg (AWP) - Mevrouw T.O. Fierens (PvdA) - G.H. von Faber (WN) - Mw. R. Bleyie (PvdD) N. van der Plas (CU-SGP) R. F. Schols (50PLUS) - J.M. Hermans (VVD) - Mw. J.M. Stoop (Natuurterreinen) - J.G.M. Zweers (duo lid CDA) - Mw. C.M.H. van Hage-Dondorp (secretaris commissie VGW) <u>Afwezigen</u> - J.J. Blijleven (A&B) - Mw. E.J. de Vries (CDA) - Mw. E.P. Veenhoven (PvdA) <u>Overige aanwezigen</u> A. Bol, H. Gerrits, P. Versteeg, P. de Booij, Mw. Van Keulen		
VERSLAG		ACTIE
1.	OPENING EN VASTSTELLING AGENDA De <u>voorzitter</u> opent de vergadering en heet iedereen van harte welkom. De agenda wordt ongewijzigd vastgesteld.	
2.	SPREEKRECHT Er zijn geen aanmeldingen ontvangen.	
3.	NOTULEN VAN DE COMMISSIEVERGADERING V&GW VAN 18 JANUARI 2017 EN TOEZEGGINGENLIJST <i>Redactioneel (openbare deel):</i> de heer <u>Van den Berg</u> verzoekt om in de passage over de klankbordgroep TOZ, de voornamen van de medewerkers te vervangen door de achternamen, zoals te doen gebruikelijk. Het verslag wordt overigens ongewijzigd vastgesteld. <i>Redactioneel (besloten deel):</i> dit wordt ongewijzigd vastgesteld. <i>Toezeggingenlijst:</i> deze wordt ongewijzigd vastgesteld.	
4.	MEDEDELINGEN De heer <u>Haan</u> heeft de commissie al geïnformeerd over de recente overstort van gezuiverd water, vermengd met zuiveringsslib, bij de AWZI in Aalsmeer. De calamiteitenorganisatie heeft door het indammen van het overgestorte deel de gevolgen kunnen beperken. Deze AWZI wordt in 2018 gesloten. De riooloverstort in het rioolsysteem van de gemeente is beperkt: er is een opvangcapaciteit op de zuivering, mede bedoeld voor overstort. Dit incident was een voorzien risico. De komende zes jaar wordt onderzocht hoe de AWZI's die op de nominatie staan om te sluiten, nog optimaal kunnen draaien. Tussen de periode van de renovatie/het preventieve onderhoud tot de sluiting, blijft het risico op problemen	

	VERSLAG	ACTIE
	bestaan. Mevrouw <u>Leewis</u> kondigt de commissie aan een TKN memo over exoten te mogen verwachten, te verwachten verzending is volgende week. In mei volgt er een tweede notitie over waterplanten. Beide stukken worden in de vergadering van mei integraal behandeld. De heer <u>Hermans</u>: in de stukken voor BOD staat dat Rijnland voor € 360.000 aan schone energie inkoopt. Hij memoreert zijn vraag (180) over het investeren in zuinige en schone energie. Wie is voor deze onderwerpen verantwoordelijk? Hoe verhoudt het bedrag van € 360.000 zich tegenover de uitgetrokken € 19 miljoen voor schone energie? De ‘samenhang der dingen’ is nu wat onduidelijk. Mevrouw <u>Leewis</u> antwoordt dat het college zich herkent in de gesignaleerde onduidelijkheid. Zij fungeert als aanjager, maar in tweede instantie wordt (bij een concreter vervolg) overgeschakeld naar de inhoudelijke portefeuille. Schone energie (aانبesteding) valt onder de dijkgraaf. De heer <u>Hermans</u> stelt dat er dus sprake lijkt te zijn van enige verkokering. Mevrouw <u>Leewis</u> zegt dat de afspraken bedoeld zijn om dit te voorkomen. Het college ziet duurzaamheid en schone energie in essentie als een collegeverantwoordelijkheid. De <u>voorzitter</u> roept de aanwezigen op de software van de iPad voor 3 april te laten updaten. De heer <u>Schols</u> voegt hieraan toe dat dit nodig is om ondersteuning van de software ook na die datum te garanderen.	
4.a	Position-paper nutriënten Rijnland Duo-presentatie door H. <u>Gerrits</u> (beleidsadviseur waterkwaliteit) en hoogheemraad <u>Leewis</u> De heer <u>Gerrits</u> benadrukt dat Rijnland zich bezighoudt met nutriënten/mestbeleid omdat nutriënten wezenlijk zijn voor een goede waterkwaliteit. Een overdaad aan nutriënten leidt o.a. tot blauwalg en kroos. De commissie ontvangt de komende maanden meer informatie over de waterkwaliteit. Actieprogramma Nitraatrichtlijn: er vindt al 20 jaar intensief overleg plaats tussen Nederland en Brussel over de hoeveelheid meststoffen die Nederland mag toepassen. Het programma (inmiddels het vijfde) wordt eens in de vier jaar aangepast. Nederlandse zet met name in op behoud van de derogatie. Nederland stelt meer meststoffen dan gemiddeld nodig te hebben gezien de behoefte van de planten. Het grondwater van Nederland bevat veel nitraten en het oppervlaktewater scoort ook vaak slecht. Het overleg wordt voorbereid door EZ, I&M, LTO en de Waterunie (en indirect dus ook Rijnland). Mevrouw <u>Leewis</u> onderstreept de bestuurlijke samenwerking. De huidige gebruiksnormen zijn weliswaar primair de verantwoordelijkheid van de EU, EZ en I&M, maar om stappen te maken is als richtlijn afgesproken om verantwoordelijkheid te nemen op die onderdelen waarop men zelf invloed kan hebben. EZ moet dus nadenken over de normen, maar daarnaast moeten de agrarische sector, natuurorganisaties en waterschappen zich ook te beraden over hun eigen inbreng. EZ is positief over deze nieuwe insteek. Landbouw bepleit om de goede landbouwpraktijk als vertrekpunt te nemen (met name wat er gebeurt in de bodem gezien de combinatiemogelijkheden). Erkend wordt dat de landbouwpraktijk per regio aanzienlijk verschilt. Vandaar dat er ook naar de ‘best practices’ in de zeer diverse regio’s wordt gekeken, o.a. door LTO, agrarische collectieven en de waterschappen. Het is van belang beter te weten hoe de watersystemen functioneren en waardoor de belasting wordt veroorzaakt. Vandaar dat de regionale ‘factfinding’ wordt versterkt. Er wordt gewerkt aan regionale afspraken (maatwerk) die kunnen leiden tot aanvullende regionale gebruiksvoorschriften. Men wil voorts af van de vrijblijvendheid: ‘datgene wat werkt, wordt het nieuwe normaal’. De heer <u>Gerrits</u> voegt hieraan toe dat Rijnland een programma ‘Landbouwaanpak’ heeft, uitgesplitst naar de specifieke teelten. Er wordt tevens samengewerkt in de zoektocht naar goede aanvullende regionale gebruiksvoorschriften (met Noord-Hollandse waterschappen en de provincie Noord-Holland). Voorts moet de monitoring van emissies op orde zijn en wordt geïnvesteerd in de lozingseisen (afgestemd op de KRW). Het valt niet te voorspellen of Brussel de eisen al dan niet gaat aanscherpen. Mevrouw <u>Bleyie</u> vindt de presentatie er fraai uitzien en het gepresenteerde ‘mooi bedacht’, maar zij vraagt zich af wat er concreet kan gebeuren gezien de verschillende belangen. De heer <u>Zweers</u>: in de inleiding wordt de agrarische bedrijfsvoering als oorzaak voor de nutriëntenproblematiek genoemd. Het CDA wil dat wordt aangegeven op welke soorten bedrijfsvoering wordt gedoeld en wat hun concrete bijdrage is. Welk type agrarisch bedrijf presteert suboptimaal en waarom? Waarom is aanscherping van de huidige gebruiksnormen niet mogelijk voor het bereiken van een goede waterkwaliteit en waarom bieden regionale gebruiksvoorschriften dan wel een oplossing? Schets dus de hoofdlijn van wat er wordt beoogd. Afvalwaterketen: er wordt gesteld dat kleine emissies tot lokale	

VERSLAG	ACTIE
waterproblemen leiden. Rijnland zet in op het verminderen en voorkomen van riooloverstort. Wat zijn de vorderingen van deze inzet en waarom heeft deze niet geleid tot een oplossing van de genoemde problematiek, terwijl het probleem lokaal als nijpend/urgent kan worden beschouwd? Plaatselijke vervuiling kan een forse impact hebben op de nutriëring van het water. Cijfermatige onderbouwing: paragraaf drie is voor het CDA de kern. Hoe worden de cijfers van Rijnland objectief en betrouwbaar vastgesteld en waarop hebben deze betrekking? V-focus: hoe wordt de kritiek meegenomen? Er is door mevrouw Leewis teruggekomen op een artikel uit juni 2016 middels een tussentijdse notitie. Wat wordt er met de forse kritiek gedaan bij de uitwerking van de notitie, hoe worden de VV en de doelgroepen hierin meegenomen, ook v.w.b. de onderzoeksmethode en de definiëring 'schoon water', met name de onder- en bovengrens? Het CDA wil ook de planning voor het vervolgtraject weten. De heer <u>Van den Berg</u> vraagt waarom de 'position-paper' slechts onder 'Mededelingen' is geagendeerd en niet voor de VV of andere commissies. Wanneer staat een vervolgstap geagendeerd? Er is een brede behoefte om het onderwerp te bespreken. De AWP hecht aan het uitgangspunt 'De vervuiler betaalt', ook in het nutriëntendossier. Dat is nergens terug te vinden. Er zal een mechanisme gevonden moeten worden om vervuilers in kaart te brengen. Opvallend is dat het woord 'gemeente' amper wordt genoemd, ondanks de belangrijke rol voor de overheid. Monitoring en emissiecijfers: de gebruiksnormen en het lozingsbeleid van Rijnland zijn een resultante van een samenspel van overheden. Normen voor fosfor en stikstof verschillen helaas per waterschap, wat het voor de agrarische sector niet eenvoudig maakt. Opvallend is dat de nitraatnorm in België vijfmaal hogermag zijn dan in Noord-Brabant. Hoe valt dit uit te leggen door Brussel? De discussie wordt zowel nationaal als op Europees niveau gevoerd, maar het is wezenlijk dat er over eenduidige normen wordt gesproken. Goede landbouwpraktijk: de AWP beseft dat er sprake is van regionale verschillen, maar ook moet het type veehouder worden meegewogen voor een eerlijker beleid. Mevrouw <u>Stoop</u> kan zich grotendeels vinden in de hoofdlijnen en het gegeven dat Rijnland ook de schuld bij zichzelf zoekt v.w.b. de overstort. Zij is benieuwd naar de rol daarin van de gemeente en hoe Rijnland daarmee omgaat. Omdat het grootste deel van het werkgebied van het waterschap uit veen bestaat, zal zolang de bodemdaling aanhoudt, de aanwas van nutriënten aanhouden. Het plan leunt sterk op het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer. De tijd voor regionale maatregelen is angebroken: graag uitleg bij deze aanpak en data. Mevrouw <u>Fierens</u> ziet de bespreking als een eerste stap in een vervolgproces. De PvdA zou graag zien dat een aantal punten wat beter wordt onderbouwd in de notitie. Ze vraagt zich af waarop bepaalde passages zijn gebaseerd ('Natuurlijk zit hier spanning: studies laten immers zien dat de huidige gebruiksnormen nog niet automatisch een goede waterkwaliteit garanderen. Vooralsnog lijkt een verdere aanscherping van de gebruiksnormen niet mogelijk- en nodig'). Voor een goede analyse is het noodzakelijk om eerst de feiten boven tafel te krijgen. De fractie is voorstander van de beoogde verdere samenwerking t.b.v. maatwerk. De veroorzakers zijn gekwalificeerd, maar wat zijn daarvan de praktische gevolgen en hoe wordt dit proces vormgegeven? Boeren kunnen een belangrijke voortrekkersrol krijgen in de samenwerking en zouden daarvoor criteria kunnen opstellen ('best practices' zijn beschikbaar). Zij hebben al een dergelijke positie m.b.t. de waterkwantiteit. Verbind de akkerbouw met de melkveehouders en neem dit als invalshoek. Verdeling in percentages: Rijnland heeft weinig invloed op externe factoren (zoals de rivieren). Maar hoe gaat Rijnland om met de waterzuivering (levert ook een bijdrage van 25%)? In meerdere agendapunten komen de nutriënten terug. De VV wil de diverse agenda's met elkaar verbinden, dus mogelijk kan het onderwerp als basislijn worden vastgehouden om te komen tot een integrale aanpak. De heer <u>Von Faber</u> vindt het bijzonder positief dat de sector zelf nadrukkelijk een grote inbreng heeft. Rijnland wordt voor 25% verantwoordelijk gehouden voor het probleem. De kanttekening dat de afvalwaterketen niet mag worden vergeten, vindt hij dan ook te vrijblijvend. Graag uitleg. Wat gaat Rijnland hier zelf aan doen? Er ligt te veel nadruk op de verantwoordelijkheid van de agrarische sector. Pagina twee: 'het nieuwe normaal komt uit de sector' hetgeen het draagvlak vergroot, maar wat wordt hier precies onder verstaan (meer inzet op kringloop-landbouw of circulaire economie)? Pagina 3: zijn de nutriënten, gewasbescherming en verzilting wel een-op-een met elkaar te combineren (wens sector) of moeten deze worden losgekoppeld? De heer <u>Hermans</u> benadrukt dat de 'position-paper' slechts als mededeling is gepresenteerd. Hij verzoekt mevrouw Leewis voor september 2017 een concretere uitwerking aan te bieden, waarin aandacht wordt besteed aan: de daadwerkelijke omvang van het probleem; de effecten van de verkoop van een bepaald aantal koeien; wat als er niets gebeurt; wat kan Rijnland doen en wat zijn dan de 'quick-wins'; wat is de	

VERSLAG	ACTIE
middellange en de lange termijn; wat doen de andere waterschappen en waaraan kan Rijnland het geld het meest effectief besteden? Maar bovenal ook: wat zijn de zichtbare gevolgen op de waterkwaliteit? Graag alles bezien in samenhang met de vuilwaterketen. De heer <u>Van der Plas</u> waardeert het dat partijen gaan samenwerken. Hij vindt dat de blik wat eenzijdig op anderen is gefocust en mist de rol van Rijnland toch wel enigszins. Hoe worden de data verzameld en wanneer zijn die beschikbaar? De heer <u>Van der Poel</u> wijst erop dat de fosforbelasting binnen het hoogheemraadschap van de actuele bemesting van de landbouw 5,4% bedraagt. In vergelijking: voor de RWZI's bedraagt dat 15% en voor de natuurgebieden 8%. Hij vindt dat alles in de juiste proporties moet worden bezien. Als er over derogatie wordt gesproken, wordt er alleen over grasland gesproken. Als bij de bollenteelt de mestnormen rigoureus worden aangepast, is een averechts effect niet uit te sluiten (lager humusgehalte, minder binding van nutriënten). Dus pas op dat Rijnland niet het omslagpunt bereikt! Hij adviseert iedereen het WUR-rapport dan ook te bestuderen en Rijnland te vergelijken met andere waterschappen. De landbouw 'doet het hier nog niet zo slecht'. Mevrouw <u>Leewis</u> zegt dat de vragen de relevantie van het onderwerp onderstrepen. Het gevraagde integrale beleidsstuk (visie Waterkwaliteit) zegt zij toe: er wordt gewerkt aan een waterkwaliteitsstrategie en een procesontwerp over de wijze waarop de commissie en de VV bij het onderwerp kunnen worden betrokken (inhoud en proces volgens planning oktober 2017). Hierbij zal gebruik worden gemaakt van de TOZ. Uitgangspunt DAW: de regionale gebruiksvoorschriften voorkomen vrijblijvendheid. De DAW is ook voorstander van concrete afspraken en versnelling. Het aantal betrokken partijen (waterschappen, agrariërs, natuurorganisaties) komt de kwaliteit van de afspraken ten goede, maar dit overleg vergt wel tijd. Persoonlijk ervaart zij de steun voor de aanvullende regionale gebruiksvoorschriften als een stapje naar de breuk met de vrijblijvendheid. In de uitwerking zal er meer aandacht voor de agrariërs komen, evenals meer onderbouwing. Gezien de complexe materie is bewust gekozen voor een compacte presentatie, mede om de commissie niet 'te overvoeren'. Zij is zich er terdege van bewust dat een melkveehouder niet vergelijkbaar is met een bollenboer en dat de grondsoorten regionaal ook fors verschillen. 'Agrarisch' is te veel een koepelbegrip en zal dus worden gespecificeerd. Het blijft een opgave om na te gaan wat waar precies zal werken. Zij roept de commissie op om haar blijvend scherp te houden waar het de mate van informatieverstrekking betreft. De vragen worden meegenomen in de bijeenkomsten/presentaties die nog worden gepland. Er wordt met partijen nog bekeken hoe de regionale gebruiksnormen kunnen worden opgesteld (onderwerp van het proces). Het klopt dat een gedegen cijfermatige onderbouwing essentieel is voor de oplossing. De onderzoeksvragen staan al uit. Mevrouw Leewis zal nadenken hoe de uitkomsten en de reeds beschikbare data het beste kunnen worden gepresenteerd in oktober. De heer <u>Gerrits</u> kan geen aanvullende informatie geven over de stand van zaken van het inventariseren van de norm. Rijnland heeft een schat aan basisinformatie, waaronder meetgegevens. Deze informatie wordt nu geactualiseerd en gestructureerd. Mevrouw <u>Leewis</u> zegt dat het geweldig zou zijn als er een onderzoeksrapport zou kunnen worden opgesteld door een voor alle partijen acceptabele persoon. Het is evenwel normaal dat gerenommeerde onderzoeksrapporten door andere deskundigen in twijfel worden getrokken. Het is al winst dat alle partijen voldoende aanleiding zien om daadwerkelijk aan de slag te gaan op basis van de beschikbare feiten. De heer <u>Zweers</u> meent dat het juist gegevens zijn die voor draagvlak moeten zorgen. Als gegevens complex zijn en meerdere benaderingen mogelijk zijn, is het te volgen proces en het erbij betrekken van de betrokken partijen nodig om draagvlak te creëren. Spanningsveld: de beschikbare tijd. Mevrouw <u>Leewis</u> kan zich vinden in deze samenvatting. Deze bespreking is een startpunt en het college heeft bewust gekozen voor een aftrap op dit moment gezien de actualiteit van het onderwerp. De commissie wordt nu als eerste stap meegenomen; verdere verbreding naar de VV volgt. Vanuit de sector is opgeroepen te kijken naar financiële prikkels indachtig het adagium: 'de vervuiler betaalt'. Eenduidige normen: in het kader van de KRW worden doelen en normen geëvalueerd. Rijnland gaat nu niet lobbyen voor andere normen in Brussel, maar de Waterunie blijft inzetten op eenduidigheid. Mevrouw Stoop pleitte voor concrete maatregelen: mevrouw Leewis neemt aan dat deze zichtbaar worden in het gezamenlijke proces met de VV. De gevraagde onderbouwing van aannames komt in de vervolgnota. Kringlooplandbouw: de agrarische sector in Rijnland is zeer divers en alle varianten van goede landbouwpraktijk worden zichtbaar, waaronder kringlooplandbouw. In antwoord op de vraag of Rijnland zich niet primair moet richten op nutriënten, antwoordt mevrouw Leewis dat daar waar het logisch is om	Toezeegging

VERSLAG	ACTIE
zaken met elkaar te verbinden, een pilot zinvol kan zijn om partijen te overtuigen. Maar als alles-met-alles op hoofdlijnen wordt verbonden, wordt veelal niets bereikt. Dus bekijk met name wat er op locatie werkt. De uitkomsten kunnen vervolgens breder worden getrokken (in de discussie over de goede landbouwpraktijk). De volgende keer staat nadrukkelijk beleid-in-wording op de agenda. Het WUR-rapport wordt zeer serieus genomen. De heer <u>Haan</u> wijst erop dat Rijnland inderdaad een deel van het probleem veroorzaakt, maar bovenal ook een belangrijk deel van de oplossing is. Communaal afvalwater – ingezameld door de gemeenten – wordt al effectief en efficiënt gezuiverd (zie de TOZ en het toegezegde strategische zuiveringsplan). Rijnland voldoet aan alle landelijke WVO-normen. Waar water effluent naar buiten komt, hanteert Rijnland strengere normen. Zodoende worden de gevoeligheden in het gebied (ook voor nutriënten) in kaart gebracht. Een deel van de belasting van het oppervlaktewater is afkomstig uit de zuiveringen. Technisch gezien is het mogelijk nog meer afvalstoffen te verwijderen. Het is aan de VV om te bepalen of het hiervoor de financiële middelen beschikbaar wil stellen. Er wordt met de VV gesproken over mogelijkheden om andere verontreinigingsbronnen aan te pakken: microverontreinigingen, medicijnresten e.d. Kortom: een extra zuiveringsstap is aan de orde (waarin stikstof en fosfaat wordt meegenomen). Er wordt samen met de drinkwaterbedrijven nagegaan of effluent een potentiële bron kan zijn voor drinkwaterbereiding (sluiting lokale kringloop). Overstorten zijn onbedoelde, maar wel legale oplossingen voor een periodiek overbelast rioolwatersysteem (hoosbuien). Het voorkomen van alle overstort vergt evenwel een onevenredige investering in gigantische pijpen. Rijnland is uiteraard niet tevreden met deze afspraak. Samen met de gemeenten wordt onderzocht op welke wijze de keten toch nog kan worden geoptimaliseerd, zodat het overstorten kan worden voorkomen. <i>Tweede termijn</i> Mevrouw <u>Fierens</u> onderstreept het belang om een eerste nota, zoals de voorliggende, adequaat te onderbouwen: een goed begin is immers het halve werk. Zij vraagt om een andersoortige nota: met onderbouwing, een heldere probleemstelling en de diverse rollen (op inhoud en proces) van de verschillende partijen. Zij vindt dat een dergelijk proces in overleg moet worden doorlopen. De PvdA vindt het belangrijk dat boeren op basis van ‘best practices’ het voortouw nemen in de gebiedsafspraken, mede t.b.v. breed draagvlak. Hiervoor moeten bepaalde coalities worden gesmeed en dienen stakeholders aan elkaar te worden gekoppeld. Hoe wordt dit proces ingestoken en hoe wordt het evenwicht bewaakt om de doelen en resultaten te bereiken? De fractie heeft behoefte aan een duidelijk standpunt van het college. De heer <u>Von Faber</u> vraagt of de heer Haan de afgesproken 5-5-2-2-verdeling op losse schroeven plaatst met zijn mededeling dat een extra zuiveringsstap extra geld vergt. De heer <u>Hermans</u> wijst erop dat de hoogheemraad begrippen als ‘proces’ en ‘project’ door elkaar gebruikt. Waarschijnlijk met reden. Hij ziet een inbreng van Rijnland als ‘project’ (daaraan kan het waterschap immers concrete doelen verbinden). Het overleg met anderen ziet hij als onderhandelingsproces. De hoogheemraad zou daarvoor op strategisch niveau de richting kunnen schetsen. De heer <u>Van der Poel</u> vindt dat er toch ook goed moet worden gelet op het effectief besteden van gelden. Elke geïnvesteerde euro moet voldoende opbrengen. Onderzoek eerst waar het meeste rendement kan worden behaald. Het is eenvoudig om bij het waterschap of de landbouw de zwartepiet neer te leggen met de opdracht: ‘ga het maar oplossen’: maar zijn de kosten dan in verhouding met de opbrengsten? De heer <u>Van den Berg</u> wil ook uitleg over de verschillende normen tussen de diverse Nederlandse waterschappen. Sommige hoogheemraadschappen rekenen de kwel wel toe, andere niet. Waterschappen hebben recht op differentiatie. Maar de verschillende berekeningen van de norm en de duiding zijn een complicerende factor in samenwerkingsverbanden met agrariërs, LTO, e.d. Graag aandacht daarvoor. De heer <u>Zweers</u> benadrukt dat de Stichting Mesdag weliswaar geen stakeholder is, maar nog steeds de nodige aandacht genereert met de felle kritiek op de diverse normen en de rol van de waterschappen (men keurt als slager het eigen vlees). Hoe wordt deze kritiek opgepakt? Via de Waterunie? Hoeveel tijd resteert er nog? In de introductie staat dat Rijnland, evenals de derogatie-bevoegdheid, onder druk staat van de EU. Bij niet-tijdig presteren, loopt de speelruimte voor de agrariërs gevaar. De materie is complex en het proces wordt intensief. Hij wil dat hiermee in de planning rekening wordt gehouden. Mevrouw <u>Leewis</u> zegt dat zij alle kritische vragen en aandachtspunten vanuit de commissie ter harte neemt en bovendien herkent. Zij voelt de druk en zou graag snelle stappen willen maken, maar haar invloed is natuurlijk beperkt. De samenwerking met EZ verloopt gaandeweg beter dan voorheen, maar de neiging om zelf te bedenken wat er in Brussel moet gebeuren, is nog steeds aanwezig. In haar rol namens RBO West probeert zij snel te schakelen om te voorkomen dat de slag wordt gemist. Er is bewust gekozen	

	VERSLAG	ACTIE
	voor agendering in de commissie, omdat de commissie tot dusverre ‘van niks wist’. Zodoende is VGW aangehaakt en op de hoogte van wat er speelt. Snel schakelen blijft noodzakelijk, maar mevrouw Leewis zal de commissie zo goed en tijdig mogelijk informeren. Ze zet in op het optimaal inrichten van het eigen – nu nog prille – samenwerkingsproces, waarbij de afhankelijkheid van de goodwill van andere partijen evident is. Zonder draagvlak buiten de deur, zal Rijnland niks kunnen bereiken. Er is een verschil tussen ‘proces’ en ‘project’: zij zal deze toedeling steeds proberen aan te geven. Voor het verbeteren van de waterkwaliteit moet er veel gebeuren en Rijnland kan dit niet alleen. Zij is optimistischer dan voorheen en wil partijen graag aan boord houden zonder dat dit leidt tot verzanding en uitstel van het nemen van pijnlijke beslissingen. Rijnland zal in elk geval een goed samenhangend team opzetten en de eigen mogelijkheden scherp volgen, maar het waterschap is mede afhankelijk van de buitenwereld. De ‘best practices’ zijn (nu al) nadrukkelijk het uitgangspunt van de samenwerking: de groslijst is reeds opgesteld. Kosten en effectiviteit: dit aandachtspunt wordt nadrukkelijk bewaakt en besproken met partners. Stichting Mesdag: de Waterunie begrijpt dat partijen de discussie beperkt ‘framen’(gezien de belangen), maar vindt dat de inbreng – die soms evenwel logisch overkomt - niet echt helpt. De Waterunie probeert de regie te behouden op de inhoud, de emotie en het proces en Rijnland probeert zich te richten op de feiten. De heer <u>Gerrits</u> vindt de informatie van de stichting soms ‘wat suggestief’. Waar het de verschillende normen betreft (10 mg België versus 2 mg in Nederland): deze 2 mg is stikstof, de 10 mg betreft nitraat. Wil men van nitraat naar stikstof omzetten, moet er gedeeld worden door 4 (→ 2,5). Kortom: de normen zijn identiek. Het is niet eenvoudig om facts van functie te onderscheiden in de informatie van de stichting. De heer <u>Haan</u> stelt dat in de waterketenplannen zal worden opgenomen waar investeringen moeten worden belegd in de keten: bij de gemeenten of het waterschap en het drinkwaterbedrijf. Of ligt er een gezamenlijke verantwoordelijkheid? Er is een kader afgesproken van 5-5-2-2, maar de VV kan de afspraak openbreken dan wel bepalen of er sprake is van een nieuwe opgave voor een nieuw college. Hij verwacht zelf dat het Strategisch Zuiveringsplan geen ommezwaai van de koers zal bevatten en dat 5-5-2-2 wordt gevolgd. De <u>voorzitter</u> rondt de bespreking van het memorandum af. De commissie onderkent de ernst van de problematiek en de grote belangen die op het spel staan en wacht de vervolgstappen belangstellend af.	
5.	VV-BESLUITVORMINGSNOTA'S	
5.a.	Uitvoeringskrediet Langerse Plassen De heer <u>Van der Plas</u> vraagt wat de meerkosten bedragen van het onderhoud van de natuurvriendelijke oevers. Citaat: ‘1.2 Aanleg van natuurvriendelijke oevers is een geen-spijt maatregel Natuurvriendelijke oevers zullen andere maatregelen als baggeren, slibvang of flexibel peilbeheer niet negatief beïnvloeden’: is er wel sprake van een positieve beïnvloeding? De heer <u>Von Faber</u> ziet de actieve inzet van de ingelanden als een voorbeeld van ‘van binnen naar buiten werken’. De fractie houdt vast aan het ten uitvoer brengen van het plan. De LP zullen ook in de toekomst last blijven houden van troebel water en vies water met te veel algen. Er komt land vrij nu een aantal agrariërs gaat stoppen, een aantal sloten ligt gunstig en er zijn al Quaggamosselen. Water Natuurlijk vraagt zich af of dit geen uitgelezen mogelijkheid biedt om samen met bijvoorbeeld de universiteiten van Wageningen en/of Delft op het land een innovatieve waterzuivering van Quaggamosselen te realiseren (zonder dat er mosselzaad kan wegvloeien in de LP). Kan Rijnland hierin het voortouw nemen? Mevrouw <u>Bleyie</u> stelt dat Rijnland moet voldoen aan de KRW. Als Rijnland de normen in de LP niet behaalt, wordt er een boete opgelegd gezien de inspanningsverplichting die bovendien in het verlengde ligt van afspraken in het WBP5. Er zal een aantal samenhangende maatregelen worden uitgevoerd, waaronder het aanleggen van natuurvriendelijke oevers. Een aantal fracties is sceptisch omdat een verbeterde waterkwaliteit niet kan worden gegarandeerd. Maar als een onderdeel wegvalt in een ecosysteem, kan dit gevolgen hebben voor andere onderdelen. Vandaar dat de fractie met nadruk de uitvoering van het beleid bepleit. Mevrouw <u>Fierens</u> stelt dat de kernvraag is of de optimale mix tussen chemisch/fysische en ecologische maatregelen is bedacht en of de keuzes goed worden uitgevoerd. Natuurlijk reageert Rijnland niet alleen op eisen van Brussel, maar voert het ook maatregelen uit omdat het waterschap zelf daarvan het belang inziet. De PvdA is blij dat de luwtmaatregelen inmiddels een integraal onderdeel uitmaken van de ecologische benadering. De fractie stemt in met het voorstel, hoewel er geen garanties kunnen worden	

VERSLAG	ACTIE
gegeven. Zij stelt voor om een werkbezoek te brengen aan de LP, zodat er van gedachten kan worden gewisseld met de omwonenden. De heer <u>Van der Meer</u> herkent zich niet in de scepsis die de PvdD meent te ontwaren bij andere fracties over natuurvriendelijke oevers, temeer daar er goed wordt gediscussieerd over dit thema en ecologische maatregelen. Het voorstel dat voorligt, is bovendien breder. Hij vindt het verstandig om suggesties als die van Water Natuurlijk mee te nemen in de zoektocht naar het verbeteren van de ecologie. In het gebied is sprake van een behoorlijk areaal privaat eigendom. Hoeveel gebruikers en eigenaren die aan de LP zijn gevestigd, hebben indertijd gebruikgemaakt van de verordening subsidie natuurvriendelijke oevers en vispaaiplaatsen? Rijnland dient een actieve betrokkenheid ook in de toekomst te stimuleren. Hij vraagt zich af of de herintroductie van deze verordening niet zinvol zou kunnen zijn c.q. of er andere mogelijkheden zijn om verbeteringen samen met de omgeving te realiseren. Als de oevers zijn aangelegd, moet die functie ook op termijn behouden blijven. Hoe is dat geborgd door Rijnland? Er zijn meerdere methoden om natuurvriendelijke oevers aan te leggen en voor de keuze van de locatie: hij vindt dan ook dat Rijnland moet toezien op het op de meest effectieve wijze aanleggen van natuurvriendelijke oevers. Hij vraagt aandacht voor het doorlopen gebiedsproces: hoe was dit ingericht en wie en hoe zijn de mensen erbij betrokken? Zodoende wordt duidelijk wie er 'onder de omgeving' vallen en kunnen eventuele kritische vragen over het proces worden gepareerd. Omvang van het gevraagde krediet: in november werd € 1.290.000 gevraagd. Er wordt nu een uitvoeringskrediet van € 1,3 miljoen gevraagd. Graag een verklaring bij de verschillen tussen de natuurvriendelijke oevers en de luwtemaatregelen toen en nu. Mevrouw <u>Stoop</u> vraagt of de watersysteemanalyse beschikbaar kan worden gesteld. Zij denkt dat de voorgestelde luwtemaatregelen zullen bijdragen aan een verbetering van de waterkwaliteit. Zij mist een analyse van de risico's (het niet-halen van de KRW-doelstelling: zij schat dit risico hoog in). Wat zijn de gevolgen voor de organisatie als Rijnland richting Europa niet kan verantwoorden dat niet op de acht verschillende aspecten is gescoord? De heer <u>Zweers</u> vraagt hoe er zicht blijft op de vervolgaanpak voor wat betreft de fysisch/chemische maatregelen van dit project en vergelijkbare projecten. Er ligt nu een kredietaanvraag, maar er volgen meer kosten. Hij denkt dat deze alvast moeten worden ingepland. Binnen welke financiële ruimte kunnen bijkomende kosten worden gerealiseerd, ook in het kader van het verwachtingenmanagement. De heer <u>Van den Berg</u> steunt de aanpak, maar de wijze waarop natuurvriendelijke oevers worden gecreëerd/ingericht speelt een rol. Gaat het de hoogheemraad om het maken van het door de KRW voorgeschreven aantal aan te leggen kilometers natuurvriendelijke oevers of gaat het echt om de beste strategische plekken met de meeste kans op verbetering van de waterkwaliteit? Deze informatie ontbreekt in het voorstel. De fractie wil expliciet benoemen dat het niet de bedoeling is om derden te ondersteunen bij het aanleggen van een 'fraai stukje extra natuur'. De fractie sluit zich aan bij de vragen over de borging van het verbeteren van de waterkwaliteit en handhaving op langere termijn. De fractie vindt dat de risico's onvoldoende zijn beschreven om akkoord te kunnen gaan met het krediet. De effecten van de maatregelen zijn niet allemaal bekend. Wat als de maatregelen niet worden uitgevoerd? Die risico's zijn niet beschreven. Wat gaan de natuurvriendelijke oevers echt bijdragen aan de waterkwaliteit? In 2016 werd € 400.000 aangevraagd voor het onderzoek dat nog loopt. De fractie vindt eigenlijk dat de uitkomsten daarvan moeten worden afgewacht alvorens een uitvoeringskrediet wordt aangevraagd voor specifieke maatregelen. De heer <u>Van der Meer</u> interrumpeert: tijdens de recente workshop zijn de door de heer Van den Berg genoemde aspecten nadrukkelijk aan de orde geweest. Is die opgedane kennis wel meegewogen bij de beoordeling van de voorliggende kredietaanvraag? De aanvraag is op basis van de workshop nu immers uitgebreid van alleen natuurvriendelijke oevers naar een combi van natuurvriendelijke oevers en luwtemaatregelen. De heer <u>Van den Berg</u> zegt dat deze informatie is meegenomen. De fractie is voor het verbeteren van de waterkwaliteit, de aanleg van natuurvriendelijke oevers en de andere voorgestelde maatregelen, maar hecht veel waarde aan het nog lopende onderzoek. Zolang de risico's niet explicieter zijn beschreven en voorts niet is aangegeven wat de gevolgen zijn als de maatregelen niet worden uitgevoerd, kan de AWP-fractie echter niet instemmen met de kredietaanvraag. Ook de specifieke nadruk op het daadwerkelijk realiseren van de waterkwaliteit (en niet het maken van kilometers) ontbreekt nog. De heer <u>Schols</u> zegt dat de workshop heeft bijgedragen aan zijn kennis over de pH-waarde. De fractie steunt het uitvoeringskrediet, maar na lezing van de thesis van mevrouw J. Grootveld vraagt 50PLUS zich af of de richtlijnen in de KRW wel kunnen worden behaald. 50PLUS is net als mevrouw Stoop toch wel	

VERSLAG	ACTIE
wat sceptisch over de toename van de nutriënten door de veenlaag en het realiteitsgehalte van het terugdraaien binnen tien jaar. Rijnland moet wel aan de inspanningsverplichting voldoen. Wat als Rijnland de KRW-richtlijnen niet haalt? Mevrouw <u>Leewis</u> is blij met de waardering voor de workshop. Het bleek zinvol om met elkaar een inhoudelijke discussie aan te gaan. In reactie op de vraag over de zinsnede: ‘1.2 Aanleg van natuurvriendelijke oevers is een geen-spijt maatregel. Natuurvriendelijke oevers zullen andere maatregelen als baggeren, slibvang of flexibel peilbeheer niet negatief beïnvloeden’ antwoordt zij dat de maatregelen een positieve invloed hebben op het behalen van de ecologische doelen. Suggestie pilot: mevrouw <u>Leewis</u> kan hierover geen toezegging doen, maar ze neemt deze suggestie wel mee. Bij Schiphol wordt een vergelijkbare oplossing onderzocht (zuiverend moeras met Quaggamosselen). Voorts verwijst zij naar de aangekondigde Exotennota, waarin de visie van het college is verwoord jegens het actief inzetten van Quaggamossel, te weten: liever niet. Maar het gesprek hierover wordt vervolgd. Rijnland moet voldoen aan de KRW en de natuurvriendelijke oevers spelen een belangrijke rol. Zij vindt dat de workshop heeft bijgedragen aan een beter inzicht bij de commissie. Er wordt nadrukkelijk gekeken naar wat werkt en naar een optimale mix (luwtemaatregelen en natuurvriendelijke oevers). Voor de LP moet er maatwerk komen. Ze constateert dat de commissie unaniem is wat betreft de invulling van de KRW-maatregelen, maar dat deze constructief-kritisch moeten worden gevolgd. Er wordt al een werkbezoek voorbereid aan de LP, mede met het oog op het draagvlak. Hoewel dit er zeker is, zijn er afwijkende meningen. Een aantal partijen blijft voorstander van baggeren. De gemeente wacht op de inrichtingsmaatregelen, die zij deels zelf zullen beoordelen. Er is informatie beschikbaar over private natuurvriendelijke oevers en de mate waarin deze interfereren met de maatregelen van Rijnland. De gevraagde watersysteemanalyse zal worden toegestuurd. Onderbelichte risico's en gevolgen van het niet-uitvoeren van de KRW-richtlijnen/niet behalen van de doelen: Rijnland is verantwoordelijk voordat deel dat het waterschap zelf kan beïnvloeden. Op basis daarvan wordt een plan gesmeed. Het kan dat Rijnland al het mogelijke en financieel haalbare uitvoert, maar desalniettemin de doelen niet haalt. Zij kan niet op de gevolgen vooruitlopen. Brussel houdt Rijnland niet verantwoordelijk. De watergebiedsplannen moeten door de minister worden verdedigd. Maar Rijnland is gehouden aan de gemaakte afspraken in het WBP5. Mevrouw <u>Leewis</u> erkent dat de passage over de risico's wat vaag is, maar moet zich nog beraden op een concretisering. De heer <u>Zweers</u> heeft begrepen dat de voorgestelde maatregelen onder een inspanningsverplichting kunnen vallen die scoort voor de beoordeling van de KRW-doelen. De maatregelen hebben geen effect op de fysisch/chemische waterkwaliteit, maar vallen onder een aparte categorie die ook als zodanig scoort voor de KRW. De fysisch/chemische maatregelen moeten worden gemeten en de uitwerking op de intrinsieke waterkwaliteit moet kunnen worden aangetoond. Daarom is het geld ook goed besteed. De inrichtingsmaatregelen hebben een waarde in zichzelf. Mevrouw <u>Leewis</u> onderschrijft deze visie. Er lopen inspanningsverplichtingen waar Rijnland aan moet voldoen. De heer <u>Schols</u> beklemtoont dat Rijnland nog meer veenplassen beheert en dat er dus meer maatregelen nodig zijn: de aanwas van nutriënten zal doorgaan en het is niet logisch dat binnen tien jaar de opgelegde normen worden behaald. Mevrouw <u>Van Keulen</u> zegt dat het projectteam rekening heeft gehouden met bescheiden onderhoud. De kosten daarvan worden meegenomen in het meerjarenperspectief op de exploitatierekening. Er is een positief effect op de ecologische waterkwaliteit en mogelijk ook een lichte positieve invloed op fysisch/chemische aspecten, met name in verband met luwtemaatregelen (bezinking en dus beter doorzicht). Met subsidie aan particulieren is 850 meter natuurvriendelijke oevers aangelegd. Desgewenst kan het aantal aanvragers worden opgezocht. De regeling is niet meer van kracht, maar de VV kan zelf een nieuwe subsidieregeling (laten) opstellen. Handhaving voortbestaan natuurvriendelijke oevers: er is een nota naleving opgesteld met handhavingsprioriteiten. De VV kan besluiten de handhaving op de natuurvriendelijke oevers toe te voegen. Omvang krediet: het betrof een gemengd krediet voorbereiding voor fysisch/chemisch en uitvoering natuurvriendelijke oevers. Het aanlegdeel stond in november op circa € 1,29 miljoen en nu is dat € 1,3 miljoen. De inhoud is niet gewijzigd en het betreft slechts een afrondingsverschil. Het is niet bekend hoe Brussel reageert als de doelen niet worden behaald. Van origine is de KRW neergezet als een resultaatsverplichting door Brussel en niet als inspanningsverplichting. Brussel blijkt gevoelig voor geleverde inspanningen. De heer <u>Van der Meer</u> wijst erop dat in de stukken van november alleen gesproken werd over	Toezegging

	VERSLAG	ACTIE
	natuurvriendelijke oevers en niet over luwtemaatregelen. Het verbaast hem dat nu wordt gezegd dat het voorstel niet is gewijzigd. Hij is op de hoogte van de nota Naleving Handhaving. Belangrijker is dat een eenmaal door Rijnland genomen en bekostigde maatregel ten gunste van de waterkwaliteit in stand blijft. Daarom is handhaving noodzakelijk. Hoe wordt dit geborgd? Subsidieregeling: is het niet veel effectiever om na te gaan of door revitalisering van de subsidieregeling betere en sneller effecten kunnen worden bereikt? Het is normaal dat er 'in de polder verschillende meningen leven en blijven': is het proces zo ingericht dat Rijnland meent te kunnen spreken namens de meerderheid? De heer <u>Von Faber</u> vindt innovatie belangrijk. Hij oppert om zijn idee samen met enkele collega-commissieleden en een ambtenaar te laten uitwerken. De heer <u>Van den Berg</u> wil ten behoeve van de volledigheid van de besluitvorming en een juiste besluitnota onder risico's minimaal de gevolgen op hoofdlijnen van het niet-halen van de KRW laten benoemen. Het antwoord (we weten niet hoe Brussel reageert) kan daarbij tevens worden genoemd. Tevens moet in de nota als minimumeis worden opgenomen dat de KRW van origine is neergezet als een resultaatsverplichting door Brussel en niet als inspanningsverplichting. Mevrouw <u>Leewis</u> vraagt zich af of een Nota van Wijziging dan wel wijziging wenselijk wordt geacht. Mevrouw <u>Van Keulen</u> zegt in reactie op de vraag van de heer <u>Van der Meer</u> over het ontbreken van luwtemaatregelen in de stukken van november, dat deze per abuis toen onvoldoende waren belicht. De heer <u>Bol</u> beschouwt de vragen van de heer Van der Meer als een oproep. De heer <u>Van der Meer</u> bevestigt dat hij geen herziening van de Nota heeft bepleit of van het beleid: hij wil alleen dat de maatregelen optimaal resulteren in de beoogde effecten. Mevrouw <u>Leewis</u> onderschrijft dit standpunt en begrijpt dat er geen behoefte is aan een Nota van Toelichting. Hoe moet de vraag van de heer Van der Meer over de subsidie worden geduid? De heer <u>Van der Meer</u> roept niet op tot een spoedige herintroductie van de subsidieregeling. Maar bij enthousiasme van particuliere zijde voor maatregelen in dit type plassen, lijkt het hem goed in de stukken de mogelijkheden van de private aanleg op te nemen, alsmede een voorstel om een subsidieregeling daarvoor opnieuw in te stellen. Mevrouw <u>Leewis</u> zegt toe dat deze suggestie in een volgend KRW-voorstel op voorhand zal worden meegenomen. In reactie op het voorstel van de heer <u>Von Faber</u> (over een memorandum inzake innovatie) antwoordt de heer <u>Pluckel</u> dat er interne afspraken zijn over hoe om te gaan met innovatie. Hij roept de heer Von Faber op zijn voorstel uit te werken en voort te leggen. Mogelijk kan aan de voorkant onderzoeksgeld ter beschikking worden gesteld. Mevrouw <u>Fierens</u> zegt dat in de BOD is bepaald dat initiatiefnota's van de VV op prijs worden gesteld en ondersteuning verdienen. Ze moedigt de heer Von Faber aan het initiatief te nemen. Afgaande op de instemmende gebaren van laatstgenoemde, concludeert de <u>voorzitter</u> dat dit zal gebeuren. Mevrouw <u>Leewis</u> zegt toe nog even kritisch te bekijken op welke wijze de risico's kunnen worden benoemd. De <u>voorzitter</u> somt de toezeggingen op (de watersysteemanalyse wordt toegestuurd; de risico's als de KRW niet zou worden gehaald worden toegevoegd en in een volgend project zal particulier initiatief worden meegenomen als mogelijkheid voor de uitvoering). Voorts concludeert hij dat de aanvraag als hamerstuk kan worden geagendeerd voor de VV.	Toezegging Nota van Wijziging
5.b	Kleine vervangingen AWZI's cluster Zuid-Holland De heer <u>Van der Plas</u> kan het voorbereidingskrediet van € 75.000 dat in tweeën door de VV (november 2013 en november 2016) beschikbaar zou zijn gesteld, nergens vinden. De heer <u>Von Faber</u> vraagt zich af of dit niet het uitgelezen moment is om werk te maken van medicijnresten: wanneer gaat het gepraat over in feitelijk beleid en filters? De heer <u>Van der Meer</u> wil weten wat de huidige gebruikscijfers van deze AWZI's zijn en wat de energiekosten bedragen. Welke besparingen worden voorzien op basis van de extra investeringen en wat is de terugverdientijd? In november was er nog geen sprake van aantasting door waterstofsulfide: waarom is deze aantasting niet eerder voorzien en wat is de oorzaak? Zijn er beschermende maatregelen nodig om de gezondheid van medewerkers van Rijnland te beschermen? De heer <u>Haan</u> zal de vraag over de € 75.000 nakijken. De gebruikscijfers zullen worden aangeleverd. Vervanging is aan de orde en dan wordt er gekozen voor een energiezuinige oplossing. De aantasting ontstaat door het samenkomen van afvalstromen in de afvalkelder. Toelichting ambtenaar <u>Versteeg</u>: H₂S-gas ontstaat bij biochemische processen in rioolwater. Hoe langer	

	VERSLAG	ACTIE
	de persleiding, des te meer gas er ontstaat. Door het aanbrengen van een bescherm laag op het beton wordt aantasting voorkomen. De luchten worden afgezogen en dan wordt bepaald wat de samenstelling is. Bij een te hoog gehalte wordt de afvang verwerkt in een biofilter. Medewerkers ondervinden geen schade. De heer <u>Haan</u> zegt dat medicijnresten niet relevant zijn voor wat betreft dit project. Er zijn nog geen normen voor medicijnresten en de effecten op het oppervlaktewater zijn ook nog onvoldoende bekend. Rijnland wil toch alvast nagaan wat er tegen gedaan kan worden. Er wordt bekeken op welke AWZI's onderzoek en praktijkproeven succesvol kunnen plaatsvinden. Naar verwachting zal ultimo 2017, begin 2018 een concreet voorstel gereed zijn. De heer <u>Versteeg</u> voegt toe dat hierover nog een beeldvormende vergadering zal worden belegd. De heer De Booi beantwoordt vragen over de data van de voorbereidingskredieten: deze zijn versluierd opgenomen in verzamelkredieten die in november door de VV beschikbaar werden gesteld. Door toepassing van nieuwe technieken, zal er energie worden bespaard. De exacte besparingen worden toegelicht. De elektrisch-mechanische inventarisatie is uitgevoerd. Op dit moment vinden de civieltechnische werkzaamheden plaats. De waterstofsulfide-problematiek is onlangs ontdekt. Op termijn zal vooraf een inventarisatie beschikbaar zijn van de toestand op een dergelijke AWZI. De heer <u>Van der Meer</u> begrijpt dat H2S een gevolg is van een normaal chemisch proces en dus had dit al veel eerder kunnen worden voorzien. Waarom is er nu plots een scopeverbreiding nodig? De heer <u>De Booi</u> begrijpt de verbazing van de heer <u>Van der Meer</u>. Oorzaak: de H2S-problematiek was per abuis indertijd niet meegenomen. De <u>voorzitter</u> concludeert vervolgens dat het voorstel als hamerstuk kan worden geagendeerd voor de VV.	
5.c	Vaststellen Integraal afvalwaterketenplan cluster Bollenstreek De heer <u>Haan</u> geeft aan dat dit plan een integralere aanpak van de waterketen bevat, in dit geval met de gemeenten in de genoemde cluster. In de algemene beleidsmodule staan de verplichtingen voor inzameling en zuivering omschreven. Daarnaast is er een aantal maatregelenmodules per zuiveringscluster opgenomen. Per overheid is er een financiële module. De heer <u>Zweers</u> vraagt of het klopt dat dit plan geen gezamenlijke maatregelen c.q. investeringen tot gevolg heeft ter bereiking van het uitgestippelde beleid maar dat het gaat om afstemming van de eigen bevoegdheden per deelnemer op basis van dit plan als gezamenlijk kader. Het plan komt veeleer technisch dan beleidsmatig over. Indien deze interpretatie klopt, kan er in de nabije toekomst behoefte ontstaan aan gezamenlijke maatregelen en uitgaven om de twee kerndoelen te bereiken. Is er dan een financiële verdeelsleutel nodig? Paragraaf risico's: <i>'Intensievere samenwerking vraagt meer tijd, niet alleen van Rijnland maar ook van de partners'</i>: hoe verhoudt zich dit tot de veronderstelde efficiencywinst door het afstemmen van beleid en maatregelen die vele vergunningprocedures ondervangen. Persaldo lijkt tijdswinst dus haalbaar en mogelijk ook financiële winst. Nu worden extra personele uren genoemd (dus ook extra kosten). De heer <u>Zweers</u> acht een geschillenregeling zinvol gezien de samenwerking waarvan toch sprake is. De module beleid bevat amper beleid, met uitzondering van de twee kerndoelen in 1.3. In de module financiële verankering wordt concreet aangegeven wat men op de onderscheiden onderdelen wil bereiken aan maatregelen, die ook doelen bevatten. Een kostenraming per onderdeel ontbreekt. Hij vindt deze opstelling wat tegenstrijdig: in de module beleid staat amper beleid in tegenstelling tot de module financiële verankering. Wat is de gedachtegang? De heer <u>Van den Berg</u> vindt het positief dat er gewerkt wordt aan een integrale aanpak. De fractie vraagt aandacht voor het scheiden van schoon en vuil water. Bij het ontbreken van goede controlemechanismen bij gemeenten kan Rijnland worden geconfronteerd met problemen. Rioned stelt dat 5% van de schoonwateraansluitingen momenteel al verkeerd is aangesloten. Bij uitbreiding van de scheiding en het verschuiven van verantwoordelijkheid naar gemeenten zijn er meer problemen te verwachten. Rijnland moet schoon water leveren. De fractie vindt dan ook dat er permanent bij de AWZI's adequaat moet worden gemonitord door Rijnland zelf. Papieren afspraken zijn immers geen garantie. De AWP vindt dat de gemeenten de zuiveringslasten voor hun rekening moeten nemen: een prima prikkel om meer te gaan afkoppelen dan in het stuk genoemd. Opvallend is dat het woord 'gemeente' amper in de stukken voorkomt, terwijl de verschuiving van de verantwoordelijkheid (mede) naar gemeenten centraal staat. Benchmarking tussen gemeenten: hoe worden zaken doorberekend, wat is de positie van de verschillende gemeenten, de visie van de gemeenten op samenwerking e.d.? Hoe wordt er na de start van integrale samenwerking gemonitord (schoon water)? Het proces moet cijfermatig kunnen worden gevolgd. De bewoners van de Bollenstreek hebben er recht op te weten waar de knelpunten liggen (meer regenbuien,	

VERSLAG	ACTIE
buffers, afscheiden, rioolwaterzuivering, grotere hoeveelheden water, gevolgen van afkoppeling e.d.). De AWP is voorstander van deze integrale aanpak, maar communiceer vanaf het begin naar de ingelanden waarom daarvoor wordt gekozen. Door het afkoppelen zal er meer hemelwater in de ondergrond komen: het goed regelen van afkoppelen en het bergen van regenwater wordt steeds meer een gemeentelijke verantwoordelijkheid, maar zodra het water in de ondergrond is beland, valt dit onder de verantwoordelijkheid van het waterschap. De AWP wil meer aandacht voor deze verschuiving. Bijlage 3: het optellen van de kwantificeerbare voorbeelden komt uit op een besparing van € 3 tot € 4 miljoen. Over welke termijn gaan deze besparingen en hoe worden deze verwerkt in de belastingen? De heer <u>Von Faber</u> sluit zich aan bij de vragen van de AWP. Risico's: 'Voor Rijnland is de benodigde personele inzet voor het IAWKP Bollenstreek geraamd op 3.200 uur voor gehele planperiode (2017-2021). Deze inzet is beschikbaar binnen de huidige formatieruimte'. Betekent dit dat Rijnland hiervoor daadwerkelijk mensen en uren vrijmaakt? Maar hoe wordt er doorgepakt met de partners? Mevrouw <u>Fierens</u> kwalificeert de aanpak als 'Bourgonisch'. Zij waardeert het initiatief en de integrale aanpak. De tekeningen in de bijlage zijn illustratief en de exactheid van de juridische kadering is bijzonder en leerzaam neergezet. De vragen van de heer Zweers over de financiële voordelen en de framing deelt zij. Hoe verhoudt het plan zich tot de nieuwe omgevingswet en hoe ziet de transitie eruit? Hoe kan de formatie de 3.200 uur opvangen? Er wordt veel bestuurlijke tijd gevergd van Rijnland en de gemeenten. Na toetsing aan de vijf kernpunten van Rijnland vraagt de PvdA of er geen sprake is van een extra belasting als gevolg van het overleggen e.d. Waar zit de winst v.w.b. deregulering? Hoe worden de verschillende normen geharmoniseerd? De heer <u>Hermans</u> vraagt waarom dit stuk uit oktober 2016 nu wordt besproken. Het is hem niet duidelijk waarop Rijnland zich vastlegt? Het college wil iets doen aan regeldruk: dat kan worden geconcretiseerd. Hij vraagt het college dit voornemen bondig uit te werken in een plan. Daardoor zal ook de bestuurlijke drukte afnemen. Kernvragen: 'Van wie moet ik dit doen; waarom moet ik het doen; kan het niet beter; kan het niet simpeler?' De VVD adviseert het college advies in te winnen bij Actal, het Adviescollege toetsing regeldruk, dan wel om adviesbureau Syrah informatieanalyse in te huren dat volgens deze methode werkt. De heer <u>Van der Plas</u> is blij verrast met de notitie, de samenwerking en de besparing van € 450 miljoen op het beheer van de waterketen in 2020. Welk deel daarvan komt Rijnland toe? De stukken zijn erg uitgebreid. Maar hoe worden de uitkomsten geborgd? Waarom stijgen de kosten van Rijnland ondanks de besparingen? De wethouder uit zijn gemeente beklagde zich over het ontbreken van financiële steun bij het splitsen van de riolering. De heer <u>Van der Poel</u> sluit zich aan bij veel vragen. De uitvoering laat nog enigszins te wensen over is hem gemeld: hoe benut Rijnland de aanwezige gebiedskennis? Hoe worden bewoners betrokken? Wanneer komt de VV weer in beeld bij een gewijzigd traject? Hij meent dat in deze samenwerking de nutriëntenproblematiek kan worden meegenomen. Mevrouw <u>Stoop</u> is content met het plan dat de gewenste toekomst dichterbij brengt. Zijn er nog meer van deze prachtige integrale afvalwaterketenplannen in de planning? De heer <u>Haan</u> memoreert dat bij de operatie Storm werd gevraagd om een effectievere samenwerking tussen de diverse overheden. Rijnland heeft die handschoen opgepakt en de samenwerking werd dan ook gekwantificeerd in het bestuursakkoord Water (leidend tot minder/meer kosten). Het voorliggende plan is een tussenstap in wat Rijnland op eigen kracht gaat oppakken en wat we slim samen gaan doen. Het bespaart alle gemeenten het opstellen van een gemeentelijk rioleringsplan en Rijnland een zuiveringsplan per cluster. Er is dus sprake van beleid- en regelharmonisatie. Het is waar dat er in teksten over maatregelen en financiën nog verwijzingen staan naar beleid. Maar er wordt gekeken naar het algemene beleid: in afkoppelen, in de prudentie met verkeerde aansluitingen. Het is nog niet geheel duidelijk wat de kosten zijn van de autonomie voor gemeenten: op dit moment zijn de partners nog gehouden aan de financiering en uitvoering van de maatregelen. Er wordt verder gestreefd naar verdere efficiency. Als plannen van de gemeenten besparingen opleveren voor Rijnland, zal het waterschap zijn deel bijdragen. Ontvlechting/ontkoppeling: Rijnland roept gemeenten op om in de programma's van eisen voor nieuwbouw/renovatie standaard op te nemen dat er wordt afgekoppeld en ontvlecht. De kostenbesparingen zijn in de voorbeelden opgenomen, maar het is niet eenvoudig om besparingen in algemene zin te kwantificeren. Er wordt meer gezamenlijk gemeten waardoor investeringen beter op elkaar worden afgestemd tussen gemeenten en Rijnland. Vervolgstappen en mogelijkheden (met bijvoorbeeld Dunea) worden onderzocht. Er wordt gewerkt aan een inzichtelijke infographic. Heeft afkoppeling niet geleid tot problemen vanwege het afstromen in het grondwater? Dat is deels het geval,	

VERSLAG	ACTIE
maar de waterberging in de grond kan ook een deel van de oplossing zijn. Het is deels een gemeentelijke verantwoordelijkheid, deels van huiseigenaren. In het geval van dieper grondwater is de provincie aan zet. Financiële gevolgen: de minder-meerkosten worden vertaald in een kleinere stijging van de belastingen. Als het goed is zal dit tevens gelden voor de gemeentelijke rioollasten. De door Rijnland geleverde inspanningen zouden normaliter zijn gestoken in het eigen zuiveringsplan. Verhouding met de omgevingsvisie: de waterketen vervult een belangrijke rol in de klimaatadaptatie en mitigatie. Maar niet alle klimaatopgaven kunnen door de waterketen worden opgepakt. Rijnland roept gemeenten op om in het Programma van Eisen aandacht te besteden aan waterberging, infiltratiemogelijkheden e.d. Borging van de uitkomsten: de status is gelijkwaardig aan de voormalige gemeentelijke riolerings- en zuiveringsplannen. Vraag gemeente: betaalt Rijnland mee?: niet op voorhand, maar wel via het plan. De inzet van gebiedskennis van bewoners is geborgd, dan wel via de gemeente, dan wel via www.onswater.nl; www.ruimtelijkeplannen.nl. Gemeenten hebben goed zicht op initiatieven en nemen die op in de plannen. De heer <u>Haan</u> deelt de observatie van mevrouw <u>Stoop</u>: 'Dit brengt de toekomst dichtbij'. In dit cluster wordt als eerste het integrale afvalwaterketenplan vastgesteld. In Kennemerland wordt gestart met een ketenschouw. In de Leidse regio en de regio Groene Hart wordt een waterketenplan opgezet. Mevrouw <u>Leewis</u> zegt dat deze opzet van samenwerking met de gemeentelijke partners breder zal worden toegepast in relatie tot de omgevingsvisie. De hoogheemraden zullen het thema ook uitdragen in hun hoedanigheid als accounthouder. Op 9 mei vindt er een bijeenkomst plaats over de Bollenstreek en wordt de samenwerking in de waterketen behandeld. <i>Tweede termijn</i> De heer <u>Zweers</u> oppert om binnen afzienbare tijd een toegespitste voortgangsrapportage op te stellen, evenals een publiekssamenvatting. Hij roept het college op om de VV blijvend mee te nemen v.w.b. de evaluatie, de algehele voortgang, de regeling voor (belangen)geschillen e.d. De heer <u>Van der Plas</u> wil weten hoe de genoemde € 450 miljoen worden verdeeld over de gemeenten. De bezuiniging staat niet in de stukken. De heer <u>Haan</u> stelt dat de autonome verplichtingen aanhouden en er derhalve geen geschillenregeling nodig is. Bij de vraag of er effectief wordt uitgevoerd, kunnen diverse belangen een rol spelen en is het mogelijk dat er bestuurlijke verschillen van inzicht ontstaan. Hij licht toe dat er een infographic wordt gemaakt voor communicatiedoeleinden. De VV wordt geïnformeerd over de voortgang via de reguliere voortgangsrapportages. Aanvulling door de <u>ambtelijke ondersteuning</u>: de € 450 miljoen betreft een landelijk bedrag (van de koepels) dat wordt verdeeld. Voortgang: in vervolg op de Visitatiecommissie Peijs is er onlangs een monitor opgesteld. Er wordt specifiek gemonitord op basis van kosten, kwaliteit en kwetsbaarheid. Deze zal voor de Bollenstreek worden toegepast. De heer <u>Van den Berg</u> constateert dat in bijlage 3 forse besparingen en bedragen worden genoemd maar termijnen noch de invloed op de belastingen worden vermeld. Deze bijlage voegt dan ook weinig toe. In bijlage 2 staan bovendien kostenstijgingen opgenomen, die weliswaar kunnen worden beperkt door de besparingen maar van dit belangrijke aspect van het integraal afvalwaterketenplan wordt geen melding gemaakt. Er wordt deels hoog opgegeven over besparingen, maar elders staat dat de belastingen stijgen. Dus neem of bijlage 3 niet op en vermeld slechts dat er sprake is van besparingen die de kosten drukken, dan wel kwantificeer de posten en zeg wat de gevolgen zijn voor de belastingen als deze aanpak niet wordt gevolgd. De heer <u>Hermans</u> verwijst naar de financiële onderbouwing bij 3.4. (ontwikkeling zuiveringsheffing). Hij begrijpt dat deze opstelling tot een wat diffuus beeld kan leiden. De heer <u>Haan</u> meldt dat tabel 3.4 wordt aangepast (er zit een kopieerfoutje in) en wordt toegevoegd aan de stukken voor de VV¹. Wat voegt bijlage 3 toe en op welke termijn? De heer Haan heeft zelf ook behoefte aan een mogelijkheid om de tariefontwikkeling gezamenlijk te sturen. Dit aspect zal in het MJP worden opgenomen. De heer <u>Pluckel</u> antwoordt dat van de € 450 miljoen de besparingsdoelstelling voor Rijnland is bepaald op € 24 miljoen. Er wordt gewerkt aan een transparant inzicht. Het streven is erop gericht om in het MJP of de BURAP helderheid te verschaffen.	

¹ Noot secretaris: Een NvW is toegezegd maar de niet correcte bijlage 'IAWKP-module Financiële verankering Rijnland' blijkt vanwege een technisch mankement niet goed gekoppeld te zijn. Dit is voor de VV hersteld.

VERSLAG		ACTIE
	<u>Ambtelijke aanvulling</u>: er is een landelijke monitor ontwikkeld die door alle subregio's zal worden gebruikt om de besparingen in beeld te brengen en bij te houden. Rijnland gaat dezelfde methodiek gebruiken. Tot de zomer 2017 wordt met de gemeenten gewerkt aan een uitwerking. In Q4 zal een beter beeld beschikbaar zijn. De <u>voorzitter</u> constateert dat het plan als hamerstuk kan worden geagendeerd voor de VV.	
6.	RONDVRAAG	
6.a.	Proces Toekomst Organisatie Zuiveringsbeheer (TOZ) De heer <u>Zweers</u> zegt dat het proces nog niet is afgerond. Hij acht het verstandig te wachten met de beslissing om het format ook voor andere processen te hanteren totdat het format compleet is. Aan welke andere strategische bestuursprocessen wordt gedacht (zoals de nutriëntenproblematiek)? Mevrouw <u>Fierens</u> roept het college op om eventuele valkuilen mee te nemen in 'best practices', die daardoor aan waarde winnen. De heer <u>Van der Plas</u> vraagt zich af wat de status en intentie van het stuk zijn: reflectie of is het een carte blanche voor de toekomstige werkwijze? Hij is enthousiast over de aanpak, maar er is op sommige punten maatwerk nodig. Hij ontwaart in het stuk helaas geen verbeterpunten. De heer <u>Haan</u> meldt dat in de vorige VV is bepaald om de TOZ een richtinggevend besluit mee te geven: dit deelproces is nu afgerond. Hij licht toe dat een les is dat de wijze waarop de input van de VV verwerkt is een stuk voor de vervolgstap(pen) beter toegelicht kan worden.	
7.	RONDVRAAG Er wordt geen gebruik gemaakt van de rondvraag.	
8.	SLUITING De <u>voorzitter</u> sluit de vergadering af om 12.50 uur onder dankzegging voor ieders inbreng.	

Toezeggingen
(Toezeggingenlijst Cie VGW)

ID	Verantw. Portefeuille houder	Gedaan in	Onderwerp	Toezegging	Afdeling	Actiehouder	Einddatum	Wijze van afdoening	Aantekeningen / voortgang proces
178	M. Kastelein	Cie V&GW 18-01-2017	ILT toets op aspecten zorgplicht.	De heer Kastelein meldt dat op 17 januari overleg heeft plaatsgevonden met de ILT die met ingang van het nieuwe jaar toetst op diverse aspecten van zorgplicht. De ILT heeft Rijnland geïnformeerd over het te volgen proces van circa 20 weken dat uitmondt in een rapport van Rijnland en de toezichthouder. De resultaten zullen nog voor de zomer aan de VV worden voorgelegd.	(Geen)	Verhoeven, Esther	21-06-2017		
180	M.E.F. Leewis	Cie V&GW 18-01-2017	Overzicht energiebesparing	De heer Hermans memoreert dat in 2016 is geïnvesteerd in energiebesparing. Hij vraagt om een voortgang van de gemaakte besparingen. Mevrouw Leewis antwoordt dat de laatste VV instemde met het eerste pakket maatregelen voor aanleg van zonnepanelen e.d. Verder wordt de energiebesparing op de zuiveringen voortdurend gevolgd. Zij zegt het gevraagde overzicht toe.	(Geen)	Booy, Cees de	30-06-2017		24-05-2017 Een totaaloverzicht wordt uitgestuurd (week 21). Afgehandeld.
195	M.E.F.	Cie V&GW	Informatie over	Binnen de commissie is er	(Geen)	Dijkstra,	20-12-2017		24-05-2017 Komt aan bod in

ID	Verantw. Portefeuille houder	Gedaan in	Onderwerp	Toezegging	Afdeling	Actiehouder	Einddatum	Wijze van afdoening	Aantekeningen / voortgang proces
	Leewis	15-03-2017	waterkwaliteit w.o. nitraatrichtlijn	een brede behoefte om het onderwerp en het vervolgproces te bespreken. Mw. Leewis onderstreept de relevantie van het onderwerp. Er wordt gewerkt aan een waterkwaliteitsstrategie en een procesontwerp (visie Waterkwaliteit) over de wijze waarop de commissie en de VV bij het onderwerp kunnen worden betrokken (inhoud en proces volgens planning oktober 2017).		Mike			proces Kijk op Waterkwaliteit. Afgehandeld.
197	M.E.F. Leewis	Cie V&GW 15-03-2017	Uitvoeringskrediet Langerse Plassen	De heer Van der Meer roept niet op tot een spoedige herintroductie van de subsidieregeling. Maar bij enthousiasme van particuliere zijde voor maatregelen in dit type plassen, lijkt het hem goed in de stukken de mogelijkheden van de private aanleg op te nemen, alsmede een voorstel om een subsidieregeling daarvoor opnieuw in te stellen. Mevrouw Leewis zegt toe dat deze suggestie in een volgend KRW-voorstel op voorhand zal worden	(Geen)	Keulen, Marja van	20-12-2017		24-05-2017 Volgend KRW voorstel volgt in VV november. Afgehandeld.

ID	Verantw. Portefeuille houder	Gedaan in	Onderwerp	Toezegging	Afdeling	Actiehouder	Einddatum	Wijze van afdoening	Aantekeningen / voortgang proces
				meegenomen.					

VV - commissie Veiligheid en Gezond Water

Aard Voorstel	VV-Besluitnota		
Vergaderdatum	07-06-2017	Agendapuntnummer	5.a.13.50
Onderwerp	1E BURAP 2017		
Collegevergadering	16-05-2017		
VV-vergadering	VV: 21-06-2017		
Portefeuillehouder	H. Pluckel		
Corsanummer	17.001454		
BABS id	5644		
Bijlagen	Bijlage: Burap 1 2017		

(concept) De verenigde vergadering

Vormt een beeld van de voortgang van de afspraken uit de begroting 2017 via de eerste bestuursrapportage over 2017.

VV-besluitnota

De verenigde vergadering:

Vormt een beeld van de voortgang van de afspraken uit de begroting 2017 via de eerste bestuursrapportage 2017 (burap 1).

Context

Uw vergadering wordt twee keer per jaar geïnformeerd over de voortgang van de programmabegroting 2017. Dit gebeurt via bestuursrapportages (Burap) in het voor- en najaar. Deze rapportages bieden inzicht in bijstellingen en (kunnen) leiden tot begrotingswijzigingen. De bestuursrapportage is in de bijlage opgenomen.

De burap is de optelsom van de inzichten en – zo concreet mogelijke verwachtingen - die Rijnland op dit moment heeft. Nog niet alle interne ontwikkelingen zijn in deze burap doorgevoerd en zullen later dit jaar uitgekristalliseerd zijn. Het betreft zowel positieve als negatieve bijstellingen, die zoveel mogelijk tegen elkaar zouden moeten worden 'weggestreept'.

De belangrijkste zaken zijn dat Rijnland vooralsnog op koers ligt om de concrete doelen van 2017 grotendeels te halen. De waterketenprojecten behoeven én krijgen extra aandacht, net als enkele specifieke projecten uit de andere programma's. Ook de grotere behoefte aan personele capaciteit en de afgekondigde vacaturestop is een aandachtspunt. Hoewel het grootste deel van de concrete doelen voor 2017 op koers ligt, behoeven met name de langetermijneffecten van een deel van de gestelde doelen aandacht, zoals de KRW-opgave.

Het voorlopig positieve resultaat van € 1,9 mln bestaat overwegend uit incidentele mutaties, zoals lagere rentelasten. Het college stelt voor om gezien de uiteenlopende ontwikkelingen het positieve resultaat niet op voorhand te bestemmen. De ontwikkelingen betreffen onder meer de (groeierende) inzichten uit

- het strategisch personeelsplan najaar 2017;
- de gevolgen van klimaatopgave, te bespreken in de conferenties;
- de toenemende druk op het renoveren van de Rijnlandse installaties als gevolg van de inzichten uit asset management;
- de aanpak van cybersecurity.

Argumenten

De burap toont volgens het college de meest reële prognose en verwachtingen van wat over 2017 is afgesproken.

Dit rechtvaardigt de scores en het geprognosticeerde resultaat.

Risico's

De gepresenteerde prognoses en verwachtingen worden later dit jaar bijgesteld.

Mocht blijken dat binnen programma's onverwachte en bestuurlijk relevantie mutaties zich kunnen voordoen, dan zal uw vergadering tijdig worden betrokken voor eventuele bijsturingsacties. Vooralsnog zijn de exploitatiebegroting en de weerstandscapaciteit voldoende robuust om eventuele tegenvallers op te kunnen vangen.

Bijlagen:

1. VV-besluit
2. Rapport 'eerste bestuursrapportage 2017 (burap 1) (separaat).

VV-Besluit

Nr. 17.001454

De verenigde vergadering van het hoogheemraadschap van Rijnland,
gelezen het voorstel van het college van dijkgraaf en hoogheemraden van 16 mei 2017,
gelet op artikel 108 van de Waterschapswet,

Vormt een beeld van de voortgang van de afspraken uit de begroting 2017 via de eerste bestuursrapportage 2017.

Leiden, 21 juni 2017,

De verenigde vergadering,

G.J. Doornbos
dijkgraaf

C.M. v.d. Wiel
secretaris

(concept) VV-besluit

De verenigde vergadering van het Hoogheemraadschap van Rijnland,
gelezen het voorstel van dijkgraaf en hoogheemraden van 16-05-2017, kenmerk
17.001454,

,

Vormt een beeld van de voortgang van de afspraken uit de begroting 2017 via de eerste
bestuursrapportage over 2017.

Leiden, 21-06-2017.

De verenigde vergadering,

G.J. Doornbos
dijkgraaf

C.M. van de Wiel
secretaris

Hoogheemraadschap van
Rijnland

BURAP 1 / 2017

Eerste bestuurs- rapportage 2017

Peildatum: 1 april 2017

Samenvatting

Rijnland ligt op koers om de concrete doelen van 2017 grotendeels te halen. Dit voorjaar is Rijnland gestart met de uitvoering van één van de grootste projecten uit de recente geschiedenis, de aanleg van de piekberging in De Nieuwe Driemanspolder. Onder de streep is sprake van een positief exploitatieresultaat van € 1,9 mln. De belangrijkste meevaller is de aanhoudend lage rentestand. Daar tegenover staat een tegenvaller op awzi Katwijk, die reeds in 2016 bestuurlijk was aangekondigd. De investeringsprognoses vallen binnen de begrotingskaders en zijn uitgebreid met aanvullende prestatie-indicatoren. Deze tonen aan dat de waterketenprojecten in het algemeen extra aandacht behoeven, net als enkele specifieke projecten uit de andere programma's zoals de sluisjes in Halfweg en de drainage bij de Noordwijkse boulevard. Het laat onverlet dat het gros van de meer dan tweehonderd lopende investeringsprojecten op koers ligt.

Hoewel het grootste deel van de concrete doelen voor 2017 op koers liggen, behoeven met name de langetermijneffecten van een deel van de gestelde doelen aandacht. Dit wordt veroorzaakt door sneller optredende klimaatveranderingen, een toenemend besef dat we de Europese doelen voor waterkwaliteit (KRW) voorsnog niet gaan halen en een groeiend inzicht in de toestand van de eigen 'assets'. Ook de grotere behoefte aan personele capaciteit is een aandachtspunt. Dergelijke bijstellingen vergen in 2017 bestuurlijke actie. Deze bijsturing vindt zoveel mogelijk plaats in het eveneens geagendeerde Meerjarenperspectief 2018-2021 en heeft geleid tot een extra indicator in de burap, namelijk hoe de programma's op basis van de huidige afspraken 'scoren' na 2018.

I. De programma's van Rijnland

1. Programma Veiligheid

De activiteiten binnen het programma Waterveiligheid lopen in 2017 volgens planning. Op 31 januari is het officiële startsein gegeven voor de verbetering van de IJsseldijk bij Gouda. Van de regionale keringen is op dit moment 20 km in uitvoering en nog ca 30 km in voorbereiding. De inspectie leefomgeving en transport (ILT) heeft begin 2017 de audit voor de zorgplicht primaire keringen uitgevoerd. Op basis van het eindgesprek verwachten we in het tweede kwartaal een positief oordeel met een aantal verbeterpunten.

Kadeverbetering Hoogmadese Polder

2. Programma Voldoende Water

Het overgrote deel van het programma Voldoende Water loopt op schema. Zo heeft de VV de beeldnota van de boezemstudie vastgesteld en heeft de commissie de evaluatie van het beleid peilafwijkingen besproken. De voorbereiding van de beide piekbergingen loopt op schema net als de uitvoering en voorbereiding van de diverse watergebiedsplannen. Het onderhoud aan watergangen en kunstwerken loopt voorspoedig. Voor de poldergemalen hebben we de aanpak geoptimaliseerd waardoor de

uitgaven wat achterlopen op schema. Rijnland is met bijna alle gemeenten in gesprek over het opstellen van een strategische agenda. Bij het grondonderzoek nodig voor de uitbreiding van de KWA is vertraging opgetreden.

Druk bezochte informatiebijeenkomst piekberging Nieuwe Driemanspolder

3. Programma Schoon en Gezond Water

Het programma schoon en gezond water loopt gedurende 2017 goed op schema. Met Kijk op Waterkwaliteit zijn we een proces met het bestuur gestart om onze ambities op waterkwaliteit en ecologie helder te maken. Onze ambities in met name de overige, kleinere wateren volgen hier later uit. Ondertussen lopen diverse projecten gewoon door zoals de voorbereiding en uitvoering van maatregelen in de KRW-waterlichamen en de aanpak van knelpunten in het zwemwater en met blauwalgen. De agrarische sector heeft subsidie aangevraagd voor de uitvoering van de eerste maatregelen om emissies te beperken. Rijnland adviseert en co-financiert.

←De roodblauwalg of 'Bourgonisch Bloed' is in het voorjaar van 2017 gesignaleerd in Oegstgeest en Reeuwijk.

Hoewel de maatregelen voor de KRW-waterlichamen voor 2017 op schema liggen, bestaat er een reëel risico dat we de lange termijn doelen niet halen. Enerzijds omdat het effect van maatregelen op het gebied van waterkwaliteit en ecologie slecht te voorspellen zijn, anderzijds omdat we na de tweede periode van de KRW pas de helft van de waterlichamen hebben aangepakt en de andere helft dus allemaal in de derde planperiode moeten oppakken.

4. Programma Waterketen

De nieuwe organisatie van de afdeling Zuiveren is van start gegaan en de toekomstige bediening op afstand (Centrale Proceskamer) wordt verder voorbereid. De grote renovaties Leiden Zuid-West en Velsen liggen op schema om dit jaar afgerond te worden. De centralisaties liggen grotendeels op schema, enkele deelprojecten van de procesautomatisering vertragen, zonder dat de einddatum vooralsnog in gevaar komt.

Qua scores en vooruitgang heeft én krijgt het programma de nodige aandacht, aangezien een groot deel van de installaties wordt gerenoveerd en de afdeling zuiveren in transitie is. Bovendien vergt de voortgang van meerdere projecten de nodige aandacht.

Ook na deze grote projecten blijft de onderhoudsopgave aanzienlijk. Totdat de basis weer op orde is moet rekening worden gehouden met een toegenomen storingsgevoeligheid. De intensieve samenwerking met onze ketenpartners en collega waterschappen werpt

zijn vruchten af. Een voorbeeld is het integrale afvalwaterketen plan Bollenstreek. Ook het onderzoek naar nieuwe stoffen en pilots met innovatieve technieken vorderen goed.

In 2017 ingezette bewustwordingscampagnes

5. Programma Bestuur, organisatie en dienstverlening (BOD)

BOD ligt voor 2017 op koers. We maken belangrijke stappen in het vergroten van het waterbewustzijn en de omgevingsgerichtheid van onze organisatie. Een proces dat jaren doorloopt en dat continue aandacht zal blijven vragen van bestuurders, management en medewerkers. Het Passie voor Water-traject heeft een impuls gegeven aan de organisatieontwikkeling: we gaan verder aan de slag met het vereenvoudigen van de organisatiestructuur, resultaatgerichter werken en het versterken van het leiderschap. Dit is een traject dat veel energie zal vragen van de organisatie om uiteindelijk succesvol te kunnen afsluiten.

De I&A-samenwerking is op 1 januari van start gegaan en de dienstverlening voor de hoogheemraadschappen van Schieland en de Krimpenerwaard en Rijnland verloopt goed. Het innovatiefonds is anders ingericht en in maart 2017 is een goede eerste sessie geweest met de nieuwe aanpak.

Tot slot zetten we verdere stappen op het gebied van duurzaamheid. Formeel hebben we sinds 2016 de tussendoelen bereikt door het meetellen van HVC¹. We zijn gestart met de voorbereiding van de zogeheten zonneweide op het terrein van de awzi Katwijk. Ook bereiden we ons voor op het verduurzamen van de projectuitvoering en we zijn gestart met een beleidstraject rondom het omgaan met klimaatverandering.

II. Financiën

Exploitatieprognose

Per saldo verwacht Rijnland een exploitatie-overschot van € 1,9 mln.

Meevallers (-/- € 2,8 mln):

- Per saldo lagere rentelasten (inclusief bouwrente) dan begroot door aanhoudend dalende lange rente (-/- € 1,5 mln)
- Minder kapitaallasten vanwege het VV-besluit 'houdbare schuldpositie' (28-3-2017), betreft diverse activa met een oorspronkelijke investering van € 0,1 mln of minder (-/- € 0,6 mln).
- Diverse incidentele meevallers (aanhaken bedrijf, lagere deelnemingskosten BSGR, afwickelen incident Julianabrug Alphen) (-/- € 0,5 mln)
- Lagere slibafvoer- en aanverwante kosten (-/- € 0,2 mln).

Tegenvaller:

- Aanvullende maatregelen awzi Katwijk (€ 0,9 mln).

De geprognoseerde personele kosten zijn gelijk gehouden aan de begroting 2017. Hiervoor is mede per eind april 2017 een vacaturestop ingegaan.

¹ Op basis van het EEP-overzicht, blijkt dat Rijnland eind 2016 de bestuurlijk afgesproken percentages heeft gehaald (30% energie-efficiëntie, 30% energieopwekking) door middel van – hoofdzakelijk – de vier gerealiseerde warmtekrachtkoppelingsinstallaties (WKK) én het meetellen van resultaten van energiemaatregelen van HVC.

Investeringsprognoses

Rijnland verwacht over 2017 de begrote investeringsuitgaven uit te geven. Het gaat om bruto € 119 mln. In deze burap is de voortgang van de belangrijkste investeringsprojectclusters per programma weergegeven. Meer informatie over beide prognoses staat in hoofdstuk 2.

III. Risico's en toetsing

Mede ook door het geprognosticeerde exploitatieoverschot acht het college de bijgestelde exploitatiebegroting na deze burap voldoende robuust om mogelijke consequenties van de gedefinieerde restrisico's te dekken. Er is tevens een reële kans dat gedurende 2017 zich incidentele meevallers voor doen bij onder meer de fiscale afwikkeling van de SBG – Rijnlands voormalige 'BTW-stichting' - en enkele grondtransacties. Aandachtspunten betreffen de grondwaterproblemen bij de Noordwijkse Boulevard en enkele langdurige dossiers zoals de nadeelcompensaties bij de kustversterking, de pfos-sanering en enige arbitragezaken.

Uit de toetsing bleek dat de gemelde overwegend positieve voortgang in 2017 soms tegenstrijdig is met de doorkijk naar 2018 en verder. Het heeft geleid tot de aanvulling van een zogeheten early warning indicator², die overigens ook in de midterm review was gehanteerd. Deze indicator is tevens een brug naar het Meerjarenperspectief, alwaar mogelijke oplossingsrichtingen staan in de driehoek van ambitie – lastendruk – schuldenlast.

² Een early warning indicator staat voor een vroegtijdige waarschuwingsindicator, voorzien van een norm en toleranties die – in geval van de burap – aangeeft in hoeverre de afgesproken doelstellingen (ook) na het begrotingsjaar worden behaald.

INHOUDSOPGAVE

INHOUDSOPGAVE.....	6
0. Inleiding en leeswijzer	7
0.1 Inleiding	7
0.2 De planning- en controlcyclus	7
0.3 Leeswijzer	8
1. Programma's 2017	9
1.1 Programma Veiligheid	9
1.2 Programma Voldoende Water	12
1.3 Programma Schoon en Gezond Water	17
1.4 Programma Waterketen	20
1.5 Programma Bestuur, Organisatie en Dienstverlening (BOD)	25
2. Financiën, control en risico's	31
2.1 Wat is de prognose voor 2017?	31
2.2 Renteontwikkelingen	33
2.3 Personele informatie	33
2.4 Restrisico's en control	34
2.5 Verbonden partijen	37
3. Toetsing	38
3.1 Toetsingskaders	38
3.2 Bevindingen en conclusies van de toetsing op de verordening	38
Bijlage 1. Legenda projectclusterscores	41
Bijlage 2. Stand van zaken en verwachtingen verbonden partijen	42

0. Inleiding en leeswijzer

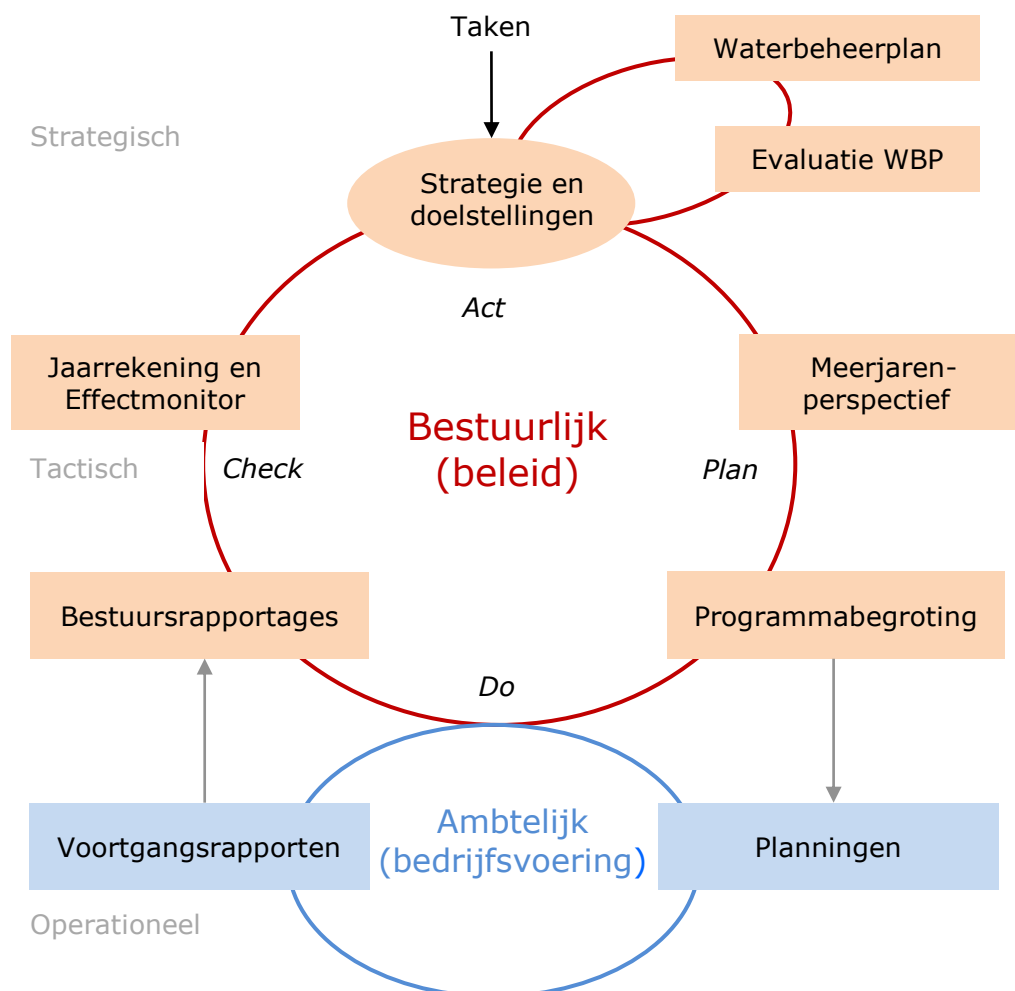
0.1 Inleiding

Iedere bestuursrapportage (hierna: burap) is een toetsing van de voortgang van de Programmabegroting, uitgedrukt in concreet behaalde resultaten en de financiële gevolgen daarvan. De Burap geeft antwoord op de volgende vragen:

1. Ligt Rijnland qua programmabegroting 2017 op koers en waar moet worden (bij)gestuurd?
2. In hoeverre is sprake van financiële wijzigingen c.q. een begrotingswijziging?
3. Met welke nieuwe (onvoorziene) ontwikkelingen heeft Rijnland te maken?

0.2 De planning- en controlcyclus

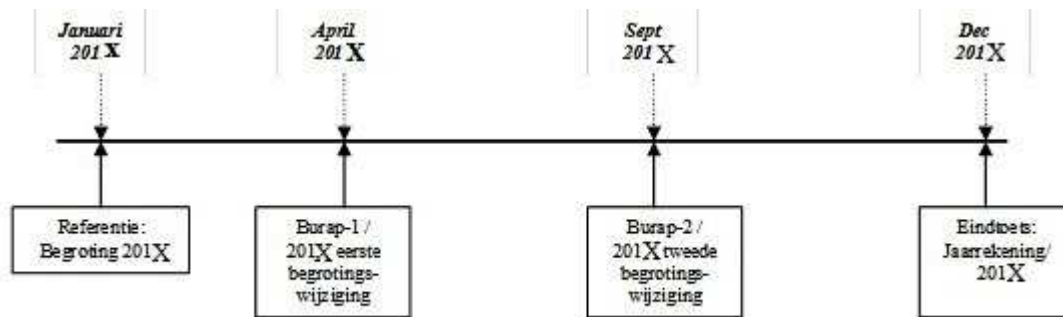
De positie van de tussentijdse rapportages in het cyclische beleidsproces van plannen, uitvoeren, **rapporteren**, **checken** en **bijsturen**.

De begroting 2017 komt voort uit het MJP. Deze Burap presenteert de resultaten tot 1 april 2017. Met de resultaten en prognose van de eerste burap en de jaarrekening 2016 wordt rekening gehouden in het MJP 2018-2021, dat tegelijk is geagendeerd. De tweede burap vormt mede de input voor de begroting, die op dezelfde vergadering is geagendeerd. Eventuele relevante ontwikkelingen tussen medio april en de VV-behandeling in juni zijn in het VV-voorstel via de optionele oplegnotitie opgenomen.

0.3 Leeswijzer

De Burap opent met een **samenvatting** op hoofdlijnen. In hoofdstuk 2 zijn de doelstellingen en **resultaten** uit de Programmabegroting 2017 afgezet tegen de geactualiseerde doelstellingen en resultaten. De Programmabegroting 2017 is de referentie voor in hoeverre de resultaten zijn of worden gehaald. Indien besluiten van de Verenigde Vergadering invloed hebben op de doelstellingen en resultaten uit de programmabegroting, dan is dit zowel in de tekst als in de scores verwerkt. Schematisch ziet dit er als volgt uit:

Per programma worden de doelstellingen vermeld, de resultaten, de investeringen per doelstelling en de kosten. Er zijn drie beoordelingsscores:

- De doelstelling wordt gerealiseerd volgens plan of eerder: **+**
- De realisatie of voortgang ligt onder de doelstelling en is een aandachtspunt: **+/-**
- De realisatie of voortgang ligt ruim onder de doelstelling en vergt bijstelling: **-**

Per aandachtspunt is sprake van een feitelijke score, de score tot en met de Burap-periode, i.c. 1 januari– 1 april 2017 en een geprognosticeerde score. Deze heeft betrekking op geheel 2017. Scores worden weloverwogen toegekend, de totstandkoming ervan is geen exacte wetenschap. Centraal per programma staat de bij de begroting afgesproken 'top tien' van aandachtspunten. Soms is overigens sprake van iets meer of minder aandachtspunten. Overige relevante aandachtspunten staan onder deze top tien toegelicht.

Hoofdstuk 3 geeft de **financiële prognoses** weer en bevat de geprognosticeerde exploitatiebegroting over 2017, inclusief een verschillenanalyse ten opzichte van de programmabegroting. Ook treasury, het belastingproces, de belangrijkste (rest)risico's en de stand van zaken rondom verbonden partijen komen aan bod. Het hoofdstuk behandelt ook het verschil tussen de prognose van het totaal aan investeringsuitgaven en de in de begroting 2017 opgenomen investeringsuitgaven.

In hoofdstuk 4 staat aan welke **kaders** de aangeleverde informatie is getoetst en wat de toetsingsresultaten zijn. In de separate bijlagen is onder meer aandacht voor verbonden partijen en projectclusters.

1. Programma's 2017

1.1 Programma Veiligheid

Portefeuillehouders: M. Kastelein, H. Pluckel (kust)

Programmadirecteur: A. Bol

1.1.1 Het doel

Wij beschermen ons beheergebied en de Rijnlandse inwoners goed tegen overstromingen vanuit de zee, de rivieren en het regionale watersysteem. Hiervoor gebruiken we een aanpak in drie lagen: we noemen dat meerlaagsveiligheid. In het Waterbeheerplan 5 zijn voor de planperiode 2017-2021 drie tactische doelen voor waterveiligheid onderscheiden, gelijk aan de drie lagen van de meerlaagsveiligheid:

1. We beschermen tegen overstromingen (preventie),
2. We adviseren over het beperken van de gevolgen van overstromingen (gevolgbeperking),
3. We bereiden ons goed voor op een calamiteit.

Alle activiteiten die we ten behoeve van deze doelen doen vallen onder de 'zorgplicht' die we hebben voor al onze keringen. Zorgplicht houdt in dat Rijnland als beheerder de taak heeft om de keringen aan de veiligheidseisen te laten voldoen en voor het noodzakelijke preventieve beheer en onderhoud te zorgen.

1.1.2 Wat is de voortgang/het resultaat tot en met maart 2017

	Doelstellingen en resultaten Programmabegroting 2017	Score t/m mrt	Toelichting (referentie = begroting 2017, tenzij beleid door VV is gewijzigd)	Prognose dec 17
1. Preventie				
1	Verbeteren IJsseldijk Gouda volop in uitvoering.	+	De uitvoering van de dijkverbetering loopt volgens schema.	+
2	Bepalen voorkeursalternatief Keersluis en Mallegatsluis.	+	Voor deze kunstwerken wordt bekeken of het zinvol is deze te combineren met de verbeteropgave die volgt uit de project overstijgende verkenning 'Centraal Holland'. Daarom worden de werkzaamheden niet eerder dan de tweede helft van 2017 opgestart. Die ruimte is er zonder dat de afgesproken einddatum in gevaar komt.	+
3	Wijzigen functie Spaarndammerdijk en waterkering gekanaliseerde Hollandsche IJssel van primair naar regionaal.	+	Per 1 januari 2017 is de primaire functie van de Spaarndammerdijk en de waterkering langs de Gekanaliseerde Hollandsche IJssel gewijzigd in een regionale functie. De provincies nemen in 2017 deze nieuwe regionale keringen op in de Waterverordening Rijnland. Rijnland neemt deze keringen op in de legger (zie punt 7). Met Waternet is afgesproken dat de huidige afmetingen van de keringen langs het Noordzeekanaal als leggermaat worden opgenomen, totdat het sluisencomplex bij IJmuiden aan de veiligheidsnormen voldoet. De leggerwijziging is in voorbereiding.	+

	Doelstellingen en resultaten Programmabegroting 2017	Score t/m mrt	Toelichting (referentie = begroting 2017, tenzij beleid door VV is gewijzigd)	Prognose dec 17
			In 2017 wordt ook de verbeteropgave van deze nieuwe regionale keringen duidelijk en nemen we deze op in de programmering.	
4	Verbeteren en/of onderhoud van ca. 20 km regionale keringen.	+	Momenteel is er ca. 20 km dijkverbetering in uitvoering, waaronder de laatste 8 km Top 25 die dit jaar volledig wordt afgerond. Ook is er ca. 30 km dijkverbetering in voorbereiding. Bij de Gouwe werken we samen met de provincie aan vaarwegverdieping en dijkverbetering. Bij de Boterhuispolder werken we samen met de gemeente en de provincie aan dijkverbetering, weg-reconstructie en vaarwegverbetering.	+
5	Inventariseren objectgegevens voor toetsing objecten in regionale waterkeringen.	+	Het project start met de toetsing van de kunstwerken waarvoor als eerste stap de objecten worden geïnventariseerd. Hierna wordt vervolgd met de bijzondere waterkerende constructies en de niet-waterkerende objecten, maar beide starten naar verwachting pas na 2017. Het project is eind 2016 gestart en uit de eerste planning blijkt dat de deadline van 2020, die Rijnland zichzelf gesteld heeft, lastig te realiseren is.	+
6	Samenwerkingsorganisatie muskusrattenbeheer afstemmen resultaten landelijke veldproef en zo nodig beleidsvisie aan te passen.	+	De nieuwe visie op basis van de voorlopige inzichten uit de landelijke veldproef is ambtelijk afgestemd met de waterschappen. De verwachting is dat deze medio 2017 gereed is voor bestuurlijke vaststelling.	+
7	Vaststellen uitgangspuntennotitie legger regionale keringen en actualisatie van de legger.	+	De voorbereiding van de jaarlijkse actualisatie van de legger is gestart. Hierin worden ook de Spaarndammerdijk en de waterkering langs de gekanaliseerde Hollandsche IJssel in opgenomen. Inmiddels is gebleken dat de bestaande uitgangspuntennotitie hiervoor volstaat en er geen nieuwe hoeft te worden vastgesteld.	+
2. Adviseren over gevolgbeperving				
8	Beschikbaar stellen van overstromingsbeelden.	+	De uitvraag voor deze werkzaamheden is gereed.	+

Andere relevante punten:

- De Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) heeft Rijnland als een van de eerste waterschappen geaudit over de "zorgplicht" primaire keringen. In grote lijnen was het oordeel positief, maar er is wel een aantal verbeterpunten genoemd. Deze hebben vooral betrekking op het verbeteren van sturing en rapportage over de samenhang

tussen de verschillende deeltaken van de zorgplicht. De bevindingen worden in het tweede kwartaal officieel opgeleverd.

- Medio 2017 starten we met een kadeschouw om in de afgelopen jaren verbeterde kadestrekkingen te controleren op aanwezige illegale objecten.
- Rijnland is nog met het bureau HWBP in onderhandeling over een bijdrage aan de nadeelcompensatie voor de grondwateroverlast in Noordwijk waar de kustversterking Noordwijk aan heeft bijgedragen. Zie verder paragraaf 2.4. Andere lopende restructisico's betreffen de nadeelcompensatie 'Katwijk', te financieren door het HWBP en de doorlopende gerechtelijke procedure over opstalrechten, voornamelijk in de Haarlemmermeer.

1.1.3 Wat gaat dit kosten in 2017? (in € 1.000)

Exploitatie

Programma Waterveiligheid	Begroting 2017	Prognose 2017	%
Totale exploitatiekosten	29.183	28.839	99%

De exploitatieprognose komt enigszins lager uit dan begroot, met name vanwege lagere rentelasten.

Investeringscores

a. Prognose investeringsuitgaven

Programma Waterveiligheid	Begroting 2017	Prognose Burap-1 2017	%
Totale bruto-investeringen	31.930	32.982	103%

De investeringsprognose ligt € 1,0 mln hoger dan begroot. Dit is een gevolg van plussen en minnen op verschillende projecten die zonder relevante consequenties zijn, gezien de overwegend positieve scores voor de lopende projecten.

b. Scores projectclusters

Op verzoek van het college en DT wordt de VV geïnformeerd over de prestatie-indicatoren van de lopende projectclusters. Een woordelijke toelichting is per programma terug te vinden in de programmatekst. In enkele gevallen wijkt de AVI-score af van de burap-score. De oorzaak is veelal gelegen in de clustering of 'opbossing' van projectclusters naar burap-speerpunten en een scope die tot na 2017 reikt. Een legenda staat in bijlage 1.

Projectcluster	AVI	Tijd	Geld	Organisatie	Kwaliteit	Risico	Toelichting in
Waterveiligheid							
Verbetering IJsseldijk Gouda	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	par. 1.1.
Top 25 kadeverbeteringen	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GEEL	par. 1.1.
Cluster Dijkversterking Regionale Keringen (Dirk)	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	par. 1.1.

1.2 Programma Voldoende Water

Portefeuillehouder: J.J.J. Langeslag, M. Leewis (voldoende zoet water)

Programmadirecteur: A. Bol

1.2.1 Doel

Rijnland zorgt voor voldoende water, dus niet te veel en niet te weinig en van de goede kwaliteit, passend bij de functies in ons gebied. Dat lijkt vanzelfsprekend, maar is het niet. Rijnland ligt voor het grootste deel onder zeeniveau, kent een grote variatie aan hoogteligging en soorten landgebruik. Door klimaatverandering, bodemdaling en verstedelijking neemt de druk op de ruimte en het watersysteem almaar toe. Daarom is goed beheer, een goede inrichting en gedegen onderhoud van essentieel belang voor het gewenste waterpeil.

1.2.2 Wat is de voortgang/het resultaat tot en met maart 2017

	Doelstellingen en resultaten programmabegroting	Score t/m mrt	Toelichting (referentie = begroting 2017, tenzij beleid door VV is gewijzigd)	Prognose dec 17
1. Peilbeheer				
1	Peilbeheer conform peilbesluit in minimaal 90% van het gebied	+	Rijnland voert het peil conform peilbesluit in ca. 94% van de peilvakken. Dit percentage neemt toe (bij actualiseren van peilbesluiten) of juist af (door veranderingen in de omgeving die nog niet in het peilbesluit zijn verwerkt), maar neemt over de jaren langzaam maar zeker toe. De VV heeft in het eerste kwartaal één peilbesluit vastgesteld en acht vrijgegeven voor de inspraak (in april volgen vier peilbesluiten ter vaststelling en dertien voor vrijgave inspraak).	+
2	Afronden evaluatie en herziening beleid peilafwijkingen	+	Evaluatie besproken in commissie in maart; doorvertaling loopt mee in herziening Keur later dit jaar.	+
2. Instandhouding van het watersysteem				
3	Afronden renovatie boezemgemaal Spaarndam	+	Voorbereiding verloopt voorspoedig: de uitvoering start per 1 mei en op 1 september moet het gemaal weer handbediend in bedrijf zijn. De oplevering staat gepland voor één december. Bij de demontage van de aandrijflijnen kunnen nog onverwachte problemen opdoemen. Scenario's voor eventuele uitloop van de uitvoering zijn voorbereid. Mogelijk zou het krediet enigszins overschreden kunnen worden, maar zullen de uitgaven binnen de rechtmatigheidsmarge blijven.	+

	Doelstellingen en resultaten programmabegroting	Score t/m mrt	Toelichting (referentie = begroting 2017, tenzij beleid door VV is gewijzigd)	Prognose dec 17
4	Starten uitvoering renovatie cluster van 30 poldergemalen	+/-	Gemalen uit cluster 1 worden afgerond. Gemalen uit cluster 2 worden in samenhang voorbereid wat tot een langere voorbereidingstijd leidt, maar efficiëntere uitvoering. De eerste groep wordt conform planning eind 2017 aanbesteed. Het totale cluster loopt een jaar vertraging op en zal in 2019 worden afgerond.	+/-
5	Starten baggeren kanaal Halfweg en jaarlijks onderhoudscluster	+/-	Het baggerprogramma loopt voorspoedig; we hebben de afgelopen periode meerdere subprojecten afgerond en nieuwe (sub)projecten gestart. Voor project Bloemendaal speelt nog een arbitrage die in juni 2017 zal dienen. De afronding van Baggeren Ringvaart Haarlemmermeer duurt voort i.v.m. onenigheid met landeigenaar over opruimen asbest uit weilanddepot.	+
6	Afronden evaluatie en herziening beleid onderhoud watergangen	+	Het proces actualisatie legger en beleid onderhoud watergangen loopt voorspoedig. In het voorjaar voeren we externe gesprekken hierover. De commissie wordt in het voorjaar bijgepraat en bestuurlijke keuzes liggen in het najaar voor. Deze gaan vooral over de ruimte voor ecologie en hoe om te gaan met het overige water.	+
7	Maken nadere afspraken over verdeling nautisch- en vaarwegbeheer	+	De provincie Noord-Holland heeft eind 2016 de visie op waterrecreatie afgerond; 2017 staat in het teken van de implementatie. De provincie Zuid-Holland doorloopt in 2017 een zelfde proces, om met alle stakeholders tot een gezamenlijke vaarwegvisie te komen. Inmiddels zijn een aantal Zuid-Hollandse gemeenten actief aan de slag met het ontwikkelen van het lokale vaarwegbeheer.	+
Gevolgen wateroverlast beperken				
8	Afronden boezemstudie	+	De VV heeft 1 februari 2017 de beeldnota boezemstudie vastgesteld. Dit wordt nader uitgewerkt in diverse vervolgstappen.	+
9	Aanbesteding en start uitvoering piekberging Nieuwe Driemanspolder	+	Project is aanbesteed en zal conform planning medio 2020 worden opgeleverd.	+
	Afronden ontwerp piekberging Haarlemmermeer	+	Onteigeningsprocedure loopt; twee zienswijzen zijn ingediend. Het programma van eisen wordt	+

	Doelstellingen en resultaten programmabegroting	Score t/m mrt	Toelichting (referentie = begroting 2017, tenzij beleid door VV is gewijzigd)	Prognose dec 17
			opgesteld. De voorbereiding is op schema om in 2022 gereed te zijn.	
10	Starten nieuw watergebiedsplan Afronden watergebiedsplan Zuid-Kennemerland (ZKL) en Noordplas Noot: de lopende 18 watergebiedsplannen zijn geclusterd naar vier gebieden (Noord, Midden, Zuid, West)	+	Een nieuw watergebiedsplan (ten noorden van de Oude Rijn) is gestart. In ZKL zijn maatregelen in de laatste polders gestart. In de Noordplas is de peilverhoging in gang gezet en worden de laatste werkzaamheden uitgevoerd. Eén maatregel behoeft aanvullend krediet (Reeuwijk, VV 21 juni 2017). Eén maatregel heeft mogelijk een te krap krediet (Geerpolder). De sluisjes in Halfweg (die met wgp Noord meeliften) worden apart toegelicht.	+
11	Starten Strategische Agenda's (SSA) conform in 2016 vastgestelde aanpak	+	Rijnland is met bijna alle gemeenten in gesprek over het opstellen van een SSA; in sommige gevallen gaat dit sneller dan in andere. In het voorjaar werken we een visie uit waarin aanpak en prioritering centraal staan. Dit komt in juni 2017 naar de VV.	+
Voldoende zoet water				
12	Afronden planfase uitbreiding KWA	-	Er is enige interne vertraging ontstaan. De praktijkproef is uitgevoerd en wordt geanalyseerd. Het grondonderzoek in de Lopikerwaard loopt vertraging op door grondeigenaren die niet mee willen werken. Of en wat dit voor de eindplanning betekent, is nog onduidelijk.	+/-

Andere relevante punten:

- Naast het in de tabel opgenomen onderhoud aan gemalen en het baggerwerk, voert Rijnland nog veel meer onderhoud uit om de basis op orde te krijgen en houden. Zo onderhouden we in zo'n 2600 km watergangen het natte profiel van de oevers, en voeren onderhoud uit op zo'n 50 geprioriteerde kunstwerken (stuwen, dammen, duikers). Daarnaast bereiden we de vervanging van de aansturingssoftware (procesautomatisering, gekoppeld aan BosBo) in de boezem- en poldergemalen voor.
- De in najaar 2016 gerealiseerde drain in de boulevard van Noordwijk functioneert niet. De drain is op ongebruikelijk grote diepte gelegd met een bijzondere boorteknik. Tot eind van 2017 zal onderzoek gedaan worden naar oorzaken, aansprakelijkheden en nieuwe oplossingsmogelijkheden. In de tussentijd is er geen grondwateroverlast omdat een tijdelijke pompvoorziening in stand blijft.
- Rijnland overlegt met de gemeente Haarlemmerliede & Spaarnwoude over de sluisjes Halfweg. Deze sluisjes hebben dringend onderhoud nodig, hebben geen waterstaatkundige functie maar vormen wel een obstakel in de waterafvoer, en hebben bovendien een monumentale status. Momenteel vindt overleg plaats met de gemeenten Haarlemmerliede & Spaarnwoude en Amsterdam om overeenstemming te bereiken over functionaliteit en beeld en de voorkeursvarianten. Ook blijkt een gezamenlijke aanbesteding met de naastgelegen N200-brug niet haalbaar. De VV

heeft in maart 2017 besloten dat Rijnland het project niet gaat aanbesteden voor er overeenstemming is met Haarlemmerliede-Spaarnwoude en voordat de deadline van de Amsterdamse bijdrage is verschoven. De meest actuele stand van zaken zal desgewenst in de oplegnotitie worden opgenomen.

- In 2017 rondt Rijnland vijf tot tien dossiers af over objecten die Rijnland wil afstoten of juist wil overnemen van derden; alleen als de andere partij dat ook wil en met goede afspraken over onderhoudsachterstanden. Een en ander ligt op schema. Het betreft onder meer de overdracht van de Zwanburgersluis en van de Vroonlandse brug en de overname van hoofdwatertangen van ProRail en wegbeheerders.
- In paragraaf 2.4 over restrisico's staan de – vooralsnog beperkte – gevolgen van de hoosbuien in januari, de afwikkeling van het kranenincident in Alphen a/d Rijn en de lopende arbitragezaken.

1.2.3 Wat gaat dit kosten in 2017? (in € 1.000)

Exploitatie

Programma Voldoende Water	Begroting 2017	Prognose 2017	%
Totale exploitatiekosten	51.613	50.303	97%

De exploitatieprognose ligt € 1,3 mln lager dan begroot. Naast lagere rentelasten is sprake van minder kapitaallasten doordat kleinere assets sneller worden afgeschreven omdat met terugwerkende kracht de kredietdrempel is verhoogd van € 50.000 naar € 100.000 (VV-besluit bij vaststelling houdbare schuldpositie 28-3-2017).

Investeringscores

a. Prognose investeringsuitgaven

Programma Voldoende water	Begroting 2017	Prognose Burap-1 2017	%
Totale bruto-investeringen	48.293	40.721	84%

Ten opzichte van de investeringsbegroting liggen de geprognosticeerde uitgaven € 7,6 mln lager. De belangrijkste oorzaak is een gewijzigd uitgavenpatroon voor de Nieuwe Driemanspolder, niet veroorzaakt door vertragingen maar door beter inzicht in de daadwerkelijke uitvoering, en ook zonder consequenties voor de opleverdatum of het krediet. Een andere oorzaak zijn achterblijvende investeringen in poldergemalen omdat we langer de tijd nemen voor de voorbereiding ten einde efficiënter te kunnen uitvoeren.

b. Scores projectclusters

Op verzoek van het college en DT wordt de VV geïnformeerd over de prestatie-indicatoren van de lopende projectclusters. Een woordelijke toelichting is per programma terug te vinden in de programmatekst. In enkele gevallen wijkt de AVI-score (Algemene Voortgangs Indicator) af van de burap-score. De oorzaak is veelal gelegen in de clustering of 'opbossing' van projectclusters naar burap-speerpunten en een scope die tot na 2017 reikt. Een legenda staat in bijlage 1.

Projectcluster	AVI	Tijd	Geld	Organisatie	Kwaliteit	Risico	Toelichting in
Voldoende water							
Piekberging Driemanspolder	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	par. 1.2.
Piekberging Haarlemmermeer	GROEN	GROEN	GROEN	GEEL	GROEN	GROEN	par. 1.2.
Watergebiedsplannen 1 Noord	GEEL	GEEL	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	par. 1.2.
Watergebiedsplannen 2 West	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	par. 1.2.
Watergebiedsplannen 3 Midden	GEEL	GROEN	GEEL	GEEL	GROEN	GROEN	par. 1.2.
Watergebiedsplannen 4 Zuid	GROEN	GROEN	GEEL	GROEN	GROEN	GROEN	par. 1.2.
Stedelijke waterplannen	GEEL	GROEN	GEEL	GEEL	GEEL	GEEL	par. 1.2.
Poldergemalen	GEEL	GEEL	GEEL	GROEN	GROEN	GROEN	par. 1.2.
Lopende baggerwerken	GEEL	GEEL	GEEL	GROEN	GROEN	GEEL	par. 1.2.
Baggerwerken in voorbereiding	GEEL	GROEN	GROEN	ROOD	GEEL	GROEN	par. 1.2.
Overnemen en afstoten assets	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	par. 1.2.
Boezemgemaal Spaarndam	GEEL	GROEN	GEEL	GROEN	GROEN	GROEN	par. 1.2.

1.3 Programma Schoon en Gezond Water

Portefeuillehouders: M. Leewis

Programmadirecteur: A. Bol

1.3.1 Het doel

Schoon en gezond water is in de dichtbevolkte waterrijke delta van West-Nederland belangrijk. Zowel voor de mens, de natuur, als de bedrijven. Er mogen niet te veel voedings- en vervuulende stoffen in het water zitten, het oppervlaktewater moet zo natuurlijk mogelijk zijn ingericht, en ecologisch worden beheerd en onderhouden. Dit is essentieel voor een goede biodiversiteit en belangrijk voor de landbouw. En om lekker te kunnen zwemmen, vissen of varen. Samen met onze partners zorgen wij dan ook voor schoon en gezond water dat past bij de verschillende functies.

1.3.2 Wat is de voortgang/het resultaat tot en met maart 2017

	Doelstellingen en resultaten uit de Programmabegroting 2017 (inclusief context)	Score t/m mrt	Toelichting (referentie = begroting 2017, tenzij beleid door VV is gewijzigd)	Prognose dec 17
1. Verminderen van watervervuilingen				
1	Start eerste maatregelen in beperking agrarische emissies, door sector zelf	+	De sector heeft voor ca. €3 mln POP-subsidies aangevraagd met een cofinanciering door Rijnland van ruim €1 mln. conform verwachtingen. De aanvragen wachten nog op toekenning waarna de uitvoering kan starten. Enkele projecten zijn ondertussen al gestart.	+
2. (Ecologisch) beheren, onderhouden en inrichten				
2	Vaststellen actuele situatie kleinere wateren (buiten de KRW-waterlichamen)	+/-	Het vaststellen van de actuele situatie is onderdeel van het bepalen van de ambities die Rijnland voor de kleinere wateren heeft. Het bepalen van die ambities lift mee in "Kijk op Waterkwaliteit", de nadere uitwerking volgt daarna.	+
3	Afronden evaluatie en herziening beleid onderhoud watergangen	+	Het proces actualisatie legger en beleid onderhoud watergangen loopt primair via Voldoende Water, maar vanwege de grote invloed op waterkwaliteit en ecologie staat het hier ook genoemd. Het proces verloopt voorspoedig, zie verder bij Voldoende Water.	+
4	Opstellen aanpak stimuleren ecologisch onderhoud derden	+/-	De ambities die Rijnland hierin heeft, lift mee in "Kijk op Waterkwaliteit", de nadere uitwerking volgt daarna.	+
5	Start voorbereiden aanleg vispassage boezemgemaal Spaarndam.	+	Voorbereiding is gestart. De VV heeft 1 februari 2017 krediet vrijgegeven.	+
3. Schone meren, plassen en natuurgebieden realiseren				
6	Start uitvoering eerste maatregelen in KRW2 waterlichaam Langeraarscheplassen	+	De VV heeft in november 2016 en 29 maart 2017 uitvoeringskrediet vrijgegeven voor onderzoek naar slibmaatregelen en voor de	+

	Doelstellingen en resultaten uit de Programmabegroting 2017 (inclusief context)	Score t/m mrt	Toelichting (referentie = begroting 2017, tenzij beleid door VV is gewijzigd)	Prognose dec 17
			voorbereiding en uitvoering van ecologische maatregelen. Onderzoek en voorbereiding lopen goed.	
7	Afronden (eerste) KRW synergieproject (polder Bloemendaal)	+	De werkzaamheden (vnl. baggeren) in polder Bloemendaal worden dit jaar afgerond. Daarnaast loopt een ontwikkeling in de Zegerplas en een in het Amsterdamse Bos. Over een aantal andere locaties zijn we in gesprek met initiatiefnemers.	+
8	Start voorbereiding derde KRW planperiode: onderzoek achtergrondemissies.	+	De voorbereidende onderzoeken, o.a. naar achtergrondemissies zijn gestart.	+
4. Zwemwaterlocaties schoon en veilig maken				
9	Uitvoeren maatregelen zwemwaterlocaties die niet voldoen	+	Met belanghebbenden wordt gewerkt aan de zes locaties die nog van onvoldoende kwaliteit zijn. Vervolgaanpak voor andere locaties of als de nu lopende acties onvoldoende effect hebben, koppelen we in het najaar aan blauwalgaanpak.	+
10	Start aanpak blauwalgen conform in 2016 vastgestelde aanpak	+	De VV heeft november 2016 krediet vrijgegeven voor de aanpak, en, op eigen verzoek, op 1 februari aanvullend krediet vrijgegeven voor een versnelling van de aanpak. Op diverse locaties werken we met belanghebbenden aan oplossingen, met beproefde methodes en pilots (i.e. waterstofperoxide in Klinkenbergerplas en Oosterduinsemeer, ultrasoon geluid in Zoetermeerseplas, Filair in Spaarnwoude).	+

Andere relevante punten:

- We starten een proces met het bestuur over de visie en ambities op het gebied van waterkwaliteit en ecologie "Kijk op Waterkwaliteit". In dit proces gebruiken we diverse elementen uit het in 2016 gehouden proces "Toekomstige Organisatie Zuiveringsbeheer" (TOZ). Tegen het einde van 2017 moet dit richting geven aan onze inspanningen in de waterkwaliteit. Pas dan pakken we door op onderwerpen als "doelen overig water" en "stimuleren ecologisch beheer en onderhoud derden".
- We ronden dit jaar de laatste maatregelen uit de KRW1-projecten af en gaan over naar regulier beheer en onderhoud. Dit betekent o.a. dat we dit jaar het onderhoud van de aangelegde natuurvriendelijke oevers in de Reeuwijkse plassen, wat grotendeels bij Rijnland ligt, aanbesteden.
- Hoewel de maatregelen voor de KRW-waterlichamen op schema liggen, bestaat er een reëel risico dat we de doelen niet halen. Enerzijds omdat het effect van maatregelen op het gebied van waterkwaliteit en ecologie slecht te voorspellen zijn, en anderzijds omdat we na de tweede periode van de KRW pas de helft van de waterlichamen hebben aangepakt en de andere helft dus allemaal in de derde

planperiode moeten oppakken. Nadere informatie staat in het eveneens geagendeerde Meerjarenperspectief 2018-2021.

- Bij de controles in glastuinbouw en boomteelt geven we nu voorlichting over de toekomstige verplichting het te lozen afvalwater op gewasbeschermingsmiddelen te zuiveren.
Naast agrarische emissies vormen de Rijnlandse awzi's ook een bron van nutriënten. Rijnland heeft strenge lozingseisen voor de eigen awzi's maar door grootschalige renovaties en storingsgevoeligheden voldoende niet alle awzi's continu aan die eisen. Zie verder de volgende paragraaf over de programmatekst voor de waterketen.
- In paragraaf 2.4 over restrisico's staat de stand van zaken rondom de pfos-sanering.

1.3.3 Wat gaat dit kosten in 2017? (in € 1.000)

Exploitatie

Programma Schoon en gezond Water	Begroting 2017	Prognose 2017	%
Totale exploitatiekosten	8.926	8.880	99%

Investeringscores

a. Prognose investeringsuitgaven

Programma Gezond en schoon water	Begroting 2017	Prognose Burap-1 2017	%
Totale bruto-investeringen	4.108	3.481	85%

De iets lagere raming wordt veroorzaakt doordat baggeren in de Reeuwijkse plassen voor de KRW niet meer aan de orde is, zoals opgenomen in het ontwerppeilbesluit dat dit jaar in inspraak gaat.

b. Scores projectclusters

Projectcluster	AVI	Tijd	Geld	Organisatie	Kwaliteit	Risico	Toelichting in
Schoon en gezond water KRW fase 2	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	par. 1.3.

1.4 Programma Waterketen

Portefeuillehouder: J. Haan

Programmadirecteur: G. v.d. Kooij

1.4.1 Doel

Rijnland verwerkt het afvalwater van huishoudens en bedrijven. We doen dit om bij te dragen aan de volksgezondheid. De laatste decennia zijn hier de belangen van een goede waterkwaliteit voor landbouw, recreatie en natuur nadrukkelijk bijgekomen. Hiervoor zijn complexe, industriële installaties nodig; transportsystemen en zuiveringsinstallaties. Het zuiveringsproces kost veel energie, verbruikt chemicaliën én produceert zuiveringsslib dat we verder verwerken. Doelmatigheid, duurzaamheid en samenwerking met gemeenten, drinkwaterbedrijven, collega waterschappen en het bedrijfsleven staan hierbij centraal.

1.4.2 Wat is de voortgang/het resultaat tot en met maart 2017

	Doelstellingen en resultaten uit de Programmabegroting 2017 (inclusief context)	Score t/m mrt	Toelichting (referentie = begroting 2017, tenzij beleid door VV is gewijzigd)	Prognose dec 17
1. Afvalwater doelmatig verwerken				
1	In 2017 leveren we effluent van de vereiste kwaliteit zodat een positieve bijdrage wordt geleverd aan de volksgezondheid en het milieu. Daarvoor professionaliseren we verder en optimaliseren we de bedrijfsvoering van het zuiveren van afvalwater en het onderhoud	+/-	Op 1 april is een reorganisatie van de afdeling Zuiveren doorgevoerd om het sturen op afstand van alle installaties in de toekomst mogelijk te maken. Circa 4 van de 22 awzi's voldoen niet continu aan de effluent-eisen i.v.m. grote verbouwingen of storingsgevoeligheid installaties. Rijnland neemt hiervoor aanvullende maatregelen. Meer informatie hierover in paragraaf 2.4.	+/-
2	In 2017 werken we door aan de centralisatie van awzi's in de Oude Rijnzone en de Haarlemmermeer om zo de verwerking van het afvalwater verder te optimaliseren.	+	De centralisaties liggen grotendeels op schema. De laatste sluiting (Rijnsaterswoude) in de Oude Rijnzone is in uitvoering. In de Haarlemmermeer ligt de afbouw van Aalsmeer, Heemstede en Rijsenhout goed op schema. Aandachtspunt is awzi Schalkwijk: mogelijk wordt de einddatum van 2020 niet gehaald.	+
3	De renovatie van de awzi Leiden-Zuid West is naar verwachting medio 2017 gereed.	+/-	Project verloopt volgens schema, openingshandeling staat gepland voor najaar 2017. Het krediet is met € 0,7 mln naar beneden bijgesteld, omdat de verwachting is dat de resterende risicoreserve niet meer aangesproken zal gaan worden.	+
4	De renovatie van de awzi Velsen is naar verwachting eind 2017 gereed.	+/-	Velsen blijft ook in de afrondende fase een risicovol project vanwege de technische complexiteit. De risicoreservering wordt aangesproken.	+/-

	Doelstellingen en resultaten uit de Programmabegroting 2017 (inclusief context)	Score t/m mrt	Toelichting (referentie = begroting 2017, tenzij beleid door VV is gewijzigd)	Prognose dec 17
			Het project zal naar verwachting wel worden afgerond in 2017. Aandachtspunt is het opstarten en inregelen van de innovatieve Demon SD techniek ³ . Verwacht wordt dat dit niet kan worden afgerond in 2017. Mogelijk zijn extra maatregelen nodig i.v.m. overschrijding effluent norm.	
5	In 2017 vernieuwen we op diverse plaatsen de sterk verouderde procesautomatisering en daarmee samenhangend werken we verder aan het implementeren we de centrale proceskamer (CPK).	+/-	De tussenevaluatie halverwege de realisatieperiode leidt tot herplanning; een aantal deelopleveringen vertraagt in 2017. De einddatum (2019) is niet in gevaar (er zit nog ruimte in de planning).	+/-
6	In 2017 continueren we de samenwerking met onze waterketenpartners, bijvoorbeeld met de uitvoering en ontwikkeling van Integrale Waterketen Plannen	+	Begin 2017 is het integraal afvalwaterketenplan van de sub-regio Bollenstreek in de VV en de betrokken gemeenteraden geaccordeerd. In de sub-regio Kennemerland is gestart met de gezamenlijke ketenschouw. In de (sub-)regio's Groene Hart en Leiden is gestart met het opstellen van een integraal waterketenplan, waaraan ook de drinkwaterbedrijven meewerken. In deze plannen staan de 3 k's (kosten, kwaliteit, kwetsbaarheid) centraal en wordt onder meer gezocht naar een optimale afstemming van maatregelen en kosten om geconstateerde knel- en verbeterpunten in de waterketen aan te pakken.	+
7	In 2017 ontwikkelen we een strategie voor onze slibverwerking. In 2017 en 2018 worden samen met Waternet en HVC business-casestudies uitgevoerd naar de mogelijkheden voor regionale slibvergisting.	+	In 2017 zal de businesscase conform planning met Waternet gereed zijn. De studie naar de toekomst van HVC zal, eveneens conform planning, in 2018 gereed zijn voor bestuurlijke besluitvorming. De resultaten zijn input voor het strategisch zuiveringsplan (toekomstige slibverwerking, behalve energie ook grondstoffen, zoals vetzuren, eiwitten winnen).	+

³ Op de awzi Velsen wordt een innovatieve techniek toegepast voor stikstofverwijdering en een efficiëntere beluchtingsproces, de Demon Essde. Een belangrijk deel van de stikstofvracht is afkomstig van percolaatwater van de niet meer in bedrijf zijnde stortplaats Velsen. Deze stortplaats wordt beheerd door de NV Afvalzorg. Dit is een overheids-NV van de provincies Noord-Holland (90%) en Flevoland (10%).

Deze NV heeft tijdens het project laten weten met dit percolaatwater te gaan afhaken van de awzi. Met het afhaken is de slaagkans van de nieuwe techniek kleiner geworden. Er worden gesprekken gevoerd met de NV Afvalzorg om later dan zij gepland hebben af te gaan haken zodat we de nieuwe techniek op basis van de oorspronkelijke uitgangspunten kunnen testen.

	Doelstellingen en resultaten uit de Programmabegroting 2017 (inclusief context)	Score t/m mrt	Toelichting (referentie = begroting 2017, tenzij beleid door VV is gewijzigd)	Prognose dec 17
2. Verwerking zo optimaal verduurzamen en hergebruiken				
8	In 2017 voeren we diverse onderzoeken uit of zijn daarbij betrokken, bijvoorbeeld naar de aanpak van "nieuwe stoffen".	+	Geplande pilot-onderzoeken met innovatieve technieken zijn gestart (borstelcentrifuge awzi Zwanenburg, S-select awzi Nieuwe Wetering). In maart is het eerste deel studie met Dunea, Evides en Delfland afgerond naar optie hergebruik effluent als bron voor drinkwater. Vervolgstudie volgt dit jaar. Met alle waterschappen is een eerste analyse uitgevoerd van 'hot spots' emissies 'nieuwe stoffen'. De resultaten gebruiken we voor het bepalen van de verdere strategie voor aanpak "nieuwe stoffen".	+
9	In 2017 zetten we in op bewustwording van de omgeving met ons werk en stimuleren we onze inwoners om zelf maatregelen te treffen via participatie in campagnes	+	Samenwerking met drinkwater-bedrijven en gemeenten levert 40x meer bereik op, blijkt uit de campagne "niet in riool" (o.a. verf- en medicijnresten). Daarom sluiten we actief aan bij lokale initiatieven zoals Steenbreek Haarlem en Waterproof Haarlemmermeer. En we maken met de gemeentes en drinkwaterbedrijven een jaar-kalender publiekscampagnes.	+

Overige aandachtspunten:

- **ATEX**
In 2017 werk Rijnland verder aan de veiligheid (ATEX eisen) van de vier Rijnlandse slibvergiftingsinstallaties. Drie van de vier installaties zijn eerder al technisch aangepast en zijn weer in bedrijf. Er worden nu extra stappen gezet om '100% ATEX-proof' te kunnen zijn. Die stappen bestaan deels uit aanvullende technische maatregelen maar vooral ook uit het op orde krijgen en borgen van procesinformatie en objectdocumentatie. Het is lastig te voorspellen wanneer deze stappen gereed zullen zijn o.a. omdat ze samenlopen met renovaties op de awzi's.
Op dit moment wordt de awzi Leiden Zuidwest gerenoveerd. Een onderdeel hiervan is het vervangen van de besturing. Dit oude systeem was een beperking voor het '100% ATEX-proof' worden. Awzi Velsen wordt momenteel omgebouwd. Daarbij wordt het verder aanpassen van de ATEX- installatie meegenomen. Awzi Leiden Noord heeft nog een beperkt aantal maatregelen waar aan gewerkt wordt. Voor awzi Haarlem Waarderpolder gaat dat nog minimaal drie jaar duren, omdat daar een aantal grote tanks geïnspecteerd en gerenoveerd moeten worden. Dit heeft moeten wachten op het weer kunnen opstarten van Velsen. Wel zijn daar de overige ATEX onderdelen in 2016 al aangepast.
- **Energiedoelstellingen**
Rijnland heeft in principe eind 2016 de bestuurlijk afgesproken percentages voor energie gehaald: 30% energie-efficiëntie, 30% energieopwekking. De belangrijkste reden hiervoor is dat Rijnland de energiematregelen van HVC mag meetellen vanwege het feit dat Rijnland aandeelhouder is.

De duurzame energiecredits van HVC betreffen de oplevering van een deel van het Gemini windpark in de Noordzee, de biomassa centrale in Alkmaar en enkele zonneweides.

	Norm extern	Prognose eind 2017 (inclusief HVC)	Prognose eind 2017 (exclusief HVC)
Energie-efficiëntie	30%	43%	18%.
Energie-opwekking	30%	43%	14%

De eigen maatregelen in 2017 betreffen met name de aanleg van de zonneweide bij awzi Katwijk, de zonnepanelen op de Archimedeweglocatie en het pilotproject warmte uit effluent Nieuwveen.

- *Awzi Katwijk*
De awzi Katwijk wordt momenteel voor € 6,9 mln gerenoveerd. Tijdens de verbouwing ontstond de noodzaak voor (extra) werkzaamheden van € 0,9 mln. Zo is het absoluut noodzakelijk dat de bassins worden leeggemaakt en gereinigd. De nadere inspectie van het leegmaken en reinigen van deze bassins leidde tot het inzicht dat er sprake was van meer achterstallig onderhoud, zoals de elektriciteitskasten. Het DT besloot in 2016 om deze extra werkzaamheden uit de exploitatierekening te financieren. Als (project)beheersmaatregel is verder besloten om dergelijke werkzaamheden structureel uit de exploitatie te financieren en niet meer via het krediet.
- *Professionalering asset management:*
Via uitvoeren inspecties, ontwikkelen van een Lange Termijn Asset Planning (LTAP) en opstellen van businesscases. Momenteel veel conditiemetingen gaande.
- In paragraaf 2.4 over de restrisico's staat informatie over de adequate afwikkeling van de calamiteuze situatie op awzi Aalsmeer en de mate van correctief onderhoud.

1.4.3 Wat gaat dit kosten in 2017? (in € 1.000)

Exploitatie

Programma Waterketen	Begroting 2017	Prognose 2017	%
Totale exploitatiekosten	70.002	70.082	100%

De exploitatieprognose is conform begroting. Tegenover de meevallers zoals lagere rentelasten en een 'aanhaker' staan per saldo even grote tegenvallers, met name door de aanvullende werkzaamheden op de awzi Katwijk.

Samen met Delfland verzorgt Rijnland het zogeheten aanhaken van een bedrijf in Zoetermeer op de awzi Harnaschpolder. Dit leidt tot een niet begrote opbrengst van € 0,14 mln. Verdere informatie over de financiële prognose staat in hoofdstuk 2.

Investeringscores

a. Prognose investeringsuitgaven

Programma Waterketen	Begroting 2017	Prognose Burap-1 2017	%
Totale bruto-investeringen	48.280	50.594	105%

De geprognosticeerde uitgaven liggen enigszins hoger dan de investeringsbegroting. Betreft voor het merendeel uitgaven voor de renovatie van awzi Velsen die vooralsnog binnen het krediet vallen.

b. Scores projectclusters

Projectcluster	AVI	Tijd	Geld	Organisatie	Kwaliteit	Risico	Toelichting in
Waterketen							
AWZI Velsen	GEEL	GEEL	GROEN	ROOD	GEEL	GEEL	par. 1.4.
AWZI Leiden ZW	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	par. 1.4.
Vervangen procesautomatisering	GEEL	GEEL	GROEN	GEEL	GEEL	GEEL	par. 1.4.
Cluster Katwijk, Noordwijk, Lisse	GEEL	GROEN	GEEL	GROEN	GROEN	GEEL	par. 1.4.
Cluster Haarlem, Heemstede en Zwanenburg	GEEL	GEEL	ROOD	GROEN	GEEL	GROEN	par. 1.4.
Cluster Alphen, Nieuwveen e.o.	GEEL	GROEN	ROOD	GEEL	GROEN	GEEL	par. 1.4.
Cluster Zwaanshoek, Aalsmeer en Rijsenhout	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	par. 1.4.

1.5 Programma Bestuur, Organisatie en Dienstverlening (BOD)

Portefeuillehouders: H. Pluckel, G. Doornbos, M. Kastelein

Programmadirecteur: G. v.d. Kooij

1.5.1 Doel

Naast de primaire programma's voor veiligheid, voldoende en gezond water en de waterketen is een effectieve en efficiënte organisatie nodig voor de realisatie van WBP-doelstellingen. BOD heeft tot doel de organisatie zodanig in te richten dat deze doelstellingen kunnen worden bereikt. Daarnaast zijn de bestuurlijke activiteiten en de ondersteunende bedrijfsvoering ondergebracht in het programma BOD. Bestuurlijke ontwikkelingen, zoals vernieuwend besturen, organisatorische ontwikkelingen, zoals het Organisatie-ontwikkelagenda, en ontwikkelingen ten aanzien van medewerkers, op P&O-gebied, hebben een plek binnen dit programma. Tenslotte zijn duurzaamheid en innovatie bij BOD ondergebracht, omdat deze thema's organisatiebreed – voor alle primaire programma's en de organisatie als geheel – van belang zijn.

De beleidskaders voor BOD zijn activiteiten die voortvloeien uit algehele ontwikkeling van de organisatie en het coalitieakkoord. In het coalitieakkoord zijn vijf thema's benoemd: innovatie, duurzaamheid, deregulering, participatie en dienstverlening.

1.5.2 Wat is de voortgang/het resultaat tot en met maart 2017

	Doel / gereed in 2017	Score t/m mrt 2017	Toelichting	Prognose dec 17
1	Ontwikkelen gedeeld beeld omgevingsgericht werken via bespreken casuïstiek, zichtbaar maken goede voorbeelden, uitvoeren experimenten en delen ervaringen.	+	Binnen de organisatie worden stappen gemaakt om te komen tot een gedeeld beeld op omgevingsgericht werken. Dit gebeurt tot op heden vanuit de verschillende rollen en functies die er zijn van mensen die buiten/in de omgeving werken. Het komende jaar wordt gebruikt om daar meer invulling en richting aan te geven.	+
2	Optimaliseren inzet en kwaliteit (online) communicatie-instrumenten.	+	De verbeterde internetpagina wordt voor de zomer opgeleverd. Er is een online stakeholder nieuwsbrief ontwikkeld die tien keer per jaar verschijnt. Er is een internetpagina klimaat gelanceerd. Er wordt ingezet op het professionaliseren en versterken van social media.	+
3	Evalueren Organisatie-Verbeter-Plan.	+	De evaluatie komt op 16 mei in het College van D&H. De "restpunten" van het OVP worden opgenomen in de Organisatie Ontwikkel Agenda, het stuurinstrument voor organisatieontwikkeling in	+

	Doel / gereed in 2017	Score t/m mrt 2017	Toelichting	Prognose dec 17
			2017-2020.	
4	Voltooien professionalisering projectenketen	+/-	Samen met assetmanagement, programmamanagement, projecten, beheer en onderhoud is de organisatie bezig om de samenwerking te verbeteren. Een belangrijk item voor 2017 is het verbeteren van scope-management aan de voorkant van het project en het overdragen aan beheer en onderhoud aan het einde van het project. Het betreft proces- en cultuurelementen, waardoor het eind 2017 nog niet afgelopen is. Ook worden er afspraken met D&H gemaakt over het monitoren van projecten. Op ketenniveau (tot stand komen van een project t/m overdracht) is nog een verbetering noodzakelijk.	+/-
5	Realiseren I&A-samenwerking met Schieland en de Krimpenerwaard.	+	De samenwerking met Schieland en de Krimpenerwaard is formeel gestart per 1-1-2017. De I&A-medewerkers van HHSK zijn in dienst gekomen van Rijnland. Het gezamenlijke team werkt voor twee waterschappen en de dienstverlening verloopt goed. Dit jaar zetten we in op het gaan van 3 naar 2 rekencentra en verbeteren van de beveiliging. Kredietvoorstel voor deze activiteiten komt in de VV van juni.	+
6	Stappen maken voorbereiding Omgevingswet, waaronder Digitaal Stelsel Omgevingswet.	+	Rijnland is druk bezig de eigen organisatie voor te bereiden op de komst van de wet, onder andere wat betreft de nieuwe manier van beleid- en regelgeving en projectvoorbereiding. Ook zorgen we ervoor dat we straks kunnen aansluiten op het Digitaal Stelsel en dat onze data op orde zijn. De voorbereiding doen we zoveel mogelijk met onze externe partners: andere waterschappen, gemeenten en provincies. En we willen het	+

	Doel / gereed in 2017	Score t/m mrt 2017	Toelichting	Prognose dec 17
			bestuur ook goed meenemen, o.a. door de beeldvormende VV van februari (klimaatopgaven & omgevingsvisies).	
7	Uitvoeren en nader uitwerken Energie Efficiency Plan (maatregelen bij programma Waterketen, doelstellingen/effecten zichtbaar bij BOD)	+	In 2016 zijn de rekenregels aangepast en mogen we als aandeelhouder ook het effect van maatregelen genomen door HVC meetellen. Met het meetellen van die effecten komen we naar verwachting eind 2017 uit op 43% energie efficiency en 43% eigen opwekking. - opwekking realisatie zonneweide awzi Katwijk is in voorbereiding, verwachte oplevering begin 2018 - pilotproject warmte uit effluent Nieuwveen is bestuurlijk ondertekend en is in de voorbereiding voor uitvoering. - De bouw van het Gemini Windpark is in januari 2015 begonnen. De verwachting is dat het park in juli 2017 volledig opgeleverd wordt. - De VV heeft in de vergadering van maart 2017 besloten om per 2019 elektriciteit van Nederlandse wind in te kopen, waarmee aan het derde EEP-doel (30% CO2-reductie zal per 2021 voldaan worden)	+
8	Goedkeuring D&H/VV aanpak duurzaam GWW standaard voor projecten.	+	VV besluit is in procedure, komt op 10 mei 2017 op de agenda. Dit besluit zal vervolgens leiden tot toepassen van de Aanpak in de projectclusters.	+
9	Vaststellen beleid omgaan klimaatverandering	+/-	Traject beleidsvorming is gestart. Gezien de wens om interne en externe stakeholders (o.a. VV) intensief te betrekken is op dit moment besluitvorming door de VV gepland voor jan 2018.	+/-
10	Verder ontwikkelen	+	Eind vorig jaar is de procedure rond het innovatiefonds	+

	Doel / gereed in 2017	Score t/m mrt 2017	Toelichting	Prognose dec 17
	innovatiefonds, verder ontwikkelen innovatiecultuur.		verbeterd. In maart 2017 is de nieuwe procedure voor het eerst gevolgd. Vier ideeën werden gepitcht voor onze groep innovatiecoaches en het innovatieplatform. Dit werd als zeer positief ervaren en heeft goede resultaten opgeleverd. Aan één pitch is budget toegekend, voor één pitch is budget toegekend onder voorwaarde van een passende offerte. Voor een derde pitch is duidelijk steun uitgesproken wat geleid heeft tot toekennen van regulier budget. De vierde pitch betrof geen verzoek om budget maar om meedenkkraft, hiervoor zijn concrete afspraken gemaakt. Een plan van aanpak voor innovatie is opgesteld, met twee hoofddoelen: innovatief klimaat en allianties vormen. Voor beide doelen zijn verschillende sporen opgesteld. Deze worden nu nader uitgewerkt en uitgevoerd.	

Overige bestuurlijk relevante zaken binnen het programma BOD

Vernieuwend besturen

De komende tijd ligt het accent van de bestuurlijke werkgroep op het verbeteren van de controlefunctie van de VV door slimmere rapportages, budgetregels en sturingsinstrumenten te ontwikkelen. Een goedgekozen controlepaneel met bijbehorende spelregels geeft overzicht én maakt het mogelijk om meer dan nu te sturen op beleidseffecten in plaats van op projecten en financiële voortgang bovenal.

Vanuit de werkgroep Vernieuwend Besturen is een voorstel gekomen tot o.a. het invoeren van clusterkredieten. Het werken met clusterkredieten moet het eenvoudiger maken voor het bestuur om op hoofdlijnen te sturen en daarnaast zal er meer consistentie komen in de kredietaanvragen. Na het oefenjaar 2017 deelt de organisatie de opgedane ervaringen in de werkgroep vernieuwend besturen. Daarna wordt de verenigde vergadering geïnformeerd over de ervaringen met onder meer clusterkredieten. Het voorstel is op 10 mei 2017 in de VV behandeld.

Calamiteitenorganisatie

Het leren van calamiteiten, en daarmee het sluiten van de PDCA-cyclus, door middel van nazorg en evaluaties heeft in 2017 onze bijzondere aandacht. Alle opschalingen worden geëvalueerd door Rijnlands eigen evaluatorenpool. De evaluatiepunten worden door calamiteitenzorg afgehandeld dan wel uitgezet bij anderen. Iedere opschaling wordt voorts besproken met een coördinator nazorg die de rest-punten binnen de reguliere bedrijfsprocessen belegt. Het proces van de PDCA loopt; de organisatie kan hier nog in groeien en verdere ervaring opdoen.

Veilig werken

Om het veilig werken verder impuls te geven, is het accent begin 2017 gelegd op het opleiden van personeel op het gebied van veiligheid en het strenger handhaven van werkafspraken. Dit heeft onder andere geresulteerd in een opleiding voor veiligheidsscoördinatoren dit voorjaar. Daarnaast is er begin mei een managementtraining voor leidinggevendenden, om het veiligheidsbesef te vergroten.

De HAZOPs (hazard and operability study, een risico- c.q. storingsanalyse) op de awzi's met ATEX installaties zijn inmiddels afgerond. Uit deze HAZOPs volgt een aantal verbetermaatregelen, die voor een deel nu worden uitgevoerd en voor een deel nog uitgevoerd zullen worden. Een structurele risico-inventarisatie en evaluatie (RI&E) van alle Rijnlandse installaties (o.a. polder- en rioolgemaal) wordt binnenkort gestart.

Digitale Dienstverlening

Van overheden zoals Rijnland wordt verwacht dat zij hun diensten digitaal verlenen. Daarbij worden vijf stappen (plateaus) onderscheiden die gefaseerd worden gerealiseerd. Plateau 0 is de huidige situatie, waarin het zaakgericht werken van het klantcontactteam en vergunningverlening & handhaving is opgenomen. Plateau 1 behelst een samenhangend digitaal dienstenaanbod voor burgers en bedrijven waarbij gebruik wordt gemaakt van verplichte overheidscomponenten (zoals Mijn Overheid). Dat betekent dat alle diensten digitaal beschikbaar zijn. Voor de zeven belangrijkste diensten geldt aanvullend dat het gehele proces digitaal moet verlopen (van aanvraag tot en met afhandeling). Implementatie van dit plateau is in 2017 aan de orde.

We gaan dit jaar voldoen aan de afspraken van de Digitale Overheid 2017 en richten daartoe o.a. een Persoonlijke Internetpagina in voor burgers en bedrijven die contact hebben met het waterschap. De kredietaanvraag volgt in juni, realisatie in de tweede helft van 2017.

De overige plateaus (2, 3 en 4) betreffen respectievelijk het aansluiten op het digitaal stelsel van de Omgevingswet, het actief beschikbaar stellen van openbare gegevens en documenten en zaakgericht werken in ketens van overheden. Implementatie van Plateau 2 is gepland voor 2019. De plateaus 3 en 4 zijn nog niet gepland.

Informatiebeveiliging

Het project informatiebeveiliging is geëindigd met het overdragen van de verantwoordelijkheden voor informatieveiligheid aan de lijnorganisatie. In het jaarlijkse informatiebeveiligingsplan worden te nog nemen maatregelen opgenomen. Voor een aantal specifieke onderdelen (zoals de netwerkbeveiliging) zijn nog gerichte investeringen nodig. De securityboard is opgegaan in de gezamenlijke i-raad met Schieland en de Krimpenerwaard.

Internationale samenwerking

Het Tanzania-project met Dunea is afgesloten. Over een vervolg is gesproken met Waternet maar daar is nog geen nieuw project uit voort gekomen.

De financiering voor het Zuid Afrikaproject KF2 is vrijwel rond.

De besluitvorming over samenwerking Roemenië vindt plaats in het bilaterale Panel Roemenië – Nederland.

Samen met waterschap Noorderzijlvest wil Rijnland gaan samenwerken in een nieuw project in Nicaragua. Subsidieaanvraag loopt.

Vergroten waterbewustzijn

Met een actieve klimaatcommunicatie die bestaat uit stakeholder nieuwsbrief, (social) media campagne, watertafels, publieks-evenementen en internet zetten we ons tot en met de zomer actief in om het waterbewustzijn in ons gebied te vergroten.

Restrisico's

In paragraaf 2.4 staan de relevante restrisico's. Deze kunnen soms positief uitpakken zoals de fiscale afwikkeling van de SBG en de verkoop van grondpercelen. Aandachtspunten zijn BTW-kwesties voor de I&A-samenwerking.

1.5.3 Wat gaat dit kosten in 2017 (in € 1.000)

Exploitatie

Programma BOD	Begroting 2017	Prognose 2017	%
Totale exploitatiekosten	29.676	29.425	99%

De exploitatieprognose ligt iets lager dan begroot, voornamelijk vanwege enigszins lagere deelnemingskosten aan de BSGR.

Investeringsprognose

Programma B.O.D.	Begroting 2017	Prognose Burap-1 2017	%
Totale bruto-investeringen	1.173	1.486	127%

2. Financiën, control en risico's

2.1 Wat is de prognose voor 2017?

2.1.1 Exploitatiebegroting 2017 versus prognose 2017

Op basis van de huidige inzichten verwacht Rijnland over 2017 een positief resultaat van circa € 1,9 mln. De verwachte mutaties ten opzichte van de exploitatiebegroting 2017 staan in de volgende tabel.

Omschrijving Kostensoortgroep (in € 1.000)	Begroting 2017	Prognose 2017 obv Burap-1	Verschil
Lasten:			
Rente en afschrijvingen	58.100	55.700	-2.400
Personeelslasten	55.200	58.100	2.900
Goederen en diensten van derden	73.300	73.690	390
Bijdragen aan derden	14.700	14.700	0
Toevoegingen voorzieningen/onvoorzien	10.700	10.300	-400
Totaal lasten	212.000	212.490	490
Baten:			
Financiële baten	200	200	0
Personeelsbaten	700	700	0
Goederen en diensten aan derden	7.200	7.200	0
Bijdragen van derden	800	960	160
Belastingopbrengsten	188.800	188.800	0
Interne verrekeningen	13.700	15.900	2.200
Totaal baten	211.400	213.760	2.360
Saldo baten en lasten	600	-1.270	-1.870
Onttrekkingen aan reserves	100	100	0
Egalisatie van tarieven	500	500	0
Toevoeging rente aan reserves			
Toevoeging algemene reserves			
Verwacht exploitatieresultaat	0	-1.870	-1.870

-/- = overschot, +/+ = nadeel

Rente- en afschrijvingen (-/- € 2,4 mln)

Per saldo dalen de kapitaallasten ten opzichte van de gewijzigde begroting. Dit heeft de volgende oorzaken:

- De rentelasten zijn met € 1,8 mln verlaagd als gevolg van de aanhoudende en nog steeds historisch lage geld- en kapitaalmarktrente. De grootste afgesloten langgeldlening voor dit jaar heeft een rentepercentage van 1,05%, terwijl in de begroting was gerekend met 2,0%.
- De verhoging van de kredietdrempel van € 50.000 naar € 100.000 met terugwerkende kracht (VV-besluit bij vaststelling houdbare schuldpositie 28-3-2017) leidt tot een kleine daling van de kapitaallasten, doordat de betreffende assets reeds waren meegenomen in de begroting 2017 (-/- € 0,6 mln).

De fiscale afwikkeling van de SBG – de voormalige 'BTW stichting voor Rijnlandse werken' heeft geleid tot een afspraak met de Belastingdienst en zal vanaf de tweede burap leiden tot een bescheiden daling van kapitaallasten voor enkele tientallen zuiveringstechnische werken in 2017.

Personeelslasten (+/+ € 2,9 mln)

De geprognoseerde personele kosten zijn conform de begrotingskaders. Rijnland verantwoordt de personele kosten voor investeringsprojecten via de exploitatierekening, de zogeheten geactiveerde personele kosten. Deze werkwijze is budgetneutraal voor ieder begrotingsjaar.

Deze geactiveerde kosten worden namelijk gedekt door eerder vastgestelde kredietvoorstellen en zijn als baten zichtbaar onder 'interne verrekeningen' als geactiveerde personele kosten. De prognose leidt tot meer geactiveerde personele kosten dan begroot (+/+ € 2,5 mln), wat per saldo voor 2017 budgetneutraal is (hogere baat onder 'interne verrekeningen' van € 2,5 mln).

Een soortgelijke werkwijze is gehanteerd voor de inhuur van projectmedewerkers voor baggerwerken (+/+ € 0,4 mln). Deze inhuur wordt gefinancierd door de storting in de baggervoorziening te verlagen.

Goederen en diensten van derden / bijdragen aan derden (+/+ € 0,4 mln)

Ondanks diverse renovaties op de awzi's zullen de kosten voor slibafvoer en aanverwante activiteiten per saldo € 0,2 mln lager uitpakken. Op de awzi Katwijk zijn aanvullende maatregelen noodzakelijk voor € 0,9 mln. De awzi wordt momenteel voor € 6,9 mln gerenoveerd en tijdens de verbouwing ontstond de noodzaak voor (extra) werkzaamheden. Zo is het absoluut noodzakelijk dat de bassins worden leeggemaakt en gereinigd. De nadere inspectie van het leegmaken en reinigen van de bassins leidde tot het inzicht dat er sprake was veel achterstallig onderhoud. Het DT besloot om deze extra werkzaamheden uit de exploitatierekening te financieren. Als (project)beheersmaatregel is besloten om vanaf 2018 dergelijke werkzaamheden structureel uit de exploitatie te financieren en niet meer via het krediet.

Samen met Delfland verzorgt Rijnland het zogeheten aanhaken van een bedrijf in Zoetermeer op de awzi Harnaschpolder. Dit leidt tot een lagere Rijnlandse bijdrage in de afvalwaterkosten van Delfland van € 0,14 mln.

De BSGR heeft over 2016 een overschot in de Rijnlandse deelnemingskosten gemeld van € 0,24 mln. Dit bedrag wordt in mindering gebracht op de deelnemingskosten van 2017.

Toevoegingen voorzieningen (-/- € 0,4 mln)

De storting in de voorziening voor baggerwerken is met € 0,4 mln verlaagd. Deze verlaging wordt aangewend voor de inhuur van projectmedewerkers voor baggerwerken. Het betreft een boekhoudkundige correctie. Zie verder onder 'personeelslasten'.

Opbrengst goederen en diensten van derden / bijdragen derden (+/+ € 0,2 mln)

Van de gemeente Alphen is € 0,16 mln ontvangen als tegemoetkoming in de kosten destijds voor het Julianabrugincident.

Interne verrekeningen (+/+ € 2,2 mln)

Naast een licht lagere bouwrente (-/- € 0,3 mln) is sprake van substantieel meer geactiveerde personele lasten (+/+ € 2,5 mln). Zie verder onder 'kapitaallasten' en 'personeelslasten'.

2.1.2 Investeringsprojecten (in € 1.000)

In de volgende tabel staat het begrote en geprognosticeerde investeringsvolume over 2017.

Totaal programma's	Begroting 2017	Prognose Burap-1 2017	%
Totale bruto-investeringen	133.784	129.264	97%
Concernbrede korting begroting 2016	14.660		
Directiekorting	nvt	10.141	
Totale bruto-investeringen (incl. kortingen)	119.123	119.123	100%

Het totaal van de geprognosticeerde investeringsuitgaven komt per saldo uit op wat begroot is. Een toelichting op de mutaties per programma staat in het vorige hoofdstuk.

2.1.3 Belangrijke clusterkredietmutaties

In het kader van vernieuwend besturen ontvangt de vv iedere burap een overzicht van de projectscopewijzigingen die hebben geleid tot een inzet van de clusterrisicoreserve of een gelijksoortige mutatie. De genoemde scopewijzigingen vallen binnen de kaders van het krediet en zijn bedoeld als informatie en verantwoording achteraf. In de eerste drie maanden was sprake van één relevante scopewijziging ten laten van de betreffende clusterrisicoreserve.

Scopewijzigingen met consequenties voor de clusterrisicoreserve

	Projectcluster	Programma	Portefeuillehouder	Scopewijziging	Toelichting
1	Awzi Velsen	Waterketen	Haan	Aanvullende werkzaamheden voor atex en de zogeheten A-trap	De zogeheten A-trap, een stap in het zuiveringsproces, vergt meerwerk, net als diverse aanvullende atex-gerelateerde werkzaamheden en de aanleg van verlichting.

2.2 Renteontwikkelingen

Rijnland heeft in 2017 een kasgeldlimiet van € 48,8 mln. Dit is het maximale bedrag dat met kort geld gefinancierd mag worden. Overschrijdingen van deze limiet kunnen worden voorkomen door het afsluiten van langgeldleningen. Rekeninghoudend met de in deze bestuursrapportage opgenomen prognoses voor de investeringsuitgaven, het rekeningresultaat en een geactualiseerde liquiditeitsprognose zijn er voor 2017 langgeldleningen nodig tot een bedrag van € 90 mln. Dit is € 3 mln lager dan waarmee in de begroting rekening is gehouden (€ 93 mln tegen een rentepercentage van 2%). Eind april heeft Rijnland een langgeldlening aangetrokken van € 90 mln tegen 1,05%.

Tot en met maart 2017 is voor het financieren van de investeringen met kortgeld naast de beschikbare financieringsruimte van de rekening-courant van de NWB (huidig rentepercentage 0,1) gebruik gemaakt van 3 kasgeldleningen bij de NWB met een gemiddeld bedrag van € 70 mln en een looptijd van één maand. Het rentepercentage van deze kasgeldleningen is gemiddeld 0,36 negatief. In de begroting 2017 is rekening gehouden met een rentepercentage van 0,0 voor rente kortgeld.

Het drempelbedrag voor schatkistbankieren is in 2017 niet overschreden. Bij een overschrijding van dit drempel bedrag moeten overtollige gelden conform de regeling schatkistbankieren gestort worden in 's Rijks schatkist. Het risicoprofiel van de Rijnlandse financiering kan als laag worden gekenschetst. In de bestaande leningenportefeuille vaste schuld bevindt zich geen enkele lening met de mogelijkheid van renteherziening tijdens de looptijd.

2.3 Personele informatie

Formatie

De begrote c.q. toegestane vaste formatie over 2017 is 630,6 fte. Dit is inclusief de 1,4 fte voor de Participatiewet, de 15 extra fte en 10 fte i.v.m. de I&A-samenwerking. De voor 2017 totaal benodigde inhuur is begroot op 42,0 fte.

Bij de personele invulling worden door de organisatie steeds keuzes gemaakt welke vacatures worden ingevuld en welke niet en waar inhuur plaats gaat hebben en waar niet. Deze afweging blijkt nodig om enerzijds te voldoen aan alle bestuurlijke opgaven en anderzijds zoveel mogelijk in te spelen op nieuwe ontwikkelingen en inzichten. Dat gaat bijvoorbeeld over een grotere vraag voor omgevingsgerichtheid en de

klimaatverandering en meer inzicht in de onderhoudsbehoefte op basis van assetmanagement.

De afweging leidde er aanvankelijk toe dat het totaal beschikbare personele budget bij invulling van alle vacatures overschreden zou worden. Dit is aanleiding voor de directie geweest om een vacaturestop af te kondigen en de prognose voor personele kosten op het niveau van de begroting 2017 te houden.

Ziekteverzuim

Het jaargemiddelde van het ziekteverzuim is 4,6%. Over de eerste drie maanden beloopt het ziekteverzuim 5,5%. Dit is hoger dan het streefpercentage en wordt verklaard door de gebruikelijke doch langdurigere griepgolf gedurende de wintermaanden.

Participatiewet

Het aantrekken van medewerkers die vallen in de doelgroep van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en/of een beperking verloopt succesvol. Rijnland voldoet daarmee nog steeds aan de wettelijke afspraken. Op dit moment heeft Rijnland vier medewerkers in dienst vanuit de Participatiewet.

2.4 Restrisico's en control

2.4.1 Interne controles (rechtmatigheid) en audits (doelmatigheid, doeltreffendheid) en rekenkamercommissie

De leden van de rekenkamercommissie zijn op 1 februari 2017 benoemd door de verenigde vergadering. Het eerste onderzoek is: informatiepositie van de VV bij de jaarstukken van Rijnland. Het onderzoek is gestart in april 2017. Op 21 juni 2017 wordt aan de VV gerapporteerd.

In het eerste kwartaal heeft de organisatie interne controles uitgevoerd die nog betrekking hadden op 2016. Deze vormden mede de basis voor het werk van de accountant en droegen bij aan de goedkeurende verklaring voor de financiële rechtmatigheid. De eerste interne controle over 2017 start eind juni. Het zwaartepunt ligt in de laatste maanden van 2017.

Uit prioriteitsoverwegingen zullen in principe gedurende 2017 geen grote audits of doelmatigheidsonderzoeken worden uitgevoerd. Een hogere prioriteit heeft de verbetering van het sturingsinstrumentarium, zoals de A3-werkwijze toepassen en controlepanelen of dashboards uitwerken. De audit-aandacht gaat uit naar projectenscans, inclusief extra aandacht voor VAT-kosten en nacalculaties.

2.4.2 Stand van zaken risicoparaagraaf programmabegroting 2017

Mede ook door het geprognosticeerde exploitatieoverschot is de bijgestelde exploitatiebegroting na deze burap voldoende robuust om de eventuele consequenties van de volgende 'restrisico's te dekken.

	Omschrijving risico (met portefeuillehouder)	Stand van zaken en prognose 2017
1	Onzeker economisch klimaat (Pluckel) Hoewel de economie steeds meer lichtpuntjes toont, is het inschatten van rentelasten, energieprijzen e.d. een hachelijke zaak. Rijnland is een kapitaalintensieve organisatie en daarmee gevoelig voor rentefluctuaties.	Hoewel het economische klimaat steeds minder voorspelbaar wordt, pakt een en ander voor Rijnland vooralsnog redelijk goed uit. De rentelasten zijn bijvoorbeeld lager dan begroot.

	Omschrijving risico (met portefeuillehouder)	Stand van zaken en prognose 2017
2	Korting/onvoorzien investeringsramingen (allen) Rijnland vaart scherper aan de wind qua investeringsramingen. Rijnland hanteert in dit kader een zogeheten kapitaallastenkorting van 10% (2017: € 0,8 mln). Het negatieve risico is dat deze korting te hoog kan zijn.	Zowel de feitelijke investeringsuitgaven als de afschrijvingen liggen binnen de bandbreedtes van de begroting.
3	Niet voorziene ontwikkelingen bij verbonden partijen (diverse poho's) Rijnland werkt samen met acht verbonden partijen en meerdere samenwerkingsverbanden. De samenwerkingsvoordelen kunnen om uiteenlopende redenen onder druk komen te staan. Zo wordt de bijdrage aan de BSGR vanaf 2018 substantieel hoger, vergt de ontmanteling van MeerGrond extra aandacht en is Aquon bezig met een strategiewijziging.	De ontwikkelingen bij Aquon zullen later dit jaar in de VV worden behandeld. De BSGR sloot 2016 af met een positief saldo voor Rijnland van € 0,24 mln. De fiscale afwikkeling van de SBG vindt in de tweede helft van 2017 plaats met waarschijnlijk een batig, niet begroot saldo.
4	Grondwateroverlast aan kust Noordwijk (Langeslag) In 2013 is de kustversterking Noordwijk opgeleverd. Een werk dat zich kenmerkt door de zogeheten dijk-in-duin constructie. Inmiddels is gebleken dat dit werk bij heeft gedragen in grondwateroverlast in een aantal kelders van bewoners en bedrijven in Noordwijk.	Gedurende 2016 hebben enkele tientallen bewoners een verzoek tot nadeelcompensatie dan wel schadevergoeding ingediend. Deze zijn in behandeling gesteld bij de Schadeadvies-commissie. De commissie onderzoekt of deze verzoeken moeten worden toegewezen, en zo ja, in hoeverre welke claim waar thuis hoort. Qua financiering is Rijnland nog steeds met het HWBP in onderhandeling voor een bijdrage in de bijbehorende uitgaven. De in najaar 2016 gerealiseerde drain in de boulevard van Noordwijk functioneert niet. De drain is op ongebruikelijk grote diepte gelegd met een bijzondere boortechniek. Tot eind van 2017 zal onderzoek gedaan worden naar oorzaken, aansprakelijkheden en nieuwe oplossingsmogelijkheden. In de tussentijd is er geen grondwateroverlast omdat een tijdelijke pompvoorziening in stand blijft.
5	PFOS-sanering (Doornbos) Vanwege het blusmiddelincident op Schiphol in de zomer van 2008 is de bodem onder vijf opslagbassins, waarin tijdelijk blusmiddel bevattend water is opgeslagen, vervuild met PFOS. Hoewel Rijnland zichzelf niet verantwoordelijk acht, heeft op 17 juli 2014 de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State het beroep tegen de bestuursdwang die Rijnland was opgelegd voor de slibsanering ongegrond verklaard.	De verontreiniging onder de bassins wordt nog altijd beheerst zodat de verontreiniging zich niet verder verspreidt. Gebiedsspecifiek beleid is er nog altijd niet. Rijnland verwacht zomer van 2017 meer duidelijkheid over gebiedsspecifiek beleid en de (on)mogelijkheden over hergebruik van de verontreinigde grond.
6	Financiering te herstellen calamiteiten (allen) Jaarlijks heeft Rijnland te maken met diverse en uiteenlopende calamiteiten. De oorzaken kunnen zowel extern als intern zijn. De bestrijding en het herstel naar de oorspronkelijke of gewenste situatie vergt een noodzakelijke financiering die vaak niet begroot is. Persleidingbreuken en piekbuien zijn hiervan terugkerende voorbeelden.	• De gemaakte kosten voor het kranenincident van Alphen aan den Rijn van augustus vorig jaar zijn inmiddels in zijn geheel ontvangen. • De voorgedane hoosbuien begin 2017 hebben voor enige overlast gezorgd, maar konden worden aangepakt met de gebruikelijke personele inzet en met beperkte materiële gevolgen voor Rijnland. • De financiële gevolgen van het herstel van de calamiteuze situatie op de awzi Aalsmeer was beperkt.

	Omschrijving risico (met portefeuillehouder)	Stand van zaken en prognose 2017
7	Mate van zekerheid (extra) opbrengsten (Pluckel) Rijnland heeft gerekend met extra opbrengsten gedurende 2017 als gevolg van o.a. enkele boekwinsten van te verkopen eigendommen. Ook hier is sprake van een kans op meer- of minderopbrengsten.	Rijnland is over enkele grote grondpercelen in onderhandeling met projectontwikkelaars. De verwachting is dat mogelijke resultaten in het najaar van 2017 aan de VV kunnen worden voorgelegd.
8	Kans op overschrijdingen budget beheer en onderhoud (Haan, Langeslag) Eind 2016 beschikt Rijnland over een zo volledig mogelijk beeld van de onderhouds-toestand van zuiveringstechnische werken. De te verwerven inzichten waren nog niet geheel verwerkt in deze begroting en kunnen leiden tot hogere beheer- en onderhoudskosten doordat bijvoorbeeld installaties meer correctief onderhoud nodig hebben, langer open moeten blijven. Verder kunnen de verbouwingen aan de awzi's de effluentkwaliteit in 2017 negatief beïnvloeden, wat overigens door verruiming van de juridische kaders mede wordt ondervangen.	Het exploitatiebudget voor onderhoudskosten is ten opzichte van 2016 verhoogd en wordt door de organisatie als voldoende robuust beschouwd. Het gros van onderhoud in de waterketen is correctief onderhoud. Inzicht en overzicht groeit door verrichte conditiemetingen. De effluentkwaliteit van vier van de 22 awzi's voldoet niet continue aan de eisen. Rijnland neemt aanvullende maatregelen om de gevolgen van storingen op te vangen.
9	Juridische risico's (meerdere poho's) Rijnland heeft in 2016 diverse rechtszaken c.q. juridische risico's lopen. In bijna alle gevallen is sprake van los van elkaar staande incidenten en lopen (hogere) beroepen, zoals: a) Kustversterkingen in Katwijk en Noordwijk kans op claims op nadeelcompensatie. b) Gerechtelijke procedures opstalrechten;	a) <i>Nadeelcompensatie:</i> Voor het Kustwerk Katwijk zijn tot nu toe circa 50 nadeelcompensatie-verzoeken ingediend. Een klein deel is afgehandeld, de overige zijn in behandeling bij de Schadeadvies-commissie. Omdat een deel van de schadeverzoeken mede betrekking heeft op de bouw van de parkeergarage, beoordeelt de commissie tevens de schadetoerekening naar de gemeente Katwijk. Voor zover de schade toe te rekenen is aan het kustwerk, wordt dit via het HWBP gefinancierd. b) <i>'Opstalrechten':</i> De Hoge Raad heeft uitspraak gedaan en Rijnland op nagenoeg alle punten in het gelijk gesteld. In het voorjaar van 2017 zal naar verwachting verder geprocedeerd worden, maar een en ander geen risico's van enige omvang met zich mee zal brengen. c. <i>Overige arbitragezaken:</i> De meest in het oog springende arbitragezaken in 2016 betroffen kwesties met aannemers over een maaibestek (H'meer), faillissement aannemer kadverbeteringen en een baggerbestek (Bloemendaal). De gevolgen hiervan zijn of nog niet zichtbaar voor 2016 of bleven al met al beperkt.
10	BTW (Pluckel) Op 1 januari 2016 zijn Rijnland en Schieland en de Krimpenerwaard een gezamenlijke financiële administratie gestart. Hierbij wordt het leerstuk 'kosten voor gemene rekening' toegepast om geen BTW in rekening te hoeven brengen over kosten (met name om loonkosten) die niet eerder met BTW belast waren. Op dezelfde basis is een samenwerking op I&A-gebied gestart per 1 januari 2017. De belastingdienst had nog geen definitieve goedkeuring verleend voor de toepassing hiervan.	De situatie kan ontstaan dat Rijnland BTW aan Schieland en de Krimpenerwaard in rekening moet brengen voor de I&A-samenwerking. Dit brengt een jaarlijkse kostenverhoging van ca. € 0,2 mln met zich mee. De belastingdienst doet voor de zomer van 2017 uitspraak hierover.

	Omschrijving risico (met portefeuillehouder)	Stand van zaken en prognose 2017
11	Tariefdifferentiatie wegen (Pluckel) Een risico dat de verdeling van waterschapslasten raakt is de uitspraak van de rechtbank Overijssel over verharde openbare wegen (28-12-2016). De uitspraak is dat de tariefdifferentiatie voor ongebouwd wegen zich alleen mag uitstrekken over verharde weggedeelten, en niet zoals nu inclusief onverharde gedeeltes. Dit zou betekenen dat de belastingcategorie overig ongebouwd een deel van de waterschapsbelastingen van de wegeigenaren voor zijn rekening moet nemen, wat kan leiden tot een tariefsverhoging van ca. 10% voor ongebouwd overig. Waterschap Zuiderzeeland heeft hoger beroep aangetekend.	Omdat het niet ondenkbeeldig is dat wegbeheerders als gevolg van de uitspraak met ingang van 2017 bezwaar tegen hun belastingaanslag zullen maken, breekt voor de waterschappen een periode van onzekerheid over de belastingopbrengsten aan. Een passende maatregel in relatie tot dit risico zou zijn het treffen van een financiële voorziening bij de jaarrekening 2017 om de kosten van een eventuele negatieve uitspraak in hoger beroep te kunnen dekken. Via de buraps informeren wij u hierover.

2.5 Verbonden partijen

De stand van zaken en verwachtingen zijn in bijlage 2 per verbonden partij nader toegelicht.

3. Toetsing

Via de Buraps informeert het college de VV over de voortgang, de afwijkingen en de bijzonderheden ten opzichte van de Programmabegroting 2017. De bijdragen voor deze bestuursrapportage zijn geconsolideerd en getoetst aan de vastgestelde kaders en het beleid.

3.1 Toetsingskaders

De uitkomsten van de Burap moeten passen binnen de toetsingskaders van:

1. de in november 2016 vastgestelde programmabegroting 2017;
2. financiële beleidskaders en budgettaire uitgangspunten;
3. de wettelijke vereisten uit de waterschapswet (artikel 108) die zijn vertaald naar Rijnlands verordening beleids- en verantwoordingsfunctie (VV 5-11-2008).
4. Eventuele door de VV goedgekeurde afwijkingen van de programmabegroting 2017

Ad 2: de **financiële beleidskaders** bestaan onder meer uit:

- a. Nota Weerstandscapaciteit en risicobeheersing;
- b. Kostentoedelingsverordening;
- c. Specifieke financiële regelingen en verordeningen, o.a. de nota vaste activa, nota reserves en voorzieningen;
- d. Overige budgettaire uitgangspunten.

Ad 3: de betreffende artikelen uit de "**verordening** beleids- en verantwoordingsfunctie van het Hoogheemraadschap van Rijnland" zijn artikel 7 tot en met 9. De essentie hiervan is dat het college de VV informeert in hoeverre doelstellingen, prestaties en middelen op koers liggen en of bijsturing of begrotingswijzigingen noodzakelijk zijn.

3.2 Bevindingen en conclusies van de toetsing op de verordening

1. Bereikte en te bereiken prestaties, doelstellingen en effecten, toetsbaar op doelmatigheid en doeltreffendheid (art. 7.1)

Op basis van deze Burap is de VV in de gelegenheid om per programma en concernbreed een inschatting te maken in hoeverre de doelstellingen en prestaties uit de programmabegroting 2017 worden bereikt. Een plus-score bijvoorbeeld geeft aan dat de activiteit conform de begroting wordt gerealiseerd (hoofdstuk 1).

Voortgang 2017 soms tegenstrijdig met doorkijk naar 2018 en verder

Tijdens het opstellen en de voorbespreking werd geconstateerd dat een letterlijke invulling van de burap ('liggen we op koers voor de begrotingsdoelstellingen?') een niet volledig beeld geeft. Zo blijken meerdere activiteiten weliswaar gedurende 2017 'op koers' te liggen, maar staat de langetermijndoelstelling (2018 en verder) onder druk. Een voorbeeld betreft de KRW-doelstellingen; ondanks de positieve voortgangresultaten in 2017 blijken de langetermijndoelstellingen op basis van de huidige afspraken niet (tijdig) te worden gehaald. Dit betekent dat de huidige afspraken ter discussie staan, wat in het Meerjarenperspectief 2018-2021 aan de orde komt.

Vanuit de organisatie is voorgesteld om in iedere burap een 'doorkijksscore' naar latere jaren op te nemen, naast de prognose voor het lopende jaar. Een dergelijke early warning indicator is overigens ook in het midtermreview opgenomen. De globale doorkijksscore op programmaniveau ziet er als volgt uit:

Programma	Prognose 2017	Prognose 2018 e.v.
Waterveiligheid	Op schema	Op schema
Voldoende water	Op schema	Behoeft enige aandacht
Schoon en gezond water	Op schema	Behoeft aandacht
Waterketen	Behoeft aandacht	Behoeft aandacht

Toelichting:

- *Waterveiligheid:*
Eind 2021 voldoet 65% van de regionale keringen aan de provinciale norm. In 2030 moet dit 100% zijn. Rijnland behoort door de snellere klimaatverandering 30 kilometer extra te renoveren voor 2030, wat neerkomt op gemiddeld 2,5 km per jaar. Dit komt in het MJP aan bod. Van belang is dat de toetsing van objecten in regionale keringen tot aanvullende inzichten kan leiden.
- *Voldoende water:*
Zowel vanwege de snellere klimaatverandering (zie "boezemstudie") als voortschrijdend inzicht in asset management zal de opgave enigszins groter zijn dan vastgelegd in de huidige afspraken. Dit betekent van Rijnland een grotere inspanning om de KRW-lichamen te laten voldoen aan de normen.
- *Schoon en gezond water:*
Dit programma behoeft extra aandacht, deels doordat het relatief lang duurt voordat de getroffen maatregelen het gewenste effect hebben, daarnaast hebben waterschappen maar in beperkte mate instrumenten in handen om eigenstandig de waterkwaliteit te veranderen. We zijn afhankelijk van effectieve samenwerking met anderen.
- *Waterketen:*
Voortschrijdend inzicht in de waterketenassets leidt tot een grotere uitgave om de basis op orde te krijgen.

Het actiepunt 'behoeft aandacht' is in het MJP 2018-2021 nader uitgewerkt. Oplossingsrichtingen zijn extra middelen inzetten, dialoog zoeken met de externe 'normstellers' over deadlines en invulling van de maatregelen en/of de (financiële) kaders uit de 'driehoek' herzien.

Prognose personele kosten

Najaar 2017 zijn de inzichten uit het strategische personeelsplan bekend. Mede in afwachting hiervan is besloten om de geprognosticeerde personele kosten vooralsnog gelijk te houden aan de begroting. Een en ander was eveneens aanleiding voor een vacaturestop per eind april 2017. Slechts met expliciete toestemming van de directie kunnen nog medewerkers worden geworven. Zodra het strategisch personeelsplan inzicht verschaft volgt een VV-voorstel voor een structurele oplossing van het werkpakket in relatie tot personeel.

De werkgroep Vernieuwend Besturen experimenteert met een controlepaneel van (betere) succes- en prestatie-indicatoren. De effecten hiervan zullen aan de VV worden voorgelegd en in de P&C-cyclus worden opgenomen, zo mogelijk vanaf de programmabegroting 2018.

Naast kpi's is er op concernbreed niveau sinds 2016 een helder en eenvoudig kader: in geval van significante afwijkingen is het motto 'komt er iets bij, dan moet er ook [elders] iets af'. Dit motto wordt vaker consequent meegenomen, maar is nog niet een vanzelfsprekendheid.

2. (Netto) exploitatiekosten en investeringsuitgaven per programma (art. 7.2)

Deze zijn in de voorgaande hoofdstukken weergegeven per programma. Zowel concernbreed als per programma zijn geen (geprognosticeerde) overschrijdingen geconstateerd. Een uitzondering betreft de eerdergenoemde personele kosten en de vacaturestop als bijbehorende maatregel.

3a. Afwijkingen van betekenende mate van prestaties en doelstellingen, per programma en concernbreed (art. 9.1, 9.4)

De in de vorige hoofdstukken gesignaleerde 'minnen' en 'plusminnen' bieden de VV inzicht in de relevante afwijkingen van doelstellingen e.d. ten opzichte van de programmabegroting 2017.

Verder is getoetst in hoeverre de door de VV in 2017 goedgekeurde (totaal)kredieten passen binnen de toetsingskaders. Deze zijn in drie categorieën verdeeld:

1. Kredieten passend binnen de kaders van de programmabegroting 2017.
2. Kredieten die niet in de programmabegroting 2017 waren geraamd.
3. Kredieten die significant hoger zijn dan de programmabegroting 2017.

In de VV's van januari tot en met mei 2017 zijn in totaal 11 kredieten vastgesteld. De toetsing 'achteraf' van de verleende kredieten is als volgt:

Verstrekte (verzamel)kredieten 2017 (januari t/m mei VV)		Aantal
1	Binnen kaders programmabegroting 2017	8
2	Kredieten die niet in de programmabegroting 2017 waren geraamd	1
3	Kredieten die significant hoger zijn dan de programmabegroting 2017	2
Totaal		11

Het merendeel van de dit jaar door de vv goedgekeurde kredieten was conform de begroting. Het krediet voor de regionale klimaatconferenties was weliswaar niet begroot, maar wordt gefinancierd uit de bestemmingsreserve 'klimaatcampagne' die op zijn beurt wordt gedekt door het jaarrekeningresultaat uit 2016. Verder vallen de kredietramingen van twee waterketenclusters hoger uit dan begroot.

3b. Afwijkingen van betekenende mate van ingezette en in te zetten middelen, per programma en concernbreed (art. 7.2, 7.3, 9.5, 9.6)

De financiële afwijkingen, zowel in de exploitatie als bij investeringsuitgaven, zijn per programma en concernbreed in de voorgaande hoofdstukken uiteengezet.

4. Overschrijdingen nettokosten exploitatie > 10%

Er zijn geen feitelijke overschrijdingen in de exploitatiekosten, zowel per programma als concernbreed. De post onvoorzien is tot nu toe niet gebruikt.

5. Overschrijdingen goedgekeurde kredieten

Tot en met maart 2017 zijn er geen feitelijke kredietoverschrijdingen van investeringsprojecten. Er zijn op projectniveau met andere woorden geen overschrijdingen boven de grens van 10% of € 0,5 mln. Zes kleinere projecten kennen een overschrijding binnen deze marges.

6. Onderschrijdingen goedgekeurde kredieten

Het projectcluster met de grootste kredietruimte betreft de voormalige stedelijke waterplannen. De definitieve afwikkeling is – net als deze burap – geagendeerd voor de vv van 21 juni 2017. De insteek is dat deze plannen vervangen worden door een strategische agenda met een (jaarlijks) krediet.

Eerder is gemeld dat de renovatie voor awzi Leiden zuidwest eindigt met een kredietruimte van € 0,7 mln.

Bijlage 1. Legenda projectclusterscores

De volgende tabel geeft een toelichting op de scores van de projectprestaties. Deze scores zijn oorspronkelijk van toepassing op individuele projecten en niet zozeer op projectclusters. Het clusteren of bundelen van deze scores naar één projectcluster is een mix van expert judgement door de opdrachtgevers en de projectorganisatie, waar nodig in samenspraak met de portefeuillehouder.

Algemene Voortgang Indicator (AVI)	Een weloverwogen gemiddelde van een serie indicatoren: Groen: Alle indicatoren zijn groen of O, I en K zijn geel Geel: Eén van de indicatoren T, U, G of R zijn geel of O, I en K zijn rood Rood: Twee van de indicatoren T, U, G of R zijn rood.
T(ijd)	Groen : Voortgang conform afgesproken mijlpalen OG én eindmijlpaal (oplevering) wordt gehaald. Geel: Voortgang afgesproken mijlpalen dreigt niet gehaald te worden, maar eindmijlpaal wordt gehaald. Rood: Eindmijlpaal wordt niet gehaald of er is geen actuele planning opgesteld.
G(eld)	Groen: project wordt binnen het totale gevoteerde krediet +/- 5% of max € 250 ke uitgevoerd Geel: project wordt uitgevoerd binnen de totale gevoteerde krediet +/- 10 % of max 500 ke uitgevoerd. Rood: Mogelijke overschrijding en noodzaak voor een aanvullend of teruggave van krediet.
O(rganisatie)	Groen: Projectbezetting is op orde en binnen begrootte aantal uren (in aantallen uren). Geel: Capaciteit dreigt niet beschikbaar te zijn en kleine overschrijding op geraamde uren (in aantallen uren). Rood: Capaciteit niet beschikbaar en/of significante overschrijding op aantal uren.
I(nformatie)	Groen: De systemen (Corsa en Prosa) zijn up to date Geel: De systemen (Corsa en Prosa) dreigen niet up to date te zijn Rood: De systemen (Corsa en Prosa) zijn niet up to date.
K(waliteit)	Groen: Het project wordt opgeleverd zoals in de scope staat. Geel: Het project dreigt niet te worden opgeleverd zoals in de scope staat. Rood: Het project wordt niet opgeleverd zoals in de scope staat.
R(isico)	Groen: De endogene risico's van het project zijn geïnventariseerd en beheersmaatregelen worden gemonitord. Post onvoorzien is toereikend om de risico's te dekken. Geel: Risico('s) dreigen op te treden ondanks de (geïmplementeerde) beheersmaatregelen en/of post onvoorzien dreigt te overschrijden. Rood: De endogene risico('s) van het project zijn opgetreden en hebben invloed op de scope van het project en/of post onvoorzien wordt overschreden.

Bijlage 2. Stand van zaken en verwachtingen verbonden partijen

I. GR Slibverwerking 2009 (als aandeelhouder in HVC)	
Naam	GR Slibverwerking 2009
Vestigingsplaats	Rotterdam
Rechtsvorm	gemeenschappelijke regeling
Wat levert het Rijnland op als klant	Voorzieningszekerheid slibverwerking op een duurzame wijze tegen een aanvaardbare prijs. Zie ook toetsingskader opt-outregeling HVC. Vastgesteld in de VV van 26-1-2011.
Voordelen op kosten, kwaliteit en kwetsbaarheid	Optimalisatie in de slibketen met het zoveel mogelijk beperken van de slibproductie en daardoor kosten beperken en op termijn opbrengsten te genereren. Met een grote partner als HVC vermindert de kwetsbaarheid van het slibverwerkingsproces. Met HVC kunnen duurzaamheids- en efficiencydoelstellingen gerealiseerd worden waarvoor de 5 waterschappen alleen te klein zijn en niet de kennis en ervaring voor kunnen mobiliseren.
Bestuur en evt. toezicht	Dagelijks bestuur bestaande uit db-leden van deelnemende waterschappen met een voorzitter van Rijnland. Toezicht op HVC door een Raad van commissarissen met 8 leden, waaronder 1 commissaris expliciet namens de waterschappen.
Jaar van oprichting/instelling	GR vanaf 2009
Vertegenwoordiging Rijnland	Hoogheemraad in algemeen en dagelijks bestuur.
Algemene doelstelling / businesscase	Voorzieningszekerheid slibverwerking op een duurzame wijze tegen een aanvaardbare prijs. Zie ook toetsingskader opt-outregeling HVC. Vastgesteld in VV van 26-1-2011.
Beoogde resultaten voor 2017	Optimalisatie in de slibketen met het zoveel mogelijk beperken van de slibproductie: voorbereiden fosfaatterugwinning op realisatie met ingang van 2018. Zorgen voor gematigde tariefsontwikkeling en een onderbezettingsverlies beperken.
Gerealiseerde resultaten 2017	De resultaten over 2016 zijn nog niet gepubliceerd, maar dit zal voorafgaand aan de aandeelhoudersvergadering op korte termijn gebeuren.
Eigen vermogen (peildatum)	€ 0 (eind 2016)
Vreemd vermogen (peildatum)	€ 0,05 mln (eind 2016)
Rijnlands financieel belang	Deelneming in HVC via GR € 11.345
Wijziging in Rijnlands belang?	Nee

II. NWB	
Naam	Nederlandse Waterschapsbank
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Naanloze vennootschap
Wat levert het Rijnland op als klant	De aandelen van de NWB zijn voor 81% in handen van de waterschappen, waaronder Rijnland. Hiermee is Rijnland verzekerd van een efficiënte en effectieve toegang tot geld- en kapitaalmarkten.
Voordelen op kosten, kwaliteit en kwetsbaarheid	Vanwege de economische crisis zijn er strengere internationale richtlijnen (Basel-3) waardoor voorlopig geen dividend aan de aandeelhouders wordt uitgekeerd). Voorheen was dit wel het geval en een extra motivatie om een aandelenpakket aan te houden. Gezien de winstgevendheid van de bank komt dividenduitkering vanaf 2018 weer in zicht. De NWB opereert op een traditionele manier met een laag risicoprofiel en is daarmee een bovengemiddeld betrouwbare financier. Dit draagt bij aan een stabiele renteontwikkeling.
Bestuur en evt. toezicht	Driehoofdige directie, onder toezicht van Raad van commissarissen met 8 leden.
Jaar van oprichting/instelling Vertegenwoordiging Rijnland	1953 (na de watersnoodramp) Hoogheemraad in Algemene vergadering van Aandeelhouders
Algemene doelstelling / businesscase	De aandelen van de NWB zijn voor 81% in handen van de waterschappen, waaronder Rijnland. Hiermee is Rijnland verzekerd van een efficiënte en effectieve toegang tot geld- en kapitaalmarkten.
Beoogde resultaten voor 2017	Het voldoen aan Basel 3-normering (eigen vermogen) per 1 januari 2019. Hiervoor aanvullend hybride vermogen aantrekken (eigen/vreemd vermogen met een gemengd karakter). Er is al hybride vermogen aangetrokken van provincies om aan de Basel 3-norm te voldoen maar dit is nog niet toereikend.
Gerealiseerde resultaten 2017	Het jaarverslag over 2016 wordt begin april 2017 gepubliceerd. De nettowinst is gestegen. Een zorg blijft het voldoen aan de kapitaaleisen uit Basel-3. In het huidige tempo gaat de opbouw te langzaam. Er wordt vertrouwd op de lobby richting Brussel dat voor publieke banken een verlicht regime gaat gelden. Gezien de onzekere uitkomst wordt het hervatten van dividenduitkeringen 2018 ook minder zeker. Mogelijk is ook in 2018 nog inhouding van winst nodig om eigen vermogen op te bouwen. De kapitaaleis wordt per 1 januari 2019 geëffectueerd.
Eigen vermogen (peildatum) Vreemd vermogen (peildatum)	€ 1.507 mln (eind 2016) € 92.581 mln (eind 2016)
Rijnlands financieel belang	Deelneming € 825.000, vanaf 2012 tot nader order geen dividenduitkering meer vanwege vereiste vermogensopbouw op grond van Basel-3. Met ingang 2018 komt dividenduitkering weer geleidelijk op gang.
Verandering Rijnlands belang?	Nee

III. MeerGrond V.O.F.	
Naam	MeerGrond, be- en verwerking van baggerspecie
Vestigingsplaats	Hoofddorp
Rechtsvorm	Vennootschap onder firma
Wat levert het Rijnland op als klant	Bedrijfsvoering is gestaakt. MeerGrond zit nu in de aanloopfase van het project inrichting van het terrein als onderdeel van Park-21 zodat zo spoedig mogelijk (maar niet eerder dan 2018) opgeleverd kan worden en de grond aan de gemeente Haarlemmermeer kan worden geleverd.
Voordelen op kosten, kwaliteit en kwetsbaarheid	Geen, functie als strategisch baggerdepot voor Rijnland is achterhaald. Nu heeft een verantwoorde ontmanteling en oplevering aan de gemeente conform de afspraken prioriteit.
Bestuur en evt. toezicht	Drie bestuursleden, managementteam bestaande uit 4 leden
Jaar van oprichting/instelling	1999
Vertegenwoordiging Rijnland	Hoogheemraad in bestuur en ambtenaar in MT
Algemene doelstelling / businesscase	Dit was om op een kosteneffectieve manier baggerspecie te verwerken. Oorspronkelijke doelstelling (voorzieningszekerheid) is achterhaald. Nu wordt gestreefd naar een bedrijfseconomisch zo verantwoorde beëindiging van het bedrijf.
Beoogde resultaten voor 2017	Verkrijging benodigde vergunningen om te kunnen starten met het project inrichting van het terrein als onderdeel van Park-21. Beheer van het terrein zonder incidenten en overlast voor de omgeving. Er is geen aanvoer van bagger meer zodat een positief bedrijfsresultaat niet meer mogelijk is. Zoveel mogelijk beperking van de vaste kosten. Door bezwaar- en vergunningprocedures heeft de inrichting vertraging opgelopen.
Gerealiseerde resultaten 2017	In de eerste maanden nog geen ontwikkelingen van betekenis. Ten behoeve van de toekomstige eigenaar van het terrein (gemeente Haarlemmermeer) en op verzoek van de Omgevingsdienst wordt nader bodemonderzoek gedaan. De doorlopende exploitatiekosten worden zoveel mogelijk beperkt.
Eigen vermogen (peildatum)	-/- € 0,4 mln (eind 2015)
Vreemd vermogen (peildatum)	€ 0,6 mln (eind 2015)
Rijnlands financieel belang	Storting participatie € 60.000
Wijziging in Rijnlands belang?	Nee

IV. SBG	
Naam	Stichting Beheer van het Gemeeneland
Vestigingsplaats	Leiden
Rechtsvorm	Stichting
Wat levert het Rijnland op als klant	Niet meer van toepassing, Rijnland maakt geen gebruik meer van sale and leaseback. Het Polderhuis in Hoofddorp is via Rijnland onderverhuurd voor een marktconforme prijs.
Voordelen op kosten, kwaliteit en kwetsbaarheid	Niet meer aan de orde. SBG heeft de BTW-belastingprocedure met de belastingdienst bij het gerechtshof afgewikkeld. Voor wat betreft het beheer van de erfgoedpanden Gemeenlandshuis en Polderhuis is de meerwaarde van de stichting onderwerp van discussie.
Bestuur en evt. toezicht	Vijf bestuursleden
Jaar van oprichting/instelling	1994
Vertegenwoordiging Rijnland	Twee hoogheemraden in bestuur
Algemene doelstelling / businesscase	Erfgoedbeheer waarbij twee historische panden voor onbepaalde tijd in beheer zijn genomen.
Beoogde resultaten voor 2017	Het zorgvuldig voeren van een beroepsprocedure bij het gerechtshof over naheffingsaanslagen Omzetbelasting. Zoveel mogelijk ruimte in het erfgoed verhuren (via Rijnland).
Gerealiseerde resultaten 2017	Belastingprocedure is afgewikkeld. De activiteiten bestaan nog uitsluitend uit onderhoud en verhuur van vastgoed. Voor zover mogelijk is alles verhuurd.
Eigen vermogen (peildatum)	€ 3,5 mln (eind 2015)
Vreemd vermogen (peildatum)	€ 0,1 mln (eind 2015)
Rijnlands financieel belang	Stichting, daarom geen participatie
Wijziging in Rijnlands belang?	Nee

V. UvW	
Naam	Unie van Waterschappen
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Vereniging
Wat levert het Rijnland op als klant	Ontwikkeling gemeenschappelijk beleid, lobby en werkgeversorganisatie. Lidmaatschap is verplicht.
Voordelen op kosten, kwaliteit en kwetsbaarheid	Voor de uitvoering van bijv. Bestuursakkoord Water is de Unie onmisbaar. Dat geldt ook voor de lobby voor de vergroting van het EMU-aandeel en de vermindering van fiscale belemmeringen op samenwerking.
Bestuur en evt. toezicht	Zes bestuursleden o.l.v. 1 voorzitter. Alle 25 waterschappen zijn in de ledenvergadering vertegenwoordigd.
Jaar van oprichting/instelling	1927
Vertegenwoordiging Rijnland	Dijkgraaf in algemeen bestuur UvW
Algemene doelstelling / businesscase	Ontwikkeling gemeenschappelijk beleid, lobby en werkgeversorganisatie (verplicht lidmaatschap)
Beoogde resultaten voor 2017	Uitvoering Bestuursprogramma en Bestuursakkoord Water. Kostenbeheersing zodat niet meer dan 1% contributieverhoging nodig is.
Gerealiseerde resultaten 2017	De hypothecaire lening op het kantoorpand is overgesloten wat een kostenbesparing oplevert. De resultaten van de lobby bij de kabinetsformatie zijn nog niet bekend.
Eigen vermogen (peildatum)	€ 0,7 mln (eind 2016)
Vreemd vermogen (peildatum)	€ 11,0 mln (eind 2016)
Rijnlands financieel belang	Contributie 2017: € 0,5 mln
Verandering Rijnlands belang?	Nee

VI. Aquon	
Naam	Aquon, instituut voor wateronderzoek en advies
Vestigingsplaats	Den Bosch
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Wat levert het Rijnland op als klant	Schaalvoordelen op zowel kosten als kwaliteit.
Voordelen op kosten, kwaliteit en kwetsbaarheid	Voor 2017 is voor het indicatieve meetprogramma en de instandhoudingskosten een bijdrage van € 3,4 miljoen voorzien, bestaande uit vergoeding kosten meetnet en garantieregeling. Synergievoordelen op kosten zijn hierin verwerkt.
Bestuur en evt. toezicht	Negen bestuursleden waaruit een db en een voorzitter wordt gekozen
Jaar van oprichting/instelling	2011
Vertegenwoordiging Rijnland	Hoogheemraad in algemeen en dagelijks bestuur
Algemene doelstelling / businesscase	Schaalvergroting welke leidt tot vergroting van de efficiency, vermindering van de kwetsbaarheid, benutting van de mogelijkheden tot continue kwaliteitsborging en kwaliteitsverbetering en versterking van de innovatiekracht.
Beoogde resultaten voor 2017	Het verder uitvoeren van het vastgestelde ombouwplan met minder lokaties en minder vast personeel. Het rapport over de gewijzigde strategie en de governance is in 2016 opgeleverd. Dit zal ook in 2017 tot een begrotingswijziging leiden die ook voor een zienswijze aan de VV wordt voorgelegd.
Gerealiseerde resultaten 2017	In de loop van 2017 wordt een nieuwe gemeenschappelijke regeling als openbaar lichaam door de waterschappen aangegaan. De voorbereidingen daartoe zijn getroffen. Aquon 2.0 loopt op schema. De ombouw van Aquon is conform plan van 2015 uitgevoerd: organisatiestructuur is vernieuwd, personeel is definitief geplaatst in het 1 ^e kwartaal 2017 en de laboratoriumactiviteiten vinden plaats op 2 ipv 3 locaties. Jaarstukken 2016, begrotingswijziging 2017 en kadernota 2018 liggen voor in bestuur AQUON. Deze stukken worden in het 2e kwartaal aangeboden aan waterschappen.
Eigen vermogen (peildatum)	€ 1,2 mln (eind 2016)
Vreemd vermogen (peildatum)	€ 17,1 mln (eind 2016)
Rijnlands financieel belang Wijziging in Rijnlands belang?	Deelnemer Gemeenschappelijke Regeling. Kosten 2017: € 3,4 mln. Nee

VII. HWH

Naam	Het Waterschapshuis
Vestigingsplaats	Amersfoort
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Wat levert het Rijnland op als klant	Het Waterschapshuis is de regie- en uitvoeringsorganisatie voor de waterschappen op het gebied van Informatie en Communicatie Technologie. Het Waterschapshuis heeft als doel het bevorderen van samenwerking op het gebied van ICT tussen de waterschappen.
Voordelen op kosten, kwaliteit en kwetsbaarheid	Nieuwe werkwijze is 2015 gestart volgens HWH 2.0 met meer flexibiliteit door slankere en meer wendbare organisatie (o.a. door minder vast personeel). Meer keuzevrijheid in programma's door strikte scheiding ertussen. Kosten- en kwetsbaarheidsvoordelen door schaalgrootte.
Bestuur en evt. toezicht	21 bestuursleden waaruit een db en een voorzitter wordt gekozen.
Jaar van oprichting/instelling	2013, gewijzigd in 2014
Vertegenwoordiging Rijnland	Hoogheemraad in algemeen en dagelijks bestuur
Algemene doelstelling / businesscase	Het Waterschapshuis is de regie- en uitvoeringsorganisatie voor de 21 waterschappen op het gebied van Informatie en Communicatie Technologie. Het Waterschapshuis heeft als doel het bevorderen van samenwerking op het gebied van ICT tussen de waterschappen.
Beoogde resultaten voor 2017	Voortzetting nieuwe werkwijze volgens HWH 2.0 met meer flexibiliteit door slankere en meer wendbare organisatie (o.a. door minder vast personeel en meer inhuur van de waterschappen). Ingezette programma's kosteneffectief uitvoeren.
Gerealiseerde resultaten 2017	De ombouw naar HWH 2.0 is zo goed als afgesloten. De bestemmingsreserves daarvoor zijn opgeheven. De flexibilisering is op de goede weg maar de ideale situatie is nog niet bereikt. De inspanningen zijn erop gericht de personeelsinzet voor de projecten van het Het Waterschapshuis te optimaliseren waarvoor voldoende inzet van de waterschappen vereist is.
Eigen vermogen (peildatum)	-/- € 0,01 mln (eind 2016)
Vreemd vermogen (peildatum)	€ 9,6 mln (eind 2016)
Rijnlands financieel belang	Aandeel in de kosten 2017: € 0,66 mln.
Wijziging in Rijnlands belang?	Nee

VIII. BSGR	
Naam	Belastingsamenwerking Gouwe-Rijnland
Vestigingsplaats	Leiden
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Wat levert het Rijnland op als klant	Gecombineerde aanslagoplegging wat voor de burger vanuit het maatschappelijk perspectief voordeel biedt. De ontwikkelingen van het kostenniveau, te behalen door inkrimping van het personele bestand en/of aanpassing van de normering van de kwaliteitseisen van de dienstverlening zullen tevens worden afgestemd met de deelnemers.
Voordelen op kosten, kwaliteit en kwetsbaarheid	Samenwerking in de regio en groei van het aantal deelnemers. De belastingtaken moeten efficiënt, tegen lage kosten doch kwalitatief hoogwaardig worden uitgevoerd. Er is een kostprijscalculatiemodel ontwikkeld dat met ingang van 2018 in werking treedt.
Bestuur en evt. toezicht Jaar van oprichting/instelling	Negen bestuursleden waaruit een voorzitter gekozen 2009
Vertegenwoordiging Rijnland	Een hoogheemraad in algemeen- en dagelijks bestuur
Algemene doelstelling/ businesscase	Uit overwegingen van kwaliteit, continuïteit en efficiency samenwerken bij de beleidsvoorbereiding, heffing en invordering van waterschapsbelastingen en gemeentelijke belastingen, alsmede bij de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken en het beheer en de uitvoering van vastgoedinformatie.
Beoogde resultaten voor 2017	De afgelopen jaren stonden vooral in het teken van het op orde brengen van de fundamenteën van de organisatie. Dit heeft geleid tot het – als enige belastingsamenwerking in Nederland - verkrijgen van het ISAE3402-certificaat, een kwaliteitskeurmerk voor de validiteit en betrouwbaarheid van de processen. Het behoud van deze certificering zal de komende jaren centraal staan. In de omgeving van de BSGR zijn naast samenwerkingen ook opschalingen van bestaande samenwerkingsverbanden aan de orde. De BSGR volgt die ontwikkelingen nauwlettend. De groeistrategie van de BSGR is gericht op een verantwoorde en beheerste groei van het aantal deelnemers die niet mag leiden tot afname van de kwaliteit van de dienstverlening.
Gerealiseerde resultaten 2017	Bij de Belastingrapportage 2016 is opnieuw een ISAE3402-verklaring ontvangen van de accountant. Er lopen gesprekken met potentiële deelnemers.
Eigen vermogen (peildatum) Vreemd vermogen (peildatum)	€ 1,8 mln (eind 2016) € 4,7 mln (eind 2016)
Rijnlands financieel belang	Deelnemer gemeenschappelijke regeling. Kosten 2017: € 3,2 mln, en € 0,2 mln BTW, totaal € 3,5 mln.
Wijziging in Rijnlands belang?	N.v.t.

VV - commissie Veiligheid en Gezond Water

Aard Voorstel	VV-Besluitnota	
Vergaderdatum	07-06-2017	Agendapuntnummer 5.b.14.20
Onderwerp	Visie Muskusrattenbeheer 2017-2020	
Collegevergadering	16-05-2017	
VV-vergadering	VV: 21-06-2017	
Portefeuillehouder	M. Kastelein	
Corsanummer	17.005903	
BABS id	5795	
Bijlagen	Visie Muskusrattenbeheer2017-2020	

(concept) De verenigde vergadering

besluit:

1. De gezamenlijk ambitie voor muskusrattenbeheer (binnen het samenwerkingsverband van zes waterschappen) voor de periode 2017-2020 te onderschrijven.
Dit houdt in;
2. Op basis van een vlakdekkend en jaarrond bestrijden de populatie muskusratten in vier jaar zo ver mogelijk terug te brengen.
 - a. Hierdoor eind 2020 op ca 10.000 vangsten per jaar te zitten.
 - b. Hierdoor een kostenreductie van 5 a 10% ten opzichte van het huidige kostenniveau te halen.
3. Dierenleed zoveel mogelijk te beperken bij het vangen van muskusratten.
4. De mogelijkheden voor muskusratvrij maken van het gebied op de langere termijn te verkennen.

VV-besluitnota

De verenigde vergadering

besluit:

- 1 De gezamenlijk ambitie voor muskusrattenbeheer (binnen het samenwerkingsverband van zes waterschappen) voor de periode 2017-2020 te onderschrijven.
Dit houdt in;
- 2 Op basis van een vlakdekkend en jaarrond bestrijden de populatie muskusratten in vier jaar zo ver mogelijk terug te brengen.
 - a. Hierdoor eind 2020 op ca 10.000 vangsten per jaar te zitten.
 - b. Hierdoor een kostenreductie van 5 a 10% ten opzichte van het huidige kostenniveau te halen.
- 3 Dierenleed zoveel mogelijk te beperken bij het vangen van muskusratten.
- 4 De mogelijkheden voor muskusratvrij maken van het gebied op de langere termijn te verkennen.

Context

Vanaf medio vorig jaar is gewerkt aan het opstellen van een nieuwe visie voor het beheer van muskusratten binnen het samenwerkingsverband Muskusrattenbeheer West en Midden Nederland. De gehele visie is bijgevoegd (17.040728).

Op 30 september 2016 is er een bestuurlijke discussiebijeenkomst geweest voor de Algemeen Besturen van de deelnemende zes waterschappen op fort Wierickerschans. Hierbij waren ook diverse VV-leden van Rijnland aanwezig. De uitkomsten van die bijeenkomst zijn begin december aan u teruggekoppeld via een memo (16.108885). Deze uitkomsten vormen de basis voor de visie.

Op 16 februari jl. is de visie bestuurlijk besproken en is akkoord gegeven om deze voor te leggen aan de algemene besturen.

De visie laat zich kernachtig samenvatten:

Wij maken ons sterk voor de veiligheid van onze waterkeringen. Daartoe zetten we het instrument muskusrattenbeheer in. Dit doen we tegen zo laag mogelijke kosten met een zo hoog mogelijk rendement. Diervriendelijkheid staat daarbij hoog in t vaandel.

Argumenten

2.1 Vlakdekkend en jaarrond bestrijden is de beste strategie

Uit de (voorlopige) resultaten van de landelijke veldproef en de eigen ervaring blijkt dat jaarrond en vlakdekkend bestrijden de beste strategie is om een populatie onder controle te krijgen.

2.2 De maatregelen betekenen een ambitieuze afname van vangsten en kosten

Het streefgetal van 10.000 vangsten per jaar in 2020 is een reductie van meer dan de helft ten opzichte van de huidige situatie. Daarmee komt de (gemiddelde) vangst uit op 0,12 vangsten per kilometer. Dat ligt ruim onder de veiligheidsnorm van 0,15 vangsten per kilometer zoals geadviseerd wordt door de Commissie Muskusratten Beheer.

Deze ambitie gaat samen met een ambitie op de kostenreductie van 5-10% ten opzichte van het huidige kostenniveau. Dit wordt vooral gerealiseerd door scherp aan de wind te varen en de visie dat uiteindelijke minder personele inzet nodig is en innovatieve technieken kunnen worden toegepast.

3.1 Een lage populatie leidt tot minder dierenleed

Een lage populatie betekent weinig (bij)vangsten. Dat is een van de redenen waarom in deze visie voor een zo laag mogelijke populatie wordt gekozen. Het zoveel mogelijk beperken van dierenleed bij het vangen van muskusratten heeft de laatste jaren veel aandacht gekregen. Vooral in de vorm van aanpassingen aan de vangstmiddelen om zo o.a. bijvangsten te voorkomen.

4.1 Verkenning muskusratvrij maken biedt perspectief op kostenreductie

Maximale veiligheid wordt geboden wanneer er geen graverij van muskusratten is. De onvermijdelijke vraag is dan of de ambitie niet zou moeten zijn om alle muskusratten weg te vangen in Nederland. Deze vraag wordt mede opgeroepen door het feit dat de muskusrat een invasieve exoot is in Nederland. De ambitie is om op langere termijn te streven naar een muskusrattenvrije situatie. Kostenreductie is een belangrijke drijfveer. Na een aantal jaar met 'maximale' bestrijdingsintensiteit vangen, verdwijnt de muskusrat in het binnenland en blijft alleen grensbestrijding (met name Duitsland) over. De kosten daarvan zijn aanzienlijk lager dan de huidige kosten van bestrijding.

Risico's

1.1 Uitkomsten landelijke veldproef kunnen leiden tot bijstelling ambities en strategie

Er zijn nog geen definitieve resultaten van de landelijke veldproef beschikbaar. Het onderzoek loopt nog enige tijd door. De uiteindelijke resultaten van de veldproef kunnen aanleiding zijn om de ambities en strategie van deze visie aan te passen. Zodra de resultaten bekend zijn worden die vertaald naar gevolgen voor deze visie. Dit gebeurt in nauw overleg met de betrokken waterschappen. De kans bestaat dat de veldproef inzichten oplevert die om een volledig andere strategie vragen dan in deze visie is neergelegd. Deze kans wordt echter klein geacht, gezien de voorlopige conclusies van de tussenrapportage.

1.2 Natuurontwikkeling kan nadelig zijn voor effectiviteit van bestrijden

Een belangrijke ontwikkeling van de laatste decennia, mede als gevolg van de Kaderrichtlijn Water (KRW), is het toenemen van natuurontwikkeling, zoals het toepassen van natuurvriendelijke oevers. Deze ontwikkeling wordt als een positieve ontwikkeling beschouwd. Onze natuur neemt hierdoor in (belevings-)waarde en biodiversiteit toe en dat is zeer wenselijk. Deze ontwikkeling leidt binnen het muskusrattenbeheer echter ook tot uitdagingen. Zo leidt de ontwikkeling van natuurvriendelijke oevers tot een grotere complexiteit bij het vangen van muskusratten. Het vangen van muskusratten is moeilijker, want natuurvriendelijke oevers belemmeren het speuren. Deze ontwikkeling is kostenverhogend.

Het streven voor de komende vier jaar is om te realiseren dat bij de aanleg van natuurvriendelijke oevers het belang van het muskusrattenbeheer wordt meegewogen. De muskusrattenbeheerorganisatie gaat daarvoor in overleg treden met de betreffende waterschappen.

Visie Muskusrattenbeheer West en Midden Nederland 2017-2020

DM 1209169

Inhoudsopgave

Waarom deze visie?	3
1. Visie en ambities voor de toekomst	4
<i>Op langere termijn vrij van muskusratten</i>	4
<i>Op korte termijn onder veiligheidsnorm</i>	4
<i>Maximale diervriendelijkheid en minimale bijvangsten</i>	5
<i>Innovatie</i>	5
<i>Samenwerken op landelijk niveau</i>	5
2. Strategische keuzes	6
<i>Intensief, jaarrond en vlakdekkend bestrijden</i>	6
<i>Flexibiliteit en kwaliteit van de inzet</i>	6
<i>Onderzoek naar muskusrattenvrij maken gebied</i>	7
<i>Samenwerking met landelijke werkgroep</i>	7
<i>Preventieve middelen inzetten waar mogelijk en kosteneffectief</i>	8
3. Externe omstandigheden	8
<i>Uitkomsten veldproef</i>	8
<i>Effecten KRW: Natuurontwikkeling en effectiviteit van bestrijden</i>	8
<i>Herintroductie van soorten</i>	9
<i>Toegankelijkheid gebieden</i>	9
<i>Populatie veert onverwacht op</i>	9
<i>Personeelsbestand</i>	9
<i>Samenwerking waterschappen</i>	10
4. Financieel kader	10
5. Eindbeeld	10
Bijlage 1: Gebruikte onderzoeken	11
Bijlage 2: Vangstontwikkeling afgelopen jaren	12

Waarom deze visie?

Voor u ligt de visie Muskusrattenbeheer West- en Midden-Nederland (MRB WMNL). Het is een visie van de betrokken waterschappen tot en met 2020, zowel op de doelstellingen als op de uitgangspunten bij de uitvoering van het muskusrattenbeheer. MRB WMNL wordt gevormd door de volgende waterschappen:

- Hollands Noorderkwartier;
- Amstel, Gooi en Vecht;
- Rijnland;
- Delfland;
- Schieland en de Krimpenerwaard;
- De Stichtse Rijnlanden.

Het vigerende beleidsplan is reeds verlopen en er bestaat behoefte aan een nieuwe visie. De nieuwe visie is nodig om gezamenlijk richting te kunnen geven aan de ambities van de samenwerking.

De waterschappen hebben een zorgplicht voor de waterkeringen. Deze zorgplicht houdt in dat de beheerder de wettelijke taak heeft om de waterkeringen aan de veiligheidseisen te laten voldoen en voor het noodzakelijke preventieve beheer en onderhoud te zorgen. Een van de instrumenten om aan deze zorgplicht te voldoen is het bestrijden van muskusratten. De noodzaak tot bestrijden komt in eerste instantie voort uit de zorg voor veiligheid. Daarnaast is de muskusrat een invasieve exoot in Nederland.

Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (HDSR) geeft het muskusrattenbeheer sinds 2012 vorm, mede namens de andere waterschappen. Samenwerking en solidariteit zijn daarbij de uitgangspunten. Immers, muskusratten bewegen zich over waterschapsgrenzen heen. Het vangen van muskusratten in de zuidelijke waterschappen voorkomt dat de populatie muskusratten in de noordelijke waterschappen toeneemt. De samenwerking betekent dat alle betrokken waterschappen verantwoordelijk zijn voor het muskusrattenbeheer, ook al is de uitvoering daarvan in handen van HDSR. De basis van de samenwerking is een 'overeenkomst voor Gemene Rekening'.

MRB WMNL is ook verantwoordelijk voor de bestrijding van beverratten. Aangezien beverratten momenteel niet voorkomen in het gebied wordt er in deze visie niet bij stilgestaan.

Graag hadden we deze visie ondersteund en onderbouwd met de resultaten van de veldproef. Tijdens het schrijven van deze visie zijn echter nog geen definitieve resultaten beschikbaar. De Commissie Muskusrattenbeheer (CMB) heeft inmiddels een tussenrapportage vastgesteld (zie kader op pagina 6). Het onderzoek zal zeker nog een half jaar uitgevoerd worden wat betreft objectbescherming. Verder is intensief gebruik gemaakt van eerder verricht onderzoek (zie bijlage 1). De gegevens van de tussenrapportage zijn, daar waar mogelijk, wel input geweest van deze visie.

Muskusratten risico voor veiligheid

Uit verschillende onderzoeken is gebleken dat graverij van muskusratten de veiligheid van waterkeringen aantast. In het kader van overschrijdingskansen neemt de veiligheid fors af. Om veiligheid te waarborgen dient graafschade zoveel mogelijk voorkomen te worden.

1. Visie en ambities voor de toekomst

Visie

Wij maken ons sterk voor de veiligheid van onze waterkeringen. Daartoe zetten we het instrument muskusrattenbeheer in. Dit doen we tegen zo laag mogelijke kosten en met een zo hoog mogelijk rendement. Diervriendelijkheid staat daarbij hoog in het vaandel.

Op langere termijn vrij van muskusratten

In deze visie wordt consequent gesproken over de ambitie van een zo laag mogelijke populatie. Maximale veiligheid wordt geboden wanneer er geen graverij van muskusratten is. De onvermijdelijke vraag is dan of de ambitie niet zou moeten zijn om alle muskusratten weg te vangen in Nederland. Deze vraag wordt mede opgeroepen door het feit dat de muskusrat een invasieve exoot is in Nederland.

De ambitie is om op langere termijn te streven naar een muskusrattenvrije situatie. Kostenreductie is een belangrijke drijfveer. Na een aantal jaren met 'maximale' bestrijdingsintensiteit vangen, verdwijnt de muskusrat in het binnenland en blijft alleen grensbestrijding (met name Duitsland) over. De kosten daarvan zijn aanzienlijk lager dan de huidige kosten van bestrijding.

Voor het creëren van een muskusrattenvrije situatie is intensieve samenwerking op landelijke schaal noodzakelijk. De besluitvorming over deze ambitie op landelijke schaal en de middelen die daarvoor nodig zijn, vindt daarom plaats op landelijk niveau in de CMB en wordt ondersteund door de kennisontwikkeling bij de Stowa.

Nederland Muskusrattenvrij maken mogelijk?

De vraag of dit een reële optie is in Nederland lijkt de laatste jaren steeds meer beantwoord te worden met 'ja'. In Engeland is het in de vorige eeuw gelukt. Daarbij moet bedacht worden dat Engeland een eiland is en dus geen nieuwe aanvoer van muskusratten kent. Echter, ook in België is volledige verwijdering succesvol vormgegeven. Het lijkt dus een mogelijkheid te zijn.

Op korte termijn onder veiligheidsnorm

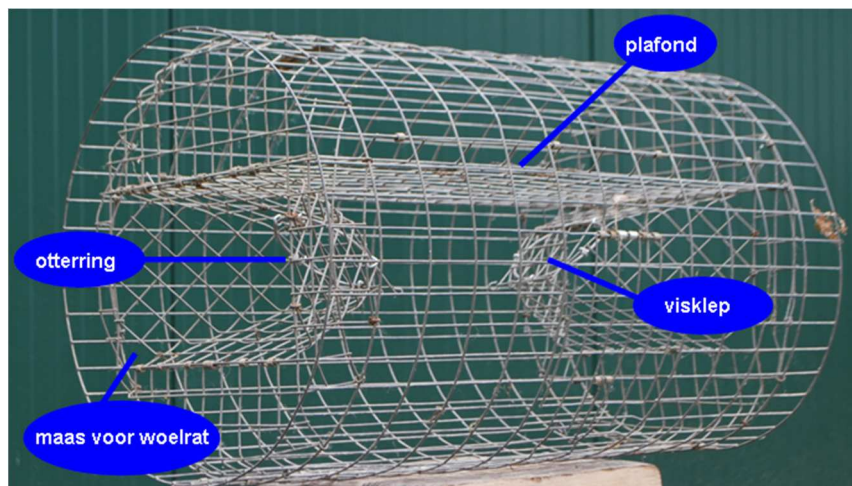
Om de populatie muskusratten terug te brengen wordt een stevige ambitie neergelegd voor de komende vier jaar. De vangstontwikkeling van de afgelopen jaren is in bijlage 2 inzichtelijk gemaakt. De ambitie is om de populatie in 4 jaar zo ver mogelijk terug te brengen. Het streven is om in 2020 ongeveer 10.000 vangsten te realiseren (>> halvering vangsten bij ongeveer gelijkblijvende urendruk = > 100.000 uur). Hoewel zeer ambitieus denken we op basis van de huidige vangstontwikkeling door een uitgekiende strategie waarbij flexibiliteit, samenwerking en gerichte maandelijkse sturing op juiste ureninzet centraal staan, jaarlijks een vangstdaling met gemiddeld 20 % te realiseren. Daarmee komen de vangsten per kilometer op ongeveer 0,12 v/km. Dat ligt ruim onder de huidige veiligheidsnorm van 0,15 v/km zoals geadviseerd door de CMB. Met deze ambitie wordt ingezet op maximale veiligheid, zo min mogelijk dierenleed en zo laag mogelijke kosten in meerjarig perspectief. Jaarlijks zal de voortgang worden geëvalueerd in relatie tot de gestelde doelen. Indien nodig zullen aanvullende maatregelen worden voorgesteld om de doelstelling te halen.

Voor gebieden waar de huidige situatie nu reeds beter is dan de nagestreefde landelijke norm is het uitgangspunt deze situatie te handhaven dan wel verder te verbeteren. Het succes van muskusrattenbeheer wordt grotendeels bepaald door de kwantiteit en kwaliteit van het beheer. Kwantiteit vertaalt zich in voldoende beheerdruk (uren) zodat de

populatie daalt. Kwaliteit vertaalt zich onder andere in de professionaliteit van de beheerder en de ingezette strategie en middelen.

Maximale diervriendelijkheid en minimale bijvangsten

Een lage populatie betekent weinig (bij)vangsten. Dat is een van de redenen waarom in deze visie voor een zo laag mogelijke populatie wordt gekozen. Het zoveel mogelijk beperken van dierenleed bij het vangen van muskusratten heeft de laatste jaren veel aandacht gekregen. De fuik in onderstaande afbeelding geeft daarvan enkele voorbeelden.

De ambitie is om de komende jaren maximaal in te zetten op het beperken van dierenleed en het voorkomen van bijvangsten.

Innovatie

De afgelopen jaren zijn er binnen het muskusrattenbeheer vele innovaties doorgevoerd. Deze innovaties lagen op het vlak van vangmiddelen, het gebruik van de quad en de introductie van de smartphone met een app voor de registratie van vangsten en vangmiddelen. De komende jaren wordt ingezet op verdere innovaties, waarbij er extra aandacht is voor innovaties die de arbeidsomstandigheden kunnen verlichten zodat mensen het werk langer kunnen uitoefenen zonder slijtage van het lichaam. Daarbij wordt gedacht aan de inzet van drones voor het nemen van watermonsters die inzicht bieden in de aanwezigheid van muskusratten. De eerste resultaten van deze innovatie zijn hoopvol.

Samenwerken op landelijk niveau

Hoewel MRB WMNL een relatief grote organisatie is, is samenwerking op landelijk niveau van groot belang. Op verschillende terreinen biedt de samenwerking meerwaarde, te denken valt aan innovatie en het muskusratvrij maken van Nederland. Komende beleidsperiode is de ambitie om stevig in te blijven zetten op deze samenwerking.

Continueren samenwerkingsverband MRB WMNL

We willen voor de langere termijn blijven samenwerken: in de komende periode streven we naar een algemeen lager kostenniveau en verdergaande kostenreductie van het muskusrattenbeheer. In de tweede helft van 2017 wordt een verkenning gestart of de

huidige financieringsbasis en kostenverdeelsleutel zoals deze in een constructie van Gemene Rekening is vastgelegd, gecontinueerd dan wel aangepast dient te worden.

2. Strategische keuzes

Intensief, jaarrond en vlakdekkend bestrijden

De wijze waarop bestreden wordt bepaalt de effectiviteit. Niet bestrijden is geen optie als het doel is de populatie te verminderen. Hoe intensiever de bestrijding, hoe lager de populatie. Daarmee is de strategie voor de komende vier jaar bepaald. De ambitie is om intensief, jaarrond en vlakdekkend te bestrijden. Dit is een belangrijke doorvertaling van een van de tussenresultaten van de veldproef. Zie het kader voor een samenvatting van belangrijke conclusies en aanbevelingen van de uitgevoerde landelijke veldproef.

Samenvatting veldproef

Belangrijke conclusies

De veldproef heeft geen statistisch bewijs opgeleverd voor een effect op het aantal vangsten bij een variatie van plus of minus 30% in bestrijdingsinzet (t.o.v. de voorafgaande periode). Een belangrijk leerpunt is dat ruimtelijke samenhang en kwaliteit van de inzet een belangrijkere rol spelen dan tevoren gedacht. De historische analyse laat wel zien dat bestrijding tot een daling in het aantal vangsten en de aantallen Muskusratten kan leiden (mits de inspanning voldoende groot is), hetgeen consistent is met diverse situaties in de praktijk. De verschillende uitkomsten tonen aan hoe complex de bestrijding van deze plaagsoort is en dat meerdere factoren van invloed zijn. Het is aannemelijk gemaakt dat niet alleen de kwantiteit van bestrijding, maar ook de kwaliteit van bestrijding van belang is om een effect te hebben op het aantal vangsten en de aantallen Muskusratten. Om de risicofactor voor de veiligheid van waterkeringen te beperken is het nodig om te investeren in preventie en/of het verminderen van aantallen Muskusratten. Ten aanzien van het functioneren van preventieve maatregelen heeft deze studie slechts beperkt nieuwe informatie opgeleverd. Er lopen echter nog enkele deelstudies die nauw samenhangen met de hier gepresenteerde bevindingen.

Belangrijke aanbevelingen

Maak een heldere keuze ten aanzien van de intensiteit van bestrijding. Doe het niet waar de kosten niet tegen de baten opwegen, maar zeer intensief waar dat wel zo is. Beschouw de optie het doel van de bestrijding bij te stellen van 'control' naar 'complete removal'. Benut ook de resultaten van de nog lopende deelstudie objectbescherming en de ontwikkelingen in het jaar na de veldproef in het besluitvormingsproces.

De intensiteit van bestrijding is cruciaal en daarom kan jaarrond aanwezigheid van bestrijding gewenst zijn. Seizoensbestrijding is zinvol wanneer ze niet absoluut wordt gezien, maar wordt geïmplementeerd in de vorm van een verschuiving van het zwaartepunt van de besteding van uren naar winter en voorjaar. Waar bestreden wordt is een vlakdekkende strategie geboden.

Investeer in de motivatie en de competentie van de bestrijders. Ontwikkel een visie ten aanzien van waar preventieve maatregelen zinvol zijn en houd daarbij rekening met andere gravende soorten, zoals de Bever en de Beverrat. De strategie moet minder afhankelijk zijn van administratieve grenzen dan van de afweging van echte kosten en baten. De laatste kunnen per landschap verschillen.

Flexibiliteit en kwaliteit van de inzet

De ambitie vertaalt zich in het brengen van voldoende velduren naar de gebieden met de meeste muskusratten, zodat de populatie zo effectief mogelijk wordt teruggebracht. Wat betreft het jaarrond bestrijden wordt de nuancering aangebracht dat de grootste druk in de meest effectieve periode wordt uitgeoefend (winter en voorjaar). Tenslotte wordt overal bestreden om te voorkomen dat er gebieden ontstaan waar de populatie snel kan groeien (haarden ontstaan), waardoor verspreiding van muskusratten ontstaat en onnodig veel dieren gedood moeten worden. Deze strategie vraagt om een hoge mate van flexibiliteit wat betreft de inzet van personeel.

Een differentiatie in aanpak aanbrengen tussen de verschillende gebieden, anders dan reeds beschreven, is onwenselijk omdat de muskusratten op

Risicobenadering

Het zwaarder inzetten op het toepassen van een risicobenadering is geen verstandige optie. In de bestaande situatie worden in relatief schone gebieden al minder velduren gemaakt, zodat de uren ingezet kunnen worden in gebieden met een hoge populatie. Dat brengt acceptabele risico's met zich mee. Het verder doorvoeren van de risicobenadering door bijvoorbeeld niet jaarrond of niet vlakdekkend te bestrijden maakt de risico's te groot. Er ontstaan 'haarden' van waaruit de muskusratten zich verspreiden. De veiligheidsrisico's nemen daardoor toe. Daarnaast kan het niet bestrijden in bepaalde gebieden de solidariteit binnen de samenwerking onder druk zetten.

populatie-niveau bestreden worden. Ondanks de verschillen die bestaan tussen gebieden is een eenduidige normering en aanpak gewenst om de doelstelling van een zo laag mogelijke populatie te bereiken. De effectiviteit van de strategie wordt mede bepaald door de kwaliteit van de inzet. In deze beleidsperiode wordt ook intensief ingezet op een verdere ontwikkeling van de kwaliteit, onder andere door opleiding en verjonging van het personeelsbestand. Daarbij gaat het niet alleen om de kwaliteit van de individuele bestrijder, maar ook om kwaliteit van de samenwerking tussen de betrokken waterschappen en tussen bijvoorbeeld muskusrattenbeheer en natuurorganisaties. Concreet is winst te behalen door muskusrattenbestrijders intensiever samen te laten werken met de watersysteembeheerders.

Onderzoek naar muskusrattenvrij maken gebied

Het muskusrattenvrij maken van Nederland vraagt om betrokkenheid van alle bestrijdingsorganisaties. Om niet afhankelijk te hoeven zijn van de landelijke beheersing, wordt in deze beleidsperiode met een business case onderzocht in hoeverre een deel van ons eigen gebied volledig vrijgemaakt kan worden van de muskusrat. Verder onderzoek naar deze optie is noodzakelijk. Een aantal vragen dient beantwoord te worden:

- In hoeverre bestaat er landelijk draagvlak voor deze optie?
- Hoe lang moet met welke intensiteit worden bestreden en welke kosten brengt dat met zich mee?
- Wat betekent deze optie in het kader van bijvangsten en dierenleed tijdens de periode van intensief vangen en de periode daarna?
- Wat zijn de kosten van grensbewaking en hoe kunnen die kosten worden verdeeld over de waterschappen?
- Wat zijn de effecten op de korte en langere termijn op de personele bezetting?

Geschikt gebied?

Om binnen onze eigen regio een gebied volledig vrij te maken van muskusratten moet een geschikt gebied aanwezig zijn en beschikbaar gesteld worden voor een dergelijke pilot. Er zijn verschillende geïsoleerd gelegen gebieden die zich hiervoor lenen. Nader overleg dient hierover plaats te vinden.

Het streven is om binnen twee jaar inzicht te creëren in de (on)mogelijkheden van deze optie. Er wordt ook landelijk een business case gemaakt die de haalbaarheid van het muskusrattenvrij maken in al haar facetten inzichtelijk maakt.

Samenwerking met landelijke werkgroep

Verschillende onderdelen van deze visie raken thema's waar een landelijke werkgroep zich mee bezig houdt. Innovatie van vangmiddelen is daar een voorbeeld van. Er ontstaan inzichten in innovatieve mogelijkheden die de bestrijdingsstrategie aanzienlijk zouden kunnen wijzigen. Een voorbeeld waar we als MRB WMN zelf mee bezig zijn, is het gebruik van DNA-onderzoek in het water om de aanwezigheid en afkomst van muskusratten te bepalen. Drones worden daarbij ingezet om watermonsters te nemen. Komende periode wordt onderzocht, in samenwerking met de landelijke werkgroep, of het financieel/technisch mogelijk en haalbaar is om DNA onderzoek en drones op deze wijze in te zetten. Samenwerking met de landelijke werkgroepen vindt ook plaats in het kader van de eerder genoemde business case het muskusrattenvrij maken gebied.

Preventieve middelen inzetten waar mogelijk en kosteneffectief

Vanuit eerder gedaan onderzoek zijn er voorbeelden van mogelijke en effectieve preventieve maatregelen die ingezet kunnen worden om schade door graverij van muskusratten zo veel mogelijk te beperken (bijlage 1). Deze onderzoeken geven nu geen aanleiding om deze beleidsperiode vanuit MRB zelf te investeren in nieuw onderzoek. Mochten er nieuwe vragen over preventieve maatregelen zijn die een gebrek aan kennis inzichtelijk maken dan wordt in overleg met de landelijke organisatie van het muskusrattenbeheer bekeken of verder onderzoek van meerwaarde is.

Bij het maken van de afweging of een preventieve maatregelen zinvol kan zijn, kan MRB ondersteunen en waar nodig adviseren.

Preventieve middelen beperkte mogelijkheden

Hoewel geen van de preventieve maatregelen voldoende zekerheid biedt dat geen schade optreedt door graverij door muskusratten, heeft een deel van de preventieve maatregelen wel effect. Preventieve maatregelen kunnen de graverij van muskusratten bemoeilijken en vertragen. Bij een toenemende populatie weten de muskusratten toch om de preventieve maatregelen heen te komen of er doorheen. Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar het betreffende onderzoek (bijlage 1). Voorwaarde voor effectief gebruik van preventieve maatregelen is dus dat de populatie niet in omvang toeneemt, want dan ontstaan onacceptabele risico's. Dit betekent dat preventieve maatregelen (in of bij waterkeringen), daar waar mogelijk en waar kosteneffectief, van meerwaarde kunnen zijn om graafschade te voorkomen.

3. Externe omstandigheden

Uitkomsten veldproef

Zoals eerder is aangegeven zijn er nog geen definitieve resultaten van de veldproef beschikbaar. Het onderzoek loopt nog enige tijd door. De uiteindelijke resultaten van de veldproef kunnen aanleiding zijn om de ambities en strategie van deze visie aan te passen. Zodra de resultaten bekend zijn worden die vertaald naar gevolgen voor deze visie. Dit gebeurt in nauw overleg met de betrokken waterschappen. De kans bestaat dat de veldproef inzichten oplevert die om een volledig andere strategie vragen dan in deze visie is neergelegd. Deze kans wordt echter klein geacht, gezien de voorlopige conclusies van de tussenrapportage.

Effecten KRW: Natuurontwikkeling en effectiviteit van bestrijden

Een belangrijke ontwikkeling van de laatste decennia, mede als gevolg van de Kaderrichtlijn Water (KRW), is het toenemen van natuurontwikkeling, zoals het toepassen van natuurvriendelijke oevers. Deze ontwikkeling wordt als een positieve ontwikkeling beschouwd. Onze natuur neemt hierdoor in (belevings-)waarde en biodiversiteit toe en dat is zeer wenselijk.

Deze ontwikkeling leidt binnen het muskusrattenbeheer echter ook tot uitdagingen. Zo leidt de ontwikkeling van natuurvriendelijke oevers tot een grotere complexiteit bij het vangen van muskusratten. Het vangen van muskusratten is moeilijker, want natuurvriendelijke oevers belemmeren het speuren. Deze ontwikkeling is kostenverhogend.

Het streven voor de komende vier jaar is om te realiseren dat bij de aanleg van natuurvriendelijke oevers het belang van het muskusrattenbeheer wordt meegewogen. De muskusrattenbeheerorganisatie gaat daarvoor in overleg treden met de betreffende waterschappen.

Herintroductie van soorten

Wat voor natuurvriendelijke oevers geldt, geldt ook voor het herintroduceren van inheemse soorten (bijvoorbeeld bevers en otters). Soorten als de otter en bever worden als zeer

wenselijk in onze natuur beschouwd. De bestrijding doet er alles aan om deze soorten niet bij te vangen, wat extra tijd en aandacht vraagt. Tijd en aandacht die graag gegeven worden, maar die wel kostenverhogend werken. De ingezette lijn wat betreft de omgang met deze soorten wordt vastgehouden. De ontwikkeling van de populatie bevers vraagt daarbij de komende jaren extra aandacht, omdat de populatie groeit en de bever, net als muskus- en beverrat, graag graaft. In overleg met de landelijke organisatie wordt bepaald wat deze ontwikkeling voor onze bestrijdingsorganisatie betekent.

Toegankelijkheid gebieden

In de periode die deze visie beslaat wordt ernaar gestreefd om alle gebieden toegankelijk te krijgen voor het muskusrattenbeheer. Muskusrattenvangers zijn professionals met een grote kennis van de natuur. Toegang tot kwetsbare gebieden hoeft het belang van natuurontwikkeling niet in de weg te staan. Wellicht biedt de aanwezigheid van muskusrattenbeheerders in natuurgebieden de mogelijkheid om functies te combineren. Zo kan een muskusrattenbeheerder een aantal taken van een terreinbeheerder wellicht overnemen of vice versa. In de komende periode worden dergelijke opties onderzocht en waar mogelijk geoperationaliseerd. Niet toegankelijk zijn van gebieden leidt tot een toename van de populatie in die gebieden en het verspreiden van de muskusratten vanuit die gebieden. Dit betekent dat er een continue beheer nodig is rond de niet toegankelijke gebieden.

Beperkt toegankelijke gebieden: door de aanleg en inrichting van natuurgebieden ontstaan er steeds grotere gebieden die gedurende langere perioden (met name in de maanden maart t/m juni i.v.m. broedseizoen) niet of beperkt toegankelijk zijn. Door goede afstemming met de beherende instanties wordt getracht de beperkingen en de daarmee samenhangende gevolgen zo beperkt mogelijk te houden.

Populatie veert onverwacht op

In gebieden die relatief schoon zijn worden bewust risico's genomen, omdat de inzet in die gebieden teruggebracht wordt ten faveure van gebieden met meer muskusratten. Het zoeken naar maximale efficiency (lage kosten) leidt tot deze risico's. Hoewel het een bewust genomen risico is, bestaat altijd de kans dat er haarden ontstaan en extra maatregelen getroffen moeten worden. De kans op haarden wordt wel zoveel mogelijk beperkt door niet frequent, maar wel continu te speuren.

Personeelsbestand

Een groot percentage van de medewerkers van muskusrattenbeheer is op leeftijd. Dit is een zorgpunt omdat het beroep als muskusrattenbeheerder zwaar is. De output van de organisatie staat onder druk als gevolg van toenemende fysieke beperkingen van de medewerkers. In 2016 heeft dit geleid tot ongeveer 10% verminderde inzet van de 118 fte. Om dit probleem het hoofd te kunnen bieden is een project rond *duurzame inzetbaarheid gestart*.

De ambitie is om met de betrokken waterschappen binnen de periode van deze visie te komen tot een oplossing, bijvoorbeeld door herplaatsing van (6 of meer) medewerkers naar andere taken of een combinatie met minder zware taken binnen de 6 inliggende waterschappen. Zonder herplaatsing wordt het lastig de ambities te halen. Ontwikkelingen als E-DNA en gebruik van drones kunnen komende jaren leiden tot behoeften aan andere kwaliteiten van medewerkers of de inzet van minder mensen. Het verouderde personeelsbestand biedt in deze ook zeker kansen om het toekomstbeeld dat er mogelijk minder medewerkers nodig zijn te ondersteunen.

Samenwerking waterschappen

Zoals bij iedere samenwerking geldt voor de zes waterschappen, dat een goede onderlinge samenwerking een succesfactor is. Om succesvol te zijn is het gezamenlijk maken van keuzes voor bijvoorbeeld bijsturing, treffen van maatregelen of doen van investeringen cruciaal. Uitgangspunt is dat de samenwerking de komende jaren een goede invulling krijgt en gebaseerd is op onderling vertrouwen. Zodat dit een goede uitvoering van deze visie ondersteunt. Dit is niet altijd vanzelfsprekend en vraagt komende jaren blijvende aandacht.

4. Financieel kader

Bij deze visie hoort ook een financieel plaatje. De verwachting is dat de kosten de komende twee jaar niet (sterk) dalen omdat intensieve inzet nodig blijft om de ambitie om tot een forse vangstdaling te komen, waar te maken. Onder voorwaarde dat de populatie fors daalt is er minder inzet nodig is en vertaalt dit zich in een kostendaling op in ieder geval personeelsvlak. In dat geval is een kostenreductie mogelijk tov 2016 (los van cao- en inflatiecorrectie) in orde grootte van 5 à 10 % in 2020.

Maar sommige keuzes vragen toch om extra investeringen (innovatie, muskusrattenvrij maken, etc.). Indien gezamenlijk besloten wordt voor de strategie van muskusrattenvrij maken is het aannemelijk dat de kosten, als gevolg van toenemende inzet, eerst enkele jaren toenemen, waarna ze structureel dalen. Een business case ter ondersteuning van de besluitvorming hierover wordt in de periode 2017 - 2018 op landelijk niveau verder uitgewerkt.

5. Eindbeeld

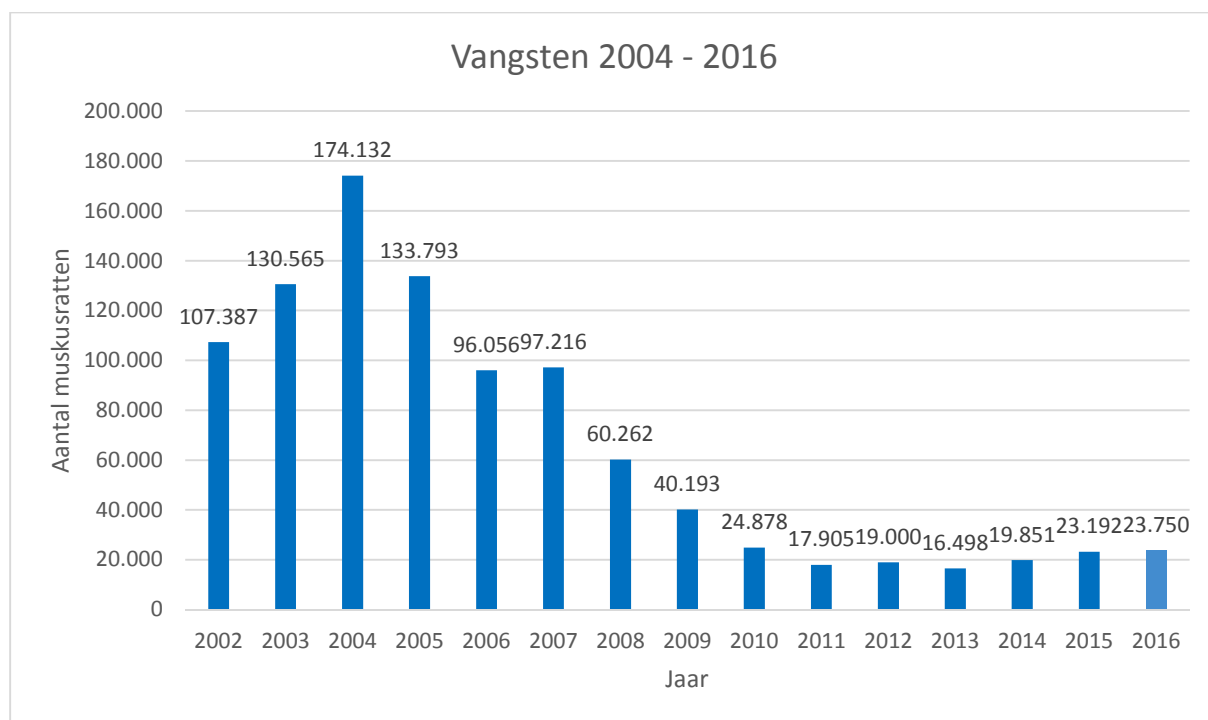
Wanneer deze visie gerealiseerd wordt, staat er eind 2020 een muskusrattenbeheer dat maximale veiligheid biedt tegen minimale kosten; een muskusrattenbeheer dat zo min mogelijk dierenleed veroorzaakt en nauwelijks bijvangsten kent; een muskusrattenbeheer dat maximaal en efficiënt gebruik maakt van preventieve maatregelen en innovaties en samen optrekt met natuurorganisaties voor de balans tussen natuurontwikkeling en muskusrattenbeheer; een muskusrattenbeheer dat werkt volgens de laatste (wetenschappelijke) inzichten met een evenwichtig samengestelde formatie.

Bijlage 1: Gebruikte onderzoeken

Deze visie is mede gebaseerd op onderzoek dat de afgelopen jaren is verricht. Hieronder een overzicht van de onderzoeken die voor deze visie gebruikt zijn.

- DHV, 2006, Gevolgen van graverij door muskusratten en beverratten voor de veiligheid van waterkeringen;
- DHV, 2007, Populatieontwikkeling en veiligheid. Nader onderzoek naar de relatie tussen graverij van muskusratten en de veiligheid van waterkeringen;
- DHV, 2007, Preventieve maatregelen tegen graverij van muskusratten en beverratten;
- Altenburg & Wymenga, 2009, Populatiedynamica van muskusratten. Huidige en alternatieve strategieën van bestrijding in Nederland;
- Royal Haskoning, 2011, Bijvangst muskusrattenbestrijding. Trends, oorzaken en maatregelen;
- Altenburg & Wymenga, 2016, Tussenrapportage beheer van muskusratten en in Nederland. Effectiviteit van bestrijding op grond van historie en een grootschalige veldproef.

Bijlage 2: Vangstontwikkeling afgelopen jaren

VV - commissie Veiligheid en Gezond Water

Aard Voorstel	VV-Besluitnota	
Vergaderdatum	07-06-2017	Agendapuntnummer 5.c.14.40
Onderwerp	Krediet gisting Haarlem Waarderpolder	
Collegevergadering	16-05-2017	
VV-vergadering	VV: 21-06-2017	
Portefeuillehouder	J.C.H. Haan	
Corsanummer	17.028393	
BABS id	6453	
Bijlagen		

(concept) De verenigde vergadering

besluit:

1. het leidingwerk, de pompen en appendages van gistingstank 1 van de awzi Haarlem-Waarderpolder met spoed te laten herstellen
2. en daartoe een krediet van € 2.100.000,- ter beschikking te stellen

VV-besluitnota

De verenigde vergadering

besluit:

1. het leidingwerk, de pompen en appendages van gistingstank 1 van de awzi Haarlem-Waarderpolder met spoed te laten herstellen
2. en daartoe een krediet van € 2.100.000 ter beschikking te stellen

Context

Op de awzi Haarlem-Waarderpolder wordt slib vergist in 3 gistingstorens.

Begin 2016 is op basis van assetmanagement een krediet van € 500.000 verleend om de eerste gistingstoren te inspecteren. In het krediet werd rekening gehouden met het uitvoeren van kleine reparaties.

Als de inspectie zou leiden tot grotere reparaties dan zouden die, na het aanvragen van uitvoeringskrediet daarvoor, aansluitend worden uitgevoerd.

Na herstel van de eerste gistingstoren moest dan de tweede worden geïnspecteerd en hersteld en daarna de derde, op basis van nog aan te vragen kredieten.

In 2016 jaar nam het aantal storingen in het leidingwerk, de pompen en de appendages van alle gistingstorens fors toe. De bedrijfszekerheid staat flink onder druk. Daarom is het nodig om gistingstoren 1 weer snel bedrijfszeker te maken. Daartoe moeten leidingwerk, pompen en appendages van deze gistingstoren worden vervangen. Deze toren moet dan aansluitend weer in bedrijf worden genomen.

Deze kredietaanvraag wordt gedaan om leidingwerk, pompen en appendages van gistingstoren 1 te kunnen vervangen.

In het MJP 2017 – 2021 is een bedrag € 6.000.000 opgenomen voor renovatie van de gistingstorens. Het nu gevraagde krediet wordt daaruit gedekt.

Argumenten

1.1 De bedrijfscontinuïteit wordt zekergesteld

Bij de kredietaanvraag voor de inspectie aangegeven dat het plan was om de eerste gistingstoren na de inspectie direct te repareren, ook als er grotere werkzaamheden nodig zouden blijken. Gistingstoren 1 zou dus mogelijk flinke tijd uit bedrijf zijn.

Dat plan was gebaseerd op de inschatting dat de 2e gistingstoren nog voldoende bedrijfszeker was. Het toenemend aantal storingen in 2016 heeft dat beeld bijgesteld. De risico's op uitval, letsel, leidingbreuk en kwaliteitsoverschrijding zijn te groot. Daarom moet de eerste gistingstoren direct na inspectie weer in bedrijf. Het leidingwerk, de pompen en de appendages moeten dan wel in orde zijn.

De vervanging van die onderdelen moet daarom parallel aan de inspectie gebeuren.

1.2 De gistingstorens moeten nog zeker 5 jaar mee

In 2017 en 2018 worden business cases opgeleverd over de toekomst van de slibverwerking op Haarlem-Waarderpolder of in HVC-verband. Als eind 2018 wordt besloten tot verwerking van het slib op een andere locatie (buiten Rijnland) dan moet daar eerst nog capaciteit worden bijgebouwd. Dat betekent dat de huidige torens nog zeker 5 jaar mee moeten

1.3 Over ingrijpende maatregelen aan de gistingstorens wordt later besloten

Mocht eind 2018 worden besloten om in de toekomst het slib elders te verwerken dan zal op dat moment worden afgewogen of verder herstel van toren 1 en herstel van de torens 2 en 3 nodig is.

De inspectie van de 2^e en 3^e gistingstoren wordt uitgesteld tot dat moment. Alleen als de inspectie van toren 1 daartoe aanleiding geeft dan wordt al eerder een voorstel gedaan voor verdere inspectie en/of herstel.

1.4 De eerste gistingstoren staat nu leeg

Bij de aanvraag van het krediet voor de inspectie was de verwachting dat de gistingstoren in 2016 kon worden leeggezet, zodra de verwerking van extra slib uit Velsen niet meer nodig zou zijn.

Door vertraging in de renovatie van Velsen is de aanvoer van slib van Velsen naar Haarlem-Waarderpolder pas in het derde kwartaal van 2016 gestopt en staat de gistingstoren nu (pas) leeg en is ook gasvrij. Van die situatie kan nu voor de vervanging van leidingwerk e.d. gebruik worden gemaakt, omdat ook daarvoor de gisting leeg en gasvrij moet zijn.

1.5 De gistingstorens zijn een onmisbare schakel in energieproductie uit zuiveringsslib bij Rijnland

De awzi Haarlem-Waarderpolder is de grootste van de vier locaties waar Rijnland zuiveringsslib vergast en door middels van warmte-krachtkoppelininstallaties omzet in energie.

2.1 Dit budget is nodig

Er is een (deterministische) SSK-raming opgesteld, waarin een risicoreservering is opgenomen voor benoemde en onbenoemde risico's. Hierbij wordt uitgegaan van de mediaan (P50) met een voor deze fase gebruikelijke bandbreedte van 30 %.

Risico's

1.1 Eén of beide andere gistingstorens raken buiten bedrijf

De kans bestaat dat één of beide andere gistingstorens buiten bedrijf raken voordat de inspectie en reparatie van de eerste toren gereed zijn. Tijdelijk kan dan het slib bij Waternet worden verwerkt. Het gas moet daarbij worden afgefakkeld, dus het opwekken van energie uit dat gas gebeurt dan niet. Energetisch en financieel is dat een groot verlies.

De beheermaatregel is om bij de inspectie en de reparatie maximaal te sturen op snelheid zonder de zorgvuldigheid en veiligheid uit het oog te verliezen. Om die reden is de aanbesteding inmiddels in gang gezet onder voorbehoud van het verkrijgen van krediet.

1.2 De kosten lopen op

In juli 2017 wordt de gistingstoren aan de binnenzijde geïnspecteerd. Pas dan ontstaat inzicht in de uitvoeringsaspecten aan de binnenzijde, zoals de muurdoorvoeringen. Kosten daarvoor zijn opgenomen in de raming, maar kunnen nog tegenvallen.

(concept) VV-besluit

De verenigde vergadering van het Hoogheemraadschap van Rijnland,
gelezen het voorstel van dijkgraaf en hoogheemraden van 16-05-2017, kenmerk
17.028393,
en gelet op artikel 99 van de Waterschapswet,

besluit:

1. het leidingwerk, de pompen en appendages van gistingstank 1 van de awzi
Haarlem-Waarderpolder met spoed te laten herstellen
2. en daartoe een krediet van € 2.100.000,- ter beschikking te stellen

Leiden, 21-06-2017.

De verenigde vergadering,

G.J. Doornbos
dijkgraaf

C.M. van de Wiel
secretaris

